

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZAMOCIN

CZEŚĆ I UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

SPORZĄDZIŁ:

BURMISTRZ MIASTA I GMINY SZAMOCIN

OPRACOWANIE:

PAWEŁ PIZŁO
ul. Narutowicza 2/6a
37-450 Stalowa Wola

**PRACOWNIA
PROJEKTOWANIA
URBANISTYCZNEGO**

mgr inż. Paweł Pizło – kierownik zespołu

mgr inż. Łukasz Stęplewski

mgr inż. Daniel Jakubiak

mgr Michał Pyra

mgr inż. Marcin Alter

mgr inż. Beata Zalewska

Szamocin, 2018

SPIS TREŚCI:

CZEŚĆ 1 – UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ROZDZIAŁ 1

DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU..... 6

ROZDZIAŁ 2

STAN PRAWNY GRUNTÓW..... 13

ROZDZIAŁ 3

STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY 14

ROZDZIAŁ 4

STAN ŚRODOWISKA W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO..... 18

ROZDZIAŁ 5

STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ 37

ROZDZIAŁ 6

REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM LUB OKREŚLENIE PRZEZ AUDYT KRAJOBRAZOWY GRANIC KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH..... 53

ROZDZIAŁ 7

DEMOGRAFIA 54

ROZDZIAŁ 8

WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA 57

ROZDZIAŁ 9

ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA..... 62

ROZDZIAŁ 10

WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH..... 64

ROZDZIAŁ 11

WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH ORAZ OGRANICZENIA W ZAGOSPODAROWNIU TERENÓW WYNIKAJĄCE Z PRZEPISÓW ODRĘBNYCH..... 65

ROZDZIAŁ 12

WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ŻŁÓŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA..... 68

ROZDZIAŁ 13

WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH..... 71

ROZDZIAŁ 14

STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STAN STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI..... 72

ROZDZIAŁ 15

ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH..... 79

ROZDZIAŁ 16

WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ 88

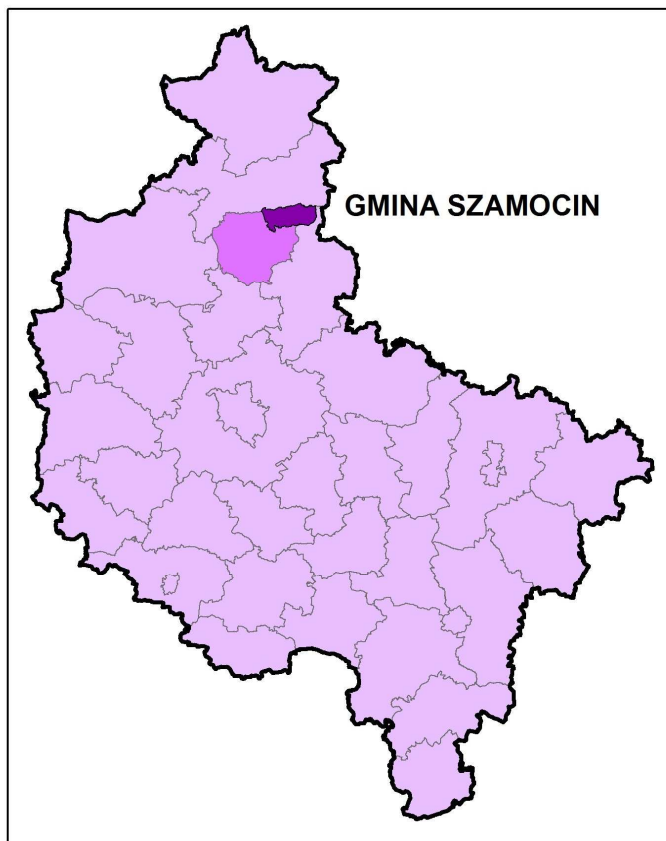
ROZDZIAŁ 17

POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....88

POŁOŻENIE GMINY

Gmina Szamocin położona jest na północy województwa wielkopolskiego, w północno-wschodniej części powiatu chodzieskiego, w obszarze którego jest jedną z pięciu podstawowych jednostek samorządu terytorialnego.

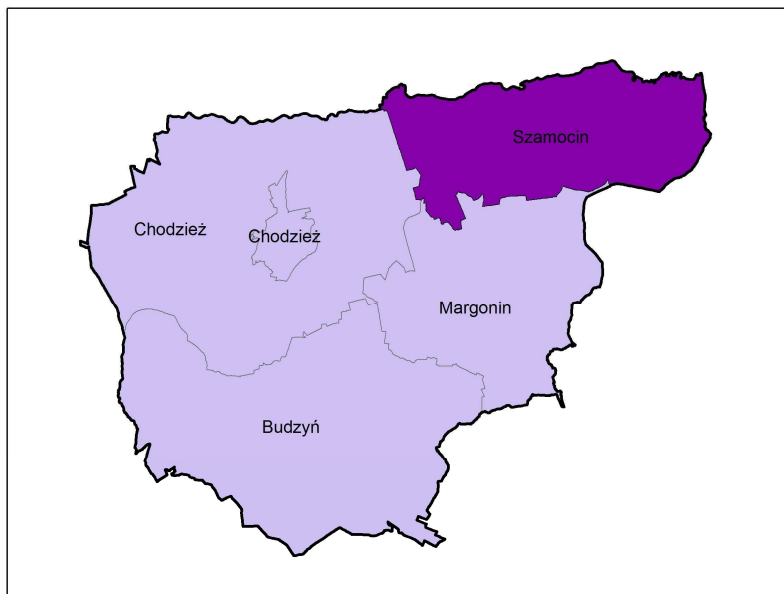
Rysunek 1. Położenie gminy Szamocin i powiatu chodzieskiego na tle województwa wielkopolskiego

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej

Gmina Szamocin sąsiaduje z gminami: Chodzież (gmina wiejska), Margonin (obydwie wchodzące w skład powiatu chodzieskiego), Gołańcz (powiat wągrowiecki), Wyrzysk, Białośliwie, Miasteczko Krajeńskie (należące do powiatu pilskiego). Powierzchnia gminy Szamocin wynosi ok. 125,46 km². Na jej terenie znajduje się 12 sołectw: Atanazyń, Borowo, Heliodorowo, Jaktorowo, Laskowo, Lipia Góra, Nałęczka, Nowy Dwór, Raczyn, Swoboda i Szamoty.

Rysunek 2. Położenie gminy Szamocin w obrębie powiatu chodzieskiego

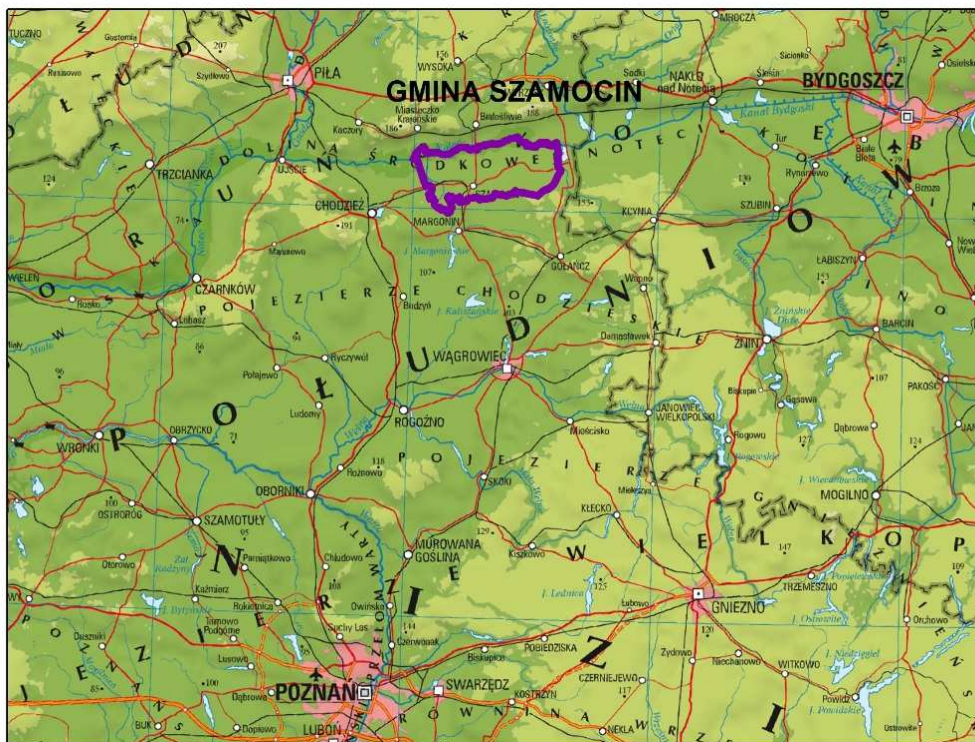

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej

Korzystne położenie gminy (w centralnej części kraju, w stosunkowo niewielkim oddaleniu od dużych ośrodków miejskich takich jak Bydgoszcz, Poznań czy Konin) spowodowało, że na terenie gminy krzyżują się ważne szlaki komunikacyjne – drogi wojewódzkie nr 190 i 191. Ponadto przez oddalony ok. 15 km na zachód Chodzież przebiega droga krajowa nr 11 relacji Poznań-Koszalin, zaś ok. 15 km na północ od granic gminy biegnie droga krajowa nr 10 relacji Szczecin-Bydgoszcz.

Szamocin leży w odległości zaledwie 7 km od magistrali kolejowej Szczecin - Piła- Bydgoszcz oraz 15 km od przebiegającej przez Chodzież linii z Poznania na Pomorze (Koszalin, Kołobrzeg, Słupsk).

Rysunek 3. Położenie gminy Szamocin w regionie

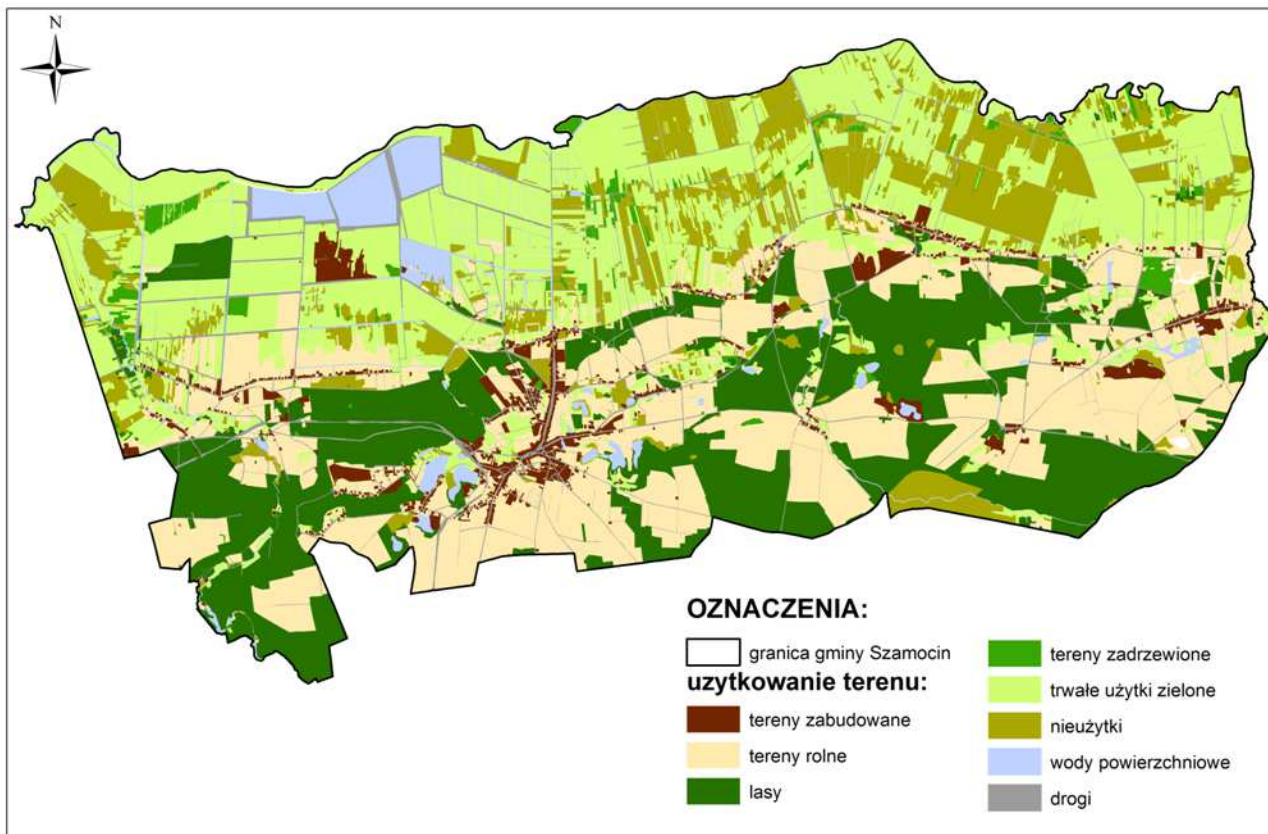
źródło: <http://geoportal.gov.pl>

ROZDZIAŁ 1

DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

Powierzchnia gminy Szamocin wynosi 125,46 km² (12 465 ha), co stanowi ok. 18,2% powierzchni powiatu chodzieskiego. W strukturze funkcjonalno–przestrzennej gminy dominują tereny zabudowane (w części miejskiej gminy), z kolei w części wiejskiej gminy dominują trwałe użytki zielone, lasy oraz nieużytki, co różni strukturę użytkowania gruntów w gminie Szamocin od przeciętnej dla województwa wielkopolskiego.

Rysunek 4. Struktura użytkowania terenu w gminie Szamocin

źródło: opracowanie własne na podstawie mapy ewidencyjnej

W strukturze gruntów dominują:

- użytki rolne – 6865,0 ha (53,2 %), w tym:
 - grunty orne – 3287,4 ha,
 - sady – 1,55 ha,
 - łąki, pastwiska – 3576,1 ha.
- grunty leśne ogółem – 2699,3 ha (20,9 %),
- zadrzewienia – 197,4 ha (1,5%),
- grunty zabudowane – 448,0 ha (3,5%),
- tereny komunikacji – 434,3 ha (3,4%),
- nieużytki – 1682,5 ha (13,0%),
- wody powierzchniowe – 581,8 ha (4,5%).

Infrastruktura techniczna na terenie gminy jest bardzo dobrze rozwinięta. Według danych z Banku Danych Lokalnych GUS w 2015 r. ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę korzystało ok. 99,9% mieszkańców gminy,

z kolei dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadało ok. 75,8% mieszkańców. Zarówno sieć wodociągowa, jak i kanalizacyjna była w ostatnich latach rozbudowywana. Zwłaszcza w przypadku tej pierwszej postęp był znaczący – w latach 2010–2015 wybudowano 24,8 km sieci wodociągowej. Rozwój sieci kanalizacji sanitarnej przebiegał nieco wolniej, jednak sytuacja pod tym względem również ulega systematycznej poprawie. W latach 2010–2015 oddano do użytku ok. 10,9 m sieci. Na terenie gminy istnieje również rozdzielcza sieć gazowa. Według danych GUS w 2015 r. miało do niej dostęp ok. 24,6% mieszkańców gminy. Natomiast sieć elektroenergetyczna pokrywa obecne zapotrzebowanie na energię elektryczną.

Do dnia uchwalenia niniejszego Studium na terenie gminy obowiązywało Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin przyjęte uchwałą Nr XXI/216/98 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 18 czerwca 1998 r., zaktualizowanego uchwałą Nr XXIX/289/14 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 15 maja 2014 r. oraz uchwałą Nr IV/27/15 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 26 marca 2015 r. W obowiązującym dotychczas Studium wyznaczono zasięg obszarów wskazanych do rozwoju zabudowy w tym: obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej. Generalnie, dotychczasowe Studium zakładało rozwój zabudowy w oparciu o istniejącą strukturę osadniczą gminy.

Na obszarze gminy Szamocin obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

Sporządzone na podstawie nieobowiązującej ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym:

- zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin na obszarze działki nr 467/1 we wsi Lipa, zatwierdzona uchwałą nr XIV/83/95 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 24 listopada 1995 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 14 z dnia 04.12.1995 r., poz. 58);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin - wieś Lipia Góra, zatwierdzona uchwałą nr XXIII/153/97 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 18 kwietnia 1997 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 14 z dnia 14.05.1997 r., poz. 57);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin - wieś Lipia Góra - rejon szkoły, zatwierdzona uchwałą nr XXIII/154/97 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 18 kwietnia 1997 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 14 z dnia 14.05.1997 r., poz. 58);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin - wieś Jaktorowo, zatwierdzona uchwałą nr XXIII/155/97- Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 18 kwietnia 1997 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 14 z dnia 14.05.1997 r., poz. 59);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin w rejonie ulicy Szkolnej, zatwierdzona uchwałą nr XXIII/156/97 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 18 kwietnia 1997 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 14 z dnia 14.05.1997 r., poz. 60);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocina dla terenu szkoły - ul. 19-go Stycznia, zatwierdzona uchwałą nr XXIII/157/97 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 18 kwietnia 1997 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 14 z dnia 14.05.1997 r., poz. 61);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocina w rejonie ul. Margonińskiej, zatwierdzona uchwałą nr XXIII/158/97 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 18 kwietnia 1997 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 14 z dnia 14.05.1997 r., poz. 62);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin na obszarze wsi Laskowo, zatwierdzona uchwałą nr XXV/174/97 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 05 sierpnia 1997 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 29 z dnia 01.07.1997 r., poz. 124);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin w rejonie ulicy Górnej, zatwierdzona uchwałą nr XXV/175/97 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 5 sierpnia 1997 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 29 z dnia 01.07.1997 r., poz. 125);

- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin na obszarze wsi Strzelczyki, zatwierdzona uchwałą nr XXIX/192/98 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 20 lutego 1998 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 6 z dnia 01.04.1998 r., poz. 38);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocina w rejonie ul. Szpitalnej, zatwierdzona uchwałą nr II/12/98 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 20 listopada 1998 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 34 z dnia 14.12.1998 r., poz. 301);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin we wsi Jaktorówko (obręb geodezyjny wieś Borowo), zatwierdzona uchwałą nr II/13/98 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 20 listopada 1998 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 34 z dnia 14.12.1998 r., poz. 302);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin we wsi Atanazyn, zatwierdzona uchwałą nr II/14/98 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 20 listopada 1998 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Pilskiego Nr 34 z dnia 14.12.1998 r., poz. 303);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocina, zatwierdzona uchwałą nr IV/29/99 Rady Miasta i Gminy - Szamocin z dnia 12 lutego 1999 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 11 z dnia 22.03.1999 r., poz. 188);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin we wsi Laskowo i miasta Szamocina, zatwierdzona uchwałą nr IV/30/99 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 12 lutego 1999 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 14 z dnia 31.03.1999 r., poz. 240);
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Laskowo - gmina Szamocin, zatwierdzony uchwałą nr XXII/162/2001 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 23 marca 2001 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 61 z dnia 04.06.2001 r., poz. 1144);
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin - rejon ul. Górnej, zatwierdzony uchwałą nr XXVIII/201/01 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28 grudnia 2001 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 32 z dnia 28.02.2002 r., poz. 986);
- zmiana miejscowych planów ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin i gminy Szamocin, zatwierdzona uchwałą nr XXVIII/202/01 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28 grudnia 2001 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 32 z dnia 28.02.2002 r., poz. 987);
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Szamocin - ul. Ogrodowa, zatwierdzony, uchwałą nr III/17/2002 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 30 grudnia 2002 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 35 z dnia 07.03.2003 r., poz. 666);
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin - wieś Szamoty, zatwierdzony uchwałą nr III/18/2002 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 30 grudnia 2002 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 35 z dnia 07.03.2003 r., poz. 667);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin - ul. Margonińska i ul. Polna, zatwierdzona uchwałą nr VIII/50/2003 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 8 sierpnia 2003 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 169 z dnia 30.10.2003 r., poz. 3150);
- zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin i gminy Szamocin na obszarze wsi Szamoty, zatwierdzona uchwałą nr VIII/51/2003 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 8 sierpnia 2003 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 169 z dnia 30.10.2003 r. poz. 3151);

Sporządzone na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

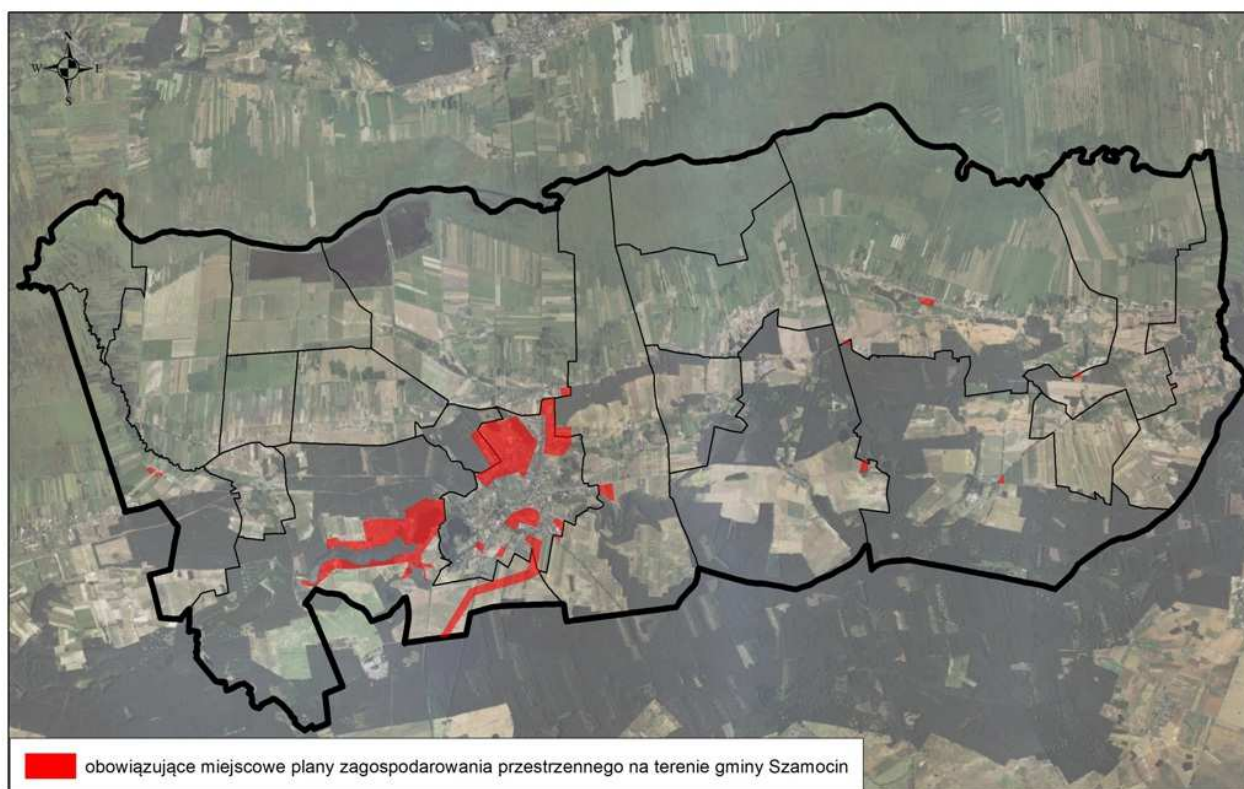
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocina rejon ulicy Marcinkowskiego i Tartacznej oraz gminy Szamocin we wsi Szamoty, zatwierdzony uchwałą nr X/74/07 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28 grudnia 2007 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. Nr 42 z dnia 27.03.2008 r., poz. 865);

- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocina na obszarze części działek o numerach ewidencyjnych 1185/1 i 1185/2 położonych przy ul. Margonińskiej, zatwierdzony uchwałą nr XIV/130/16 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 23 czerwca 2016 r. (Publikacja: Dz. U. Woj. Wlkp. z dnia 06.07.2016 r., poz. 4376).

Przeważająca część opracowań, tj. 22 spośród wszystkich planów miejscowych obowiązujących na obszarze gminy Szamocin została opracowana na podstawie nieobowiązującej ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wprawdzie zmiany planu ogólnego dla ul. Margonińskiej i Polnej oraz dla obszaru wsi Szamoty zostały uchwalone po wejściu w życie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ale dokumenty te opracowano przed wejściem w życie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z procedurą formalno-prawną określoną w poprzednio obowiązującej ustawie. Przestrzenne rozmieszczenie obowiązujących na terenie gminy planów miejscowych zostało przedstawione na rysunku 5.

Na podstawie analizy złożonych wniosków o sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także w związku ze stwierdzeniem nieaktualności planów sporządzonych na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. jak również obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin stwierdzono, że wymagana jest aktualizacja obowiązujących dokumentów planistycznych.

Rysunek 5. Przestrzenne rozmieszczenie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Szamocin – stan na rok 2016

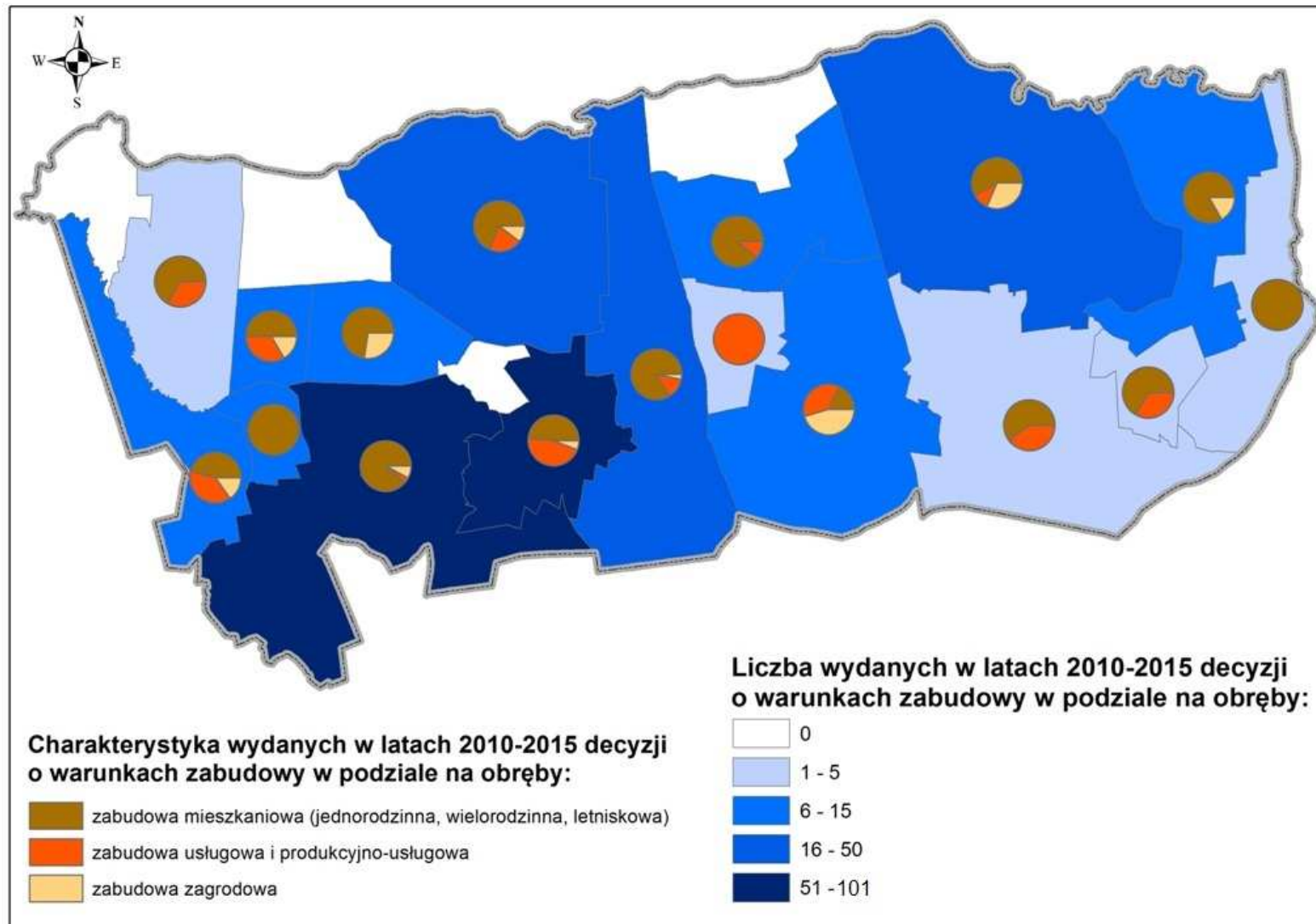
źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Ruch inwestycyjny na terenie gminy jest umiarkowany. Jako że plany miejscowe obowiązują jedynie w niewielkiej jej części, większość inwestycji jest realizowana w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego. W latach 2010-2016 wydano łącznie 303 decyzje o warunkach zabudowy, z czego zdecydowana większość dotyczyła terenów w Szamocinie oraz w Laskowie (ponad 50% wszystkich wydanych decyzji). Pod względem jakościowym ok. 65% wydanych decyzji dotyczyła przeznaczenia terenu pod nową zabudowę mieszkaniową (jednorodzinną, zagrodową i letniskową).

Charakterystykę ilościową i jakościową wydanych w latach 2010-2015 decyzji o warunkach zabudowy w gminie Szamocin przedstawiono na rysunku 6.

Na terenie gminy Szamocin od 2010 r. rocznie wydaje się średnio ok. 60-70 decyzji o pozwoleniu na budowę. Dotyczyły one przede wszystkim budowy, nadbudowy lub rozbudowy budynków mieszkalnych jednorodzinnych, budowy wewnętrznych instalacji w budynkach mieszkalnych (głównie wewnętrznej sieci gazowej). Podobnie jak w przypadku decyzji o warunkach zabudowy, zdecydowana większość wydawanych pozwoleń na budowę dotyczyła działek ewidencyjnych zlokalizowanych w Szamocinie i Laskowie.

Rysunek 6. Charakterystyka wydanych w latach 2010-2015 decyzji o warunkach zabudowy na terenie gminy Szamocin

źródło: Opracowanie własne na podstawie Analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Szamocin, 2016 r.

Wnioski:

- Struktura funkcjonalno–przestrzenna gminy jest uporządkowana, z dość wyraźnym podziałem wiodących w poszczególnych strefach funkcji.
- Na terenach położonych poza obszarami zabudowanymi wiodącą rolę odgrywają trwałe użytki zielone raz lasy i zadrzewienia.
- Najwięcej terenów zabudowanych zlokalizowanych jest w Szamocinie, z kolei w części wiejskiej gminy – w miejscowościach Lipia Góra, Atanazyn, Laskowo i Heliodorowo.
- Wyjątkowo cenne są zwarte kompleksy trwałych użytków zielonych w północnej części gminy, w sąsiedztwie doliny Noteci, a także zwarte kompleksy leśne w południowej części gminy. Należy je chronić przed fragmentaryzacją i przekształcaniem na inne sposoby zagospodarowania.
- Tylko nieznaczną część gminy pokrywają obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na pozostałych obszarach rozwój zabudowy odbywa się w oparciu o wydawane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.
- Ruch inwestycyjny na terenie gminy koncentruje się w Szamocinie oraz w Laskowie. Najmniejszy jest w północno-zachodniej i południowo-wschodniej części gminy.

ROZDZIAŁ 2

STAN PRAWNY GRUNTÓW

W podstawowej strukturze własności gruntów w gminie Szamocin przeważają grunty osób fizycznych oraz grunty należące do Skarbu Państwa (zdecydowaną większość stanowią lasy SP administrowane przez Nadleśnictwo Podanin). Wśród pozostałych jednostek będących właścicielami zauważalnej części gruntów można wymienić także: Gminę Szamocin, powiat chodzieski, województwo wielkopolskie oraz związki wyznaniowe.

Tabela 1. Zestawienie struktury własności gruntów na terenie gminy Szamocin – stan na 01.01.2017 r.

podział gruntów pod względem struktury własności	powierzchnia [ha]	% powierzchni gminy Szamocin
grunty Skarbu Państwa	5785	46,11
grunty komunalne	449	3,58
grunty powiatu chodzieskiego	19	0,15
grunty województwa wielkopolskiego	19	0,15
grunty kościołów i związków wyznaniowych	25	0,20
pozostałe grunty	6348	50,60
SUMA	1386	100,00

źródło: Urząd Miasta i Gminy Szamocin

Zgodnie z danymi z Urzędu Miasta i Gminy Szamocin najwięcej gruntów komunalnych zlokalizowanych jest w Szamocinie, a także w Atanazynie, Heliodorowie, Laskowie, Lipiej Górze i w Szamotach.

ROZDZIAŁ 3

STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

W przestrzeni gminy Szamocin granica pomiędzy obszarami zabudowanymi i obszarami otwartymi jest dość dobrze zarysowana.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta Szamocin:

Miasto Szamocin posiada bardzo dobrze zachowany układ przestrzenny ukształtowany ostatecznie na przestrzeni XVIII w. Jest to układ nieregularny, rozciągnięty na linii biegnącej z południowego-zachodu w kierunku północnego-wschodu. Historyczny układ urbanistyczny podzielony jest na kilka powiązanych ze sobą elementów przestrzennych, dla wytyczenia których został zaadaptowany naturalny rozstaj dróg.

Na obszarze historycznego układu przestrzennego zachowana jest w bardzo dużym stopniu dawna zabudowa mieszkalna z XIX w. i początku XX w. Historyczna zabudowa: Placu Wolności, Rynku oraz ulic: Paderewskiego i Marcinkowskiego występuje w układzie zwartym, kalenicowym względem ulicy. Dawana zabudowa zachowana jest tak licznie, że tworzy całe ciągi historycznej architektury. Dominuje typ domu parterowego, nakrytego wysokim dachem dwuspadowym, sporadycznie pojawia się typ niskiej jednopiętrowej kamienicy czynszowej z bramą przejazdową prowadzącą na niewielkie podwórze gospodarcze. Elewacje frontowe ozdobione są prostymi detalami architektonicznymi: opaskami, gzymsami, wspornikami – w kamienicach dominuje przeważnie detal eklektyczny, sporadycznie pojawiają się motywy secesyjne. Często zachowana została oryginalna, niekiedy bogato zdobiona stolarka okienna i drzwiowa. Tego typu obiekty, występujące mniej licznie i w układzie bardziej rozproszonym, zachowane są w wielu miejscach Szamocina.

Dominantą w krajobrazie architektonicznym miasta są dwa kościoły. Kościół poewangelicki usytuowany na Placu Wolności, obecnie pełni funkcję kościoła rzymsko-katolickiego parafii p.w. św. Piotra i Pawła. Charakteru monumentalnego świątyni dodają dwie masywne wieże w zachodniej fasadzie, dobudowane na początku XX w. Drugi kościół znajduje się przy ul. Kościelnej. Został wzniesiony w 1905 r. jako kościół katolicki p.w. Najświętszej Marii Panny Wspomożenia Wiernych w stylu neobarokowym.

Poza historycznie ukształtowanym centrum miasta zabudowa ma charakter bardziej rozproszony. Występuje przede wszystkim wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Dominującym typem zabudowy jest nadal parterowa zabudowa jednorodzinna, w układzie kalenicowym względem ulicy. Niska zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna (2- lub 3-kondygnacyjna) występuje w południowej części miasta, przy ul. 19 Stycznia, ul. Osiedle Księdza Kusztelaka, ul. Osiedle Smolary, ul. Górnej.

Zabudowa produkcyjno-usługowa stanowi niewielki udział w strukturze terenów zurbanizowanych miasta Szamocin. W obrębie strefy centralnej są to zwykle niewielkie obiekty usługowe w parterach budynków mieszkaniowych zlokalizowanych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Znajdują się tu usługi z zakresu administracji (Urząd Miasta i Gminy, poczta), finansów (placówki banków), handlu i gastronomii. Większe obiekty produkcyjno-usługowe zlokalizowane są na obrzeżach miasta. Należą do nich m.in. obiekty handlowe (Dino Polska S.A., Biedronka i inne), zakłady produkcyjne (Paletten-MetalBox, Pas sp. z o.o., PPH Stolarnia Twaróg i inne), obiekty usług oświaty i kultury (Zespół Szkół w Szamocinie, Szamociński Ośrodek Kultury).

Na terenie miasta Szamocin znajdują się również tereny sportowo-rekreacyjne. Są to m.in. stadion miejski (przy ul. Parkowej), kompleks boisk „Orlik 2012” (przy ul. Nowej), plaża miejska z ośrodkiem letnim przy Jeziorze Siekiera i korty tenisowe przy ul. Szkolnej.

Fot. 1. Zwarta zabudowa mieszkaniowa w centrum Szamocina

Fot. 2. Zabudowa mieszkaniowa w peryferyjnej części miasta

Fot. 3. Niska zabudowa mieszkaniowa wielorodzinnna przy ul. 19 Stycznia

Fot. 4. Przykład typowej zabudowy mieszkaniowej występującej w historycznej części Szamocina

Struktura funkcjonalno-przestrzenna pozostałej części gminy:

Na terenie gminy Szamocin dominującym układem przestrzennym wsi jest ulicówka, jednostronnie (m.in. w Józefowicach, Nałęczu i Racynie) bądź dwustronnie (m.in. w Heliodorowie, Lipiej Górze i Borowie) zabudowana. Jedynie wieś Laskowo posiada rozbudowany układ przestrzenny, dostosowany do konfiguracji terenu i przebiegu dróg. Pod lokalizację wsi wybrano najprawdopodobniej naturalną przeprawę przez Jezioro Laskowskie.

Zabudowa części wiejskiej gminy Szamocin ma zwarty charakter. Nowe budynki powstają głównie jako uzupełnienie luk w istniejących strukturach przestrzennych, z rzadka w oddaleniu od głównych ciągów komunikacyjnych. Do najintensywniej zabudowanych miejscowości gminy należą: Laskowo, Lipia Góra, Atanazy i Heliodorowo. W północnej części gminy zabudowa praktycznie nie występuje. Układ przestrzenny miejscowości Jaktorowo i Jaktorówko stanowi pozostałość po występujących na tych terenach zespołach: dworsko-parkowo-folwarcznym (w Jaktorowie) i dworsko-parkowym (w Jaktorówku).

Na terenach wiejskich dominuje zabudowa zagrodowa i mieszkaniowa jednorodzinna, najczęściej parterowa. We wszystkich wsiach zachowana jest bardzo licznie historyczna zabudowa wiejskich gospodarstw. Reprezentuje ona typ domu mieszkalnego parterowego, murowanego z cegły, niekiedy otynkowanego, nakrytego wysokim dachem dwuspadowym z pokryciem dachówką ceramiczną, ustawionego najczęściej kalenicą równoległą do drogi, ze skromną, pozbawioną detali architektonicznych (niekiedy z ceglanymi gzymsami) elewacją.

W wielu wsiach zachowane zostały również pojedyncze przykłady chałup szachulcowych charakterystycznych dla okolic nadnoteckich jako relikty budownictwa ołędzkiego oraz budynki mieszkalne i gospodarcze wykonane w rzadko już obecnie spotykanej technice murowano-glinianej.

Dominantami w krajobrazie terenów wiejskich w gminie Szamocin są pojedyncze obiekty użyteczności publicznej (Zespół Szkół w Lipiej Górze) oraz kościoły (w Lipiej Górze, Jaktorowie i Racynie). Ponadto

występują pojedyncze obiekty produkcyjno-usługowe (m.in. zakład produkcji indyczek w Heliodorowie czy zakład „DREWPOL” w Strzelczykach).

Fot. 5. Luźna zabudowa zagrodowa w Borowie

Fot 6. Kościół w Jaktorowie

Wnioski:

- **Układ przestrzenny miasta i gminy Szamocin jest czytelny i uporządkowany. Na terenie miasta dość wyraźnie wykształciła się strefa centralna, obejmująca jego historyczną część.**
- **Nowe inwestycje powinno się realizować w pierwszej kolejności jako uzupełnienie istniejących struktur zurbanizowanych, w celu ograniczenia rozpraszania zabudowy, szczególnie w obrębie miasta Szamocin.**
- **Korzystne dla ładu przestrzennego jest stosowanie tradycyjnych form architektonicznych, materiałów i kolorystyki zharmonizowanej z otaczającą zabudową i krajobrazem, jednak nie jest wykluczona lokalizacja obiektów o nowoczesnych kształtach i detalu architektonicznym, ale wyłącznie w wybranych, szczególnych rejonach miasta i gminy, w sposób niekolidujący z istniejącą zabudową.**
- **Należy dążyć do wykształcenia przestrzeni publicznych służących kształtowaniu ładu przestrzennego i integracji mieszkańców.**

Tereny otwarte:

Tereny otwarte na obszarze miasta i gminy Szamocin tworzą głównie pola uprawne, trwałe użytki zielone oraz lasy i zadrzewienia, jak również tereny zieleni urządzonej. Największe zwarte kompleksy leśne znajdują się w południowej i centralnej części gminy, w miejscowościach: Jaktorowo, Borowo, Lipia Góra, Laskowo, Nadolnik i Mielimąka. Pola uprawne i trwałe użytki zielone występują przede wszystkim w północnej części gminy.

Fot. 7. Jezioro Laskowskie

Fot. 8. Zieleni urządzona na Rynku w Szamocinie

Fot. 9. Tereny rolne w Laskowie

Fot. 10. Tereny leśne w Szamotach

Na terenie gminy Szamocin tereny zieleni urządzonej (parki, skwery, zieleńce i ogródki działkowe) zajmują stosunkowo niewielką powierzchnię. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- park miejski na Placu Wolności w Szamocinie,
- zabytkowe parki dworskie w Jaktorowie i Jaktorówku,
- ogrody działkowe w Szamocinie,
- tereny zieleni na cmentarzach katolickich i ewangelickich.

Wnioski:

- Doliny rzeczne i obniżenia pełniące ważne funkcje hydrologiczne, klimatyczne i ekologiczne (ciągi ekologiczne) powinny pozostać jako tereny otwarte, niezabudowane.
- Z uwagi na pełnione funkcje krajobrazowo-przyrodnicze oraz wartości gospodarcze (grunty średniej przydatności rolniczej) wskazuje się pozostawienie jak największej części terenów otwartych w dotychczasowej formie użytkowania bez zabudowy.
- Z uwagi na wartość przyrodniczo-krajobrazową jaką pełnią trwałe użytki zielone oraz zadrzewienia śródpolne należy je pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu oraz umożliwić proces naturalnego tworzenia się zadrzewień śródpolnych.
- Większe kompleksy leśne nie powinny podlegać przekształceniom i zabudowie.
- Należy dążyć do wyrównania granicy polno-leśnej poprzez dolesienia pomiędzy mniejszymi kompleksami leśnymi, zwłaszcza na glebach niskich klas bonitacyjnych od V i VI, z wyłączeniem zwartych użytków zielonych.

ROZDZIAŁ 4

STAN ŚRODOWISKA W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

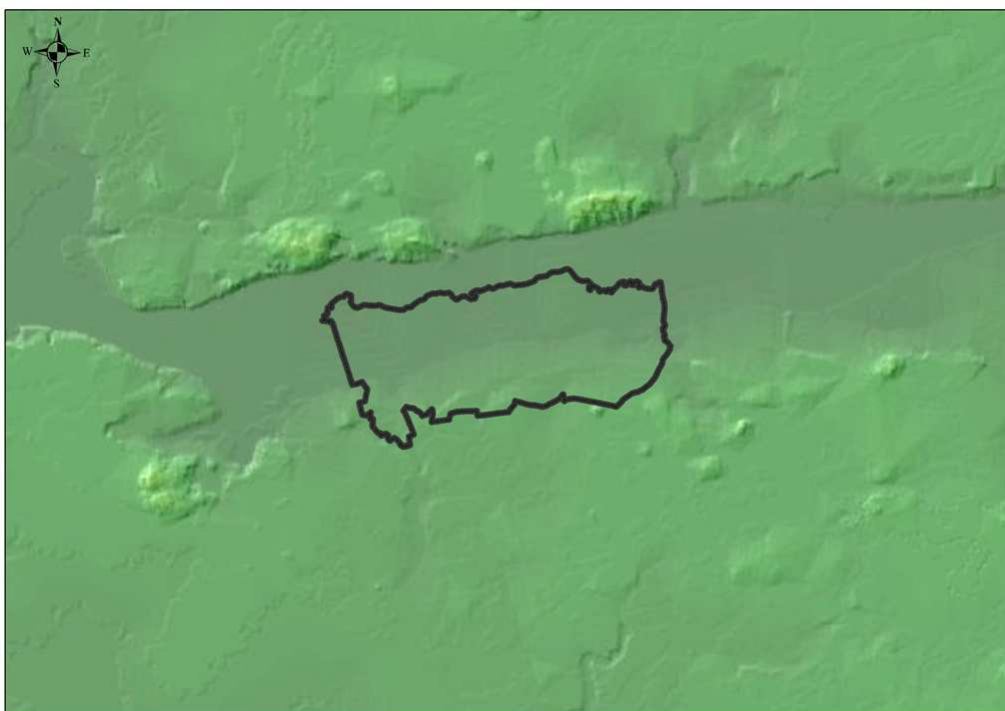
Klasyfikacja fizyczno-geograficzna i geomorfologia:

Według ogólnego podziału na regiony fizjograficzne Polski gmina Szamocin leży w dwóch makroregionach - północna część gminy z miejscowościami: Antoniny, Nałęcza, Atanazyn, Heliodorowo, Lipia Góra oraz północna część wsi Lipa znajdują się w makroregionie Pradoliny Toruńsko – Eberswaldzkiej (315.3), w mezoregionie Doliny Środkowej Noteci (315.33), natomiast cała pozostała część gminy wchodzi w skład makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego (315.5) - mezoregionu Pojezierza Chodzieskiego (315.53).

Rzeźba terenu w gminie Szamocin jest dość urozmaicona. Powierzchnia gminy obniża się z kierunku południowo-wschodniego w kierunku północno-zachodnim. Najwyższy punkt w gminie o rzędnej 102,9 m n.p.m. znajduje się w sołectwie Nowy Dwór w okolicy osady Józefy, natomiast najniższy w północno-zachodniej części gminy, w obniżeniu dolinnym rzeki Noteci, o rzędnej 49,5 m n.p.m.

Dominująca część gminy leży w obniżeniu pradolinowym rzeki Noteci, co jest widoczne na rysunku 7. przedstawiającym ukształtowanie terenu w gminie Szamocin i w jej najbliższym otoczeniu. Pradolinę od powierzchni sandrowej oddziela wyraźna krawędź erozyjna przebiegająca równoleżnikowo.

Rysunek 7. Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Szamocin

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Okres kształtowania się Pradoliny Noteci był okresem wieloetapowym. Zanim powstała jednolita pradolina odprowadzająca wody roztopowe płynące na południe podczas recesji lądolodu - linii stadiału pomorskiego - istniały co najmniej trzy oscylacje tj. wyrzyska, strączyńsko-zawadzka i jastrowska oraz wcześniejsza faza chodzieska, które wpływały kolejno na formowanie się i współczesny kształt Pradoliny Noteci.

W jej profilu poprzecznym rysują się cztery poziomy terasowe. Terasa zalewowa jest najlepiej wykształconym z omawianych poziomów. Obejmuje ona północną część wsi Lipia Góra, Heliodorowo, Atanazyn, Antoniny i północną część wsi Nałęcza. Nachylona jest nieznacznie ku zachodowi przyjmując wartości od 49,5 m na zachodzie do 52,5 m n.p.m. na wschodzie. Budują ją utwory pochodzenia organicznego - torfy z cienkimi wkładkami gytii, podścielone mułkiem i piaskami rzecznyymi.

Terasa dolna i środkowa wykształcone zostały i występują w południowej dolinie Pradoliny Noteci, od Nakła po Milcz. W morfologii omawianego obszaru terasa dolna tworzy ogólnie rzecz biorąc ciągły pas biegnący od Lipiej Góry poprzez Heliodorowo, Atanazyn, Józefowice aż po Strzelczyki. Szerokość jej waha się od 0,3 do 1,0 km. Terasa środkowa występuje pomiędzy południowym załomem terasy dolnej a krawędzią erozyjną wykształconą poprzez wody fluwioglacjalne pradoliny. Wyznacza ją od południa ciąg jezior położonych na zachód od Szamocina, fragment drogi Szamocin - Borówki oraz swobodnie poprowadzona linia Borówki - Nowy Dwór. Terasy te budują zarówno piaski i żwiry rzeczne jak i osady piaszczysto-żwirowe pochodzenia wodnolodowcowego.

Terasa górna zachowała się częściowo między Atanazynem a Szamocinem i pod Borowem. Zbudowana jest z warstwowanych piasków i żwirów. Na południe od krawędzi erozyjnej, na średniej wysokości 80 – 100 m n.p.m., rozciąga się wysoczyzna, obejmując południowe fragmenty wsi Swoboda, południe Borowa i Szamocina. Jest to równina sandrowa, zbudowana z osadów młodszych od fazy chodzieskiej, w dużej mierze zalesiona.

W obrębie tej równiny, tj. na południe od Jaktorowa, a także na terasach - na zachód od Szamocina, w rejonie Atanazyna i w rejonie Lipiej Góry występują pola wydmore, których pagórki przyjmują wysokości względne rzędu 5 -15 m. Budują je piaski drobnoziarniste, rzadziej o grubszym ziarnie, dobrze wysortowane i obtoczone. Powstanie wydym należy łączyć ze schyłkiem plejstocenu i początkiem holocenu, w ogólnie przyjętej strefie peryglacjalnej.

Budowa geologiczna:

Budowę geologiczną obszaru gminy Szamocin, mającą bezpośredni związek z morfologią i występującymi tutaj osadami należy odnieść do czwartorzędu, a ściślej do plejstocenu. Analizę struktur, form i utworów powstałych w tym okresie poprzedzono krótką charakterystyką budowy geologicznej podłoża.

Trzeciorząd

Na nierównej powierzchni kredowej, która została sfałdowana i przeobrażona przez erozję wodną, osadzone zostały utwory trzeciorzędowe. Składają się na nie osady pliocenu, miocenu i oligocenu. Na omawianym terenie, w profilu stratygraficznym jest luka przypadająca na okres eocenu i pliocenu. W oligocenie nastąpiła krótkotrwała transgresja morza nosząca znamię strefy literalnej. Pozostawia ona kilkudziesięciocentymetrową warstwę piasków kwarcowo-glaukonitowych oraz iłów i mułków z glaukonitem. Utwory te reprezentowane są przez oligocen dolny i środkowy, natomiast osady oligocenu górnego uległy w dużym stopniu zdenudowaniu.

Po oligocenie nastąpił lądowy okres sedymentacji osadów miocenu. W pierwszej fazie zaznaczył się on silną denudacją powierzchni oligoceńskiej, w drugiej fazie nastąpiła akumulacja rzeczno-jeziorna. Obszar gminy był zasypywany w miocenie osadami rzeczno-jeziornymi naniesionymi głównie z południa - Sudetów i zapewne z obszarów północnych.

Między miąższością miocenu a ukształtowaniem powierzchni podtrzeciorzędowej zaznacza się ścisła zależność. Charakteryzuje się ona tym, że maksymalną miąższość powłoka mioceńska osiąga w zagłębieniach obszarów schyłku kredy. Miocen reprezentowany jest przede wszystkim przez utwory klastyczne w postaci drobnoziarnistych piasków kwarcowych oraz iłów i mułków z przerostami węgla brunatnego.

W pliocenie na skutek obniżenia się wyrównanej powierzchni mioceńskiej, na dużej części Niżu Polskiego powstało ogromne jezioro. Basen tego jeziora został wypełniony delikatnym osadem w postaci łu, mułku i piasków drobnoziarnistych, a w strefie brzeżnej nawet żwirami. Dominującym osadem plioceńskim są tłuste ily.

Gmina Szamocin leży na północnym skraju basenu jeziora plioceńskiego. Iły te zalegają na powierzchni podczwartorzędowej nieco na południe od miejscowości Strzelczyki, w rejonie Szamocina oraz we wschodniej części gminy bez pasa nadnoteckiego. Najwyraźniejsza elewacja tych osadów ma miejsce nieco na południe od Lipiej Góry gdzie przyjmuje wartość ponad 50 m n.p.m. Nasuwający się lądolód spowodował zaburzenia iłów. Występują one wśród osadów czwartorzędowych zapewne w postaci warstw i soczewek.

Czwartorzęd - plejstocen

Utwory czwartorzędowe tworzą na obszarze gminy Szamocin ciągłą pokrywę o zróżnicowanej miąższości. Większa część powierzchni gminy zbudowana jest z osadów pochodzenia rzeczno-jeziornego i wodnolodowcowego.

W obrębie szeroko pojętej doliny Noteci zalegają mułki, piaski i żwiry rzeczne interglacjału wielkiego (fragmentarycznie) oraz interglacjału eemskiego złożone bezpośrednio na utworach pliocenu i miocenu. Górną warstwę tworzą osady mineralne i organiczne holocenu. Osady lodowcowe złożone w obrębie wielkiej niecki pradolinnej zostały zapewne rozmyte i wyniesione przez wody roztopowe lądolodu, w stadiach późniejszych od fazy chodzieskiej. Wśród osadów sandrowych reprezentowanych przez piaski i żwiry pochodzenia wodnolodowcowego zauważa się fragmenty morenowo-kemowe utworzone podczas trwania zlodowacenia bałtyckiego, tj. jego recesji z linii stadialnych moren poznańskich - na północ. W trakcie topnienia powstały utwory recesyjne, głównie morenowo-gliniaste i wód płynących (sandrowe) - płaszczysto-żwirowe.

Starsze osady lodowcowe (zlodowacenie środkowopolskie i południowopolskie) są trudne do uchwycenia z uwagi na kontakt z intensywną strefą denudacji rzecznej. Mogły zachować się jedynie drobne fragmenty glin zwałowych szarych, zbitych, z okresu zlodowacenia środkowopolskiego.

Po wycofaniu się lądolodu na linię stadiału pomorskiego zaczęła funkcjonować Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka tj. jej wschodni odcinek - Pradolina Noteci. Nią odbywał się spływ wód na zachód - jednocześnie tworzyły się poziomy terasowe.

Czwartorzęd - holocen

Po ostatecznym ustąpieniu czaszy lodowej z terenu Polski rozpoczęła się nowa epoka zwana postglacjałem lub holocenem. Wkroczenie roślinności na ubogi teren tundrowy miał swoje optimum w okresie atlantyckim i subborealnym. W holocenie przeważały procesy akumulacyjne. W Pradolinie Noteci powstała wówczas najmłodsza terasa zalewowa, formy wklęsłe uległy wypełnieniu osadami organicznymi, zaś na stokach pagórków i krawędziach erozyjnych działały procesy zmywalne i soliflukcyjne.

W dolinie Noteci wytworzyły się współczesne osady aluwialne reprezentowane głównie przez piaski i żwiry rzeczne oraz mułki osadzające się w okresach wylewów jako osady facji powodziowej. Osady te w przeważającej mierze pokryte są torfami osiagającymi miąższość do 3 metrów i często podścielone gytą wapienną o miąższości rzędu 0,5 - 4 metry.

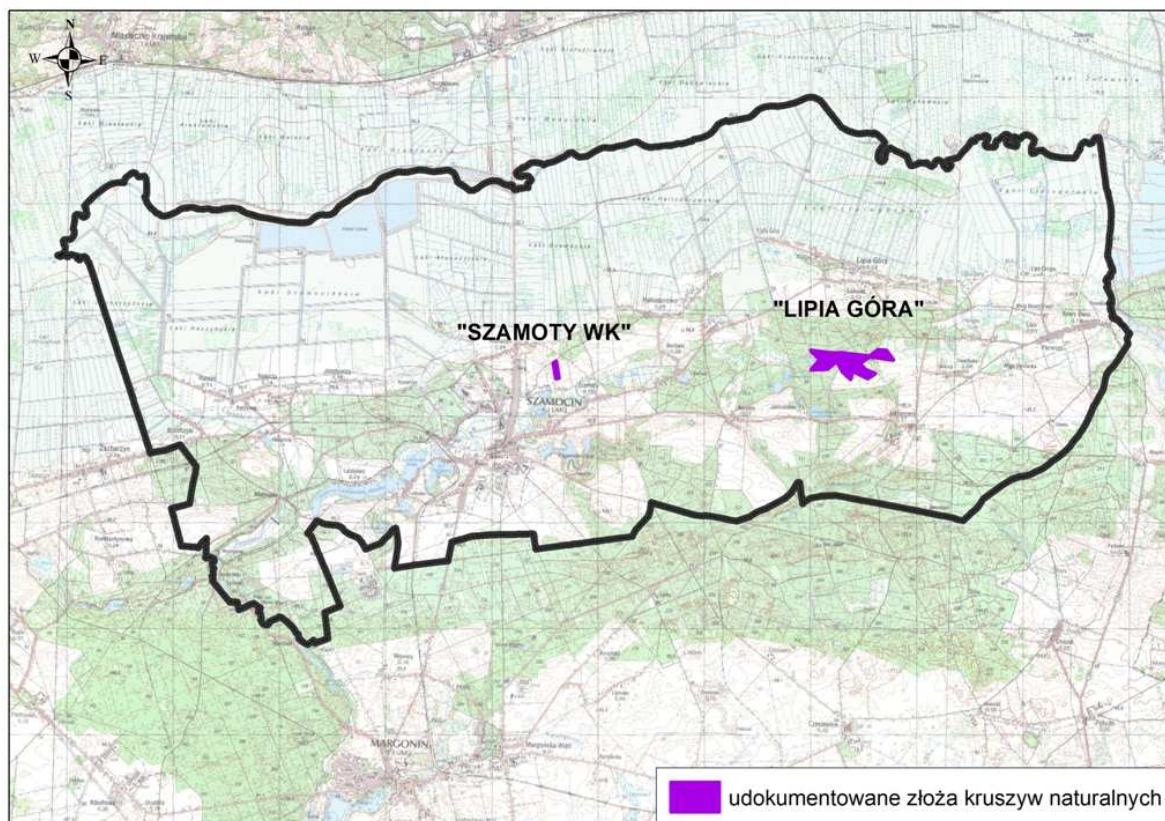
Oprócz rozległej doliny Noteci osady organogeniczne zanotowano także w zagłębieniach bezodpływowych i na obrzeżach zarastających zbiorników wodnych.

Surowce mineralne:

Gmina Szamocin jest średnio zasobna w surowce mineralne. Zgodnie z rejestrem udokumentowanych złóż kopalin Państwowego Instytutu Geologicznego, na terenie gminy występują następujące złoża kruszyw naturalnych:

- Lipia Góra:
 - powierzchnia: ok. 34,5 ha,
 - stan zagospodarowania: złożo rozpoznane wstępnie,
 - forma złoża: pokładowa,
 - miąższość złoża: od 2,8 m do 8,3 m (średnio 5,3 m),
 - zasoby geologiczne złoża: 1058 tys. ton (bilansowe), 1846 tys. ton (pozabilansowe),
- Szamoty WK
 - powierzchnia: ok. 1,43 ha,
 - stan zagospodarowania: złożo eksploatowane,
 - forma złoża: pokładowa,
 - miąższość złoża: od 9,1 m do 10,8 m (średnio 9,8 m),
 - zasoby geologiczne złoża: 231,45 tys. ton.

Rysunek 8. Udokumentowane złoża kruszyw naturalnych gminy Szamocin

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

Wody powierzchniowe:

Cała gmina Szamocin położona jest w dorzeczu Warty, w zlewni Noteci. Odpływ powierzchniowy wód z terenu gminy odbywa się ciekami IV-go i niższych rzędów oraz rowami melioracyjnymi. Rzeka Noteć - III rzędu stanowi granicę północną gminy. Uchodzą do niej większe cieki naturalne: Margoninka, Młynówka Borowska, Struga Młyńska i tworząca granicę wschodnią gminy Kcynianka, a także odwadniające tereny dolinne Kanały: Szamociński, Jaktorowski, Szamocki, Heliodorowski oraz dwa Lipiogórskie.

Cieki omawianego obszaru charakteryzują się śnieżno-deszczowym reżimem zasilania z jednym maksimum i jednym minimum w ciągu roku. Długotrwały, wysoki stan wody na wiosnę jest następstwem roztopów. Po tym okresie, do jesieni stany wody ulegają obniżeniu. Niekiedy obserwuje się drugorzędną kulminację w miesiącach letnich, która związana jest z nasileniem opadów.

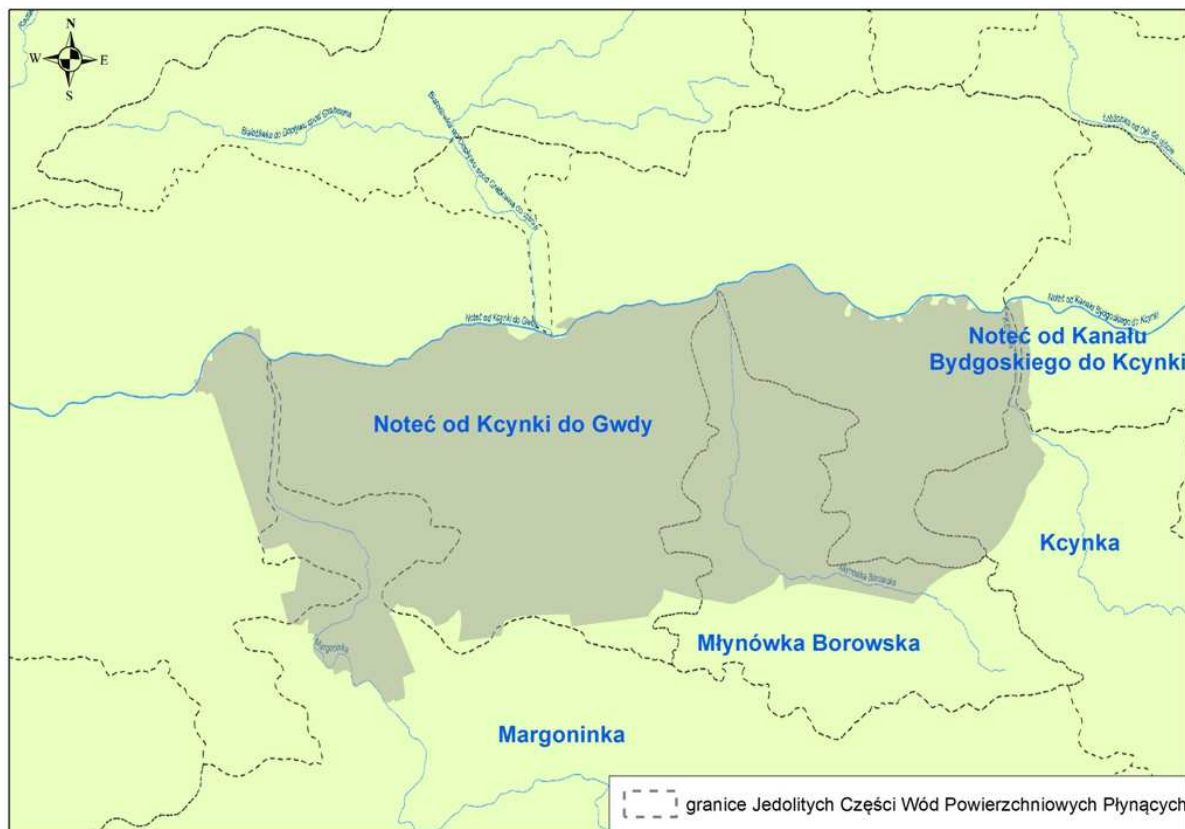
Na terenie gminy Szamocin występuje 17 jezior, których łączna powierzchnia wynosi 108,26 ha. Największe z nich to leżące na zachód od Szamocina Jezioro Laskowskie (52,6 ha) oraz Jezioro Siekiera (11,7 ha). Ponadto poza jeziorami na terenie gminy Szamocin występują sztuczne zbiorniki wodne. Należą do nich stawy rybne (największy kompleks znajduje się tuż przy Noteci, na północny zachód od Atanazyńca) oraz zbiorniki retencyjne, powstałe wskutek podpiętrzenia wód Margoninki (zbiornik Mielimąka) i Młynówki Borowskiej (zbiornik Borowo).

Jednolite Części Wód Powierzchniowych na terenie miasta zostały przedstawione w tabeli 2. oraz na rysunku 9. na podstawie danych Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Z zamieszczonych danych wynika, że stan chemiczny i ekologiczny JCWP na terenie gminy Szamocin jest zły.

JCWP Noteć od Kcynki do Gwdy, która obejmuje większość terenu gminy Szamocin, została objęta oceną stanu jednolitych części wód za 2015 rok, sporządzoną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu. W przeprowadzonej ocenie jej stan ekologiczny oceniono jako „umiarkowany”, stan chemiczny jako „dobry”, zaś stan elementów fizykochemicznych jako „poniżej potencjału dobrego”(głównie ze względu na

podwyższone stężenie substancji biogennej i złe warunki tlenowe). Na podstawie powyższych danych oraz w związku z faktem, iż na analizowanym obszarze duża część gruntów jest użytkowana rolniczo należy przypuszczać, że w dużej za zły stan wód powierzchniowych w regionie odpowiedzialne są zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego.

Rysunek 9. Rozmieszczenie JCWP płynących na terenie gminy Szamocin

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.rdw.kzgw.gov.pl/>

Tabela 2. Klasyfikacja stanu ekologicznego i chemicznego rzek w ppk monitoringu obszarów chronionych

Nazwa ocenianej jcw	Notec od Kcynki do Gwdy	Margoninka	Notec od Kanału Bydgoskiego do Kcynki	Kcynka
Kod ocenianej jcw	PLRW60002418859	PLRW60002318856 9	PLRW60002418851 9	PLRW60001718852 9
Kod punktu pomiarowo-kontrolnego	PL02S0501_3271	PL02S0501_3269	PL02S0601_3238	PL02S0601_0929
Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Notec –Milcz	Margoninka – Mielimąka	Notec -Gromadno	Kcynka, ujście do Noteci, Smogólec
Gmina	Chodzież	Szamocin	Sadki	Gołańcz
Klasa elementów biologicznych	Potencjał umiarkowany	Stan dobry	Potencjał dobry	Stan umiarkowany
Klasa elementów hydromorfologicznych	Potencjał dobry	Stan dobry	Potencjał dobry	Stan dobry
Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)	Poniżej potencjału dobrego	Stan dobry	Potencjał dobry	Poniżej potencjału dobrego
Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)	Potencjał dobry	-	-	-
Stan / potencjał ekologiczny w ppk monitoringu obszarów chronionych	Potencjał umiarkowany	Stan dobry	Potencjał dobry i powyżej dobrego	Stan umiarkowany

Stan chemiczny w ppk monitoringu obszarów chronionych	Dobry	-	Dobry	-
Stan w ppk monitoringu obszarów chronionych	Zły	-	Dobry	Słaby

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód za rok 2015 z uwzględnieniem oceny spełnienia wymagań dla obszarów chronionych (w trakcie weryfikacji przez GIOŚ), WIOŚ, Poznań

Ponadto Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu przeprowadził „Klasyfikację wskaźników jakości wód płynących w województwie wielkopolskim za rok 2016”, w tym w punktach pomiarowo-kontrolnych: Noteć - Milcz (JCW Noteć od Kcynki do Gwdy), Margoninka - Mielimąka (JCW Margoninka), Młynówka Borowska - Borowo (JCW Młynówka Borowska). Wynika z niej, że stan wód powierzchniowych w gminie Szamocin pod względem elementów biologicznych i fizykochemicznych jest niezadowalający.

Tabela 3. Klasyfikacja elementów biologicznych, fizykochemicznych, hydromorfologicznych i chemicznych w punktach pomiarowo-kontrolnych i w jednolitej części wód

Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Noteć –Milcz (gm. Chodzież)	Margoninka – Mielimąka (gm. Szamocin)	Młynówka Borowska – Borowo (gm. Szamocin)
Klasa elementów biologicznych	III	II	II
Klasa elementów fizykochemicznych	Potencjał poniżej dobrego	Stan poniżej dobrego	Stan poniżej dobrego
Klasa elementów hydromorfologicznych	II	I	Stan poniżej bardzo dobrego
Klasa elementów chemicznych	Stan poniżej dobrego	-	-

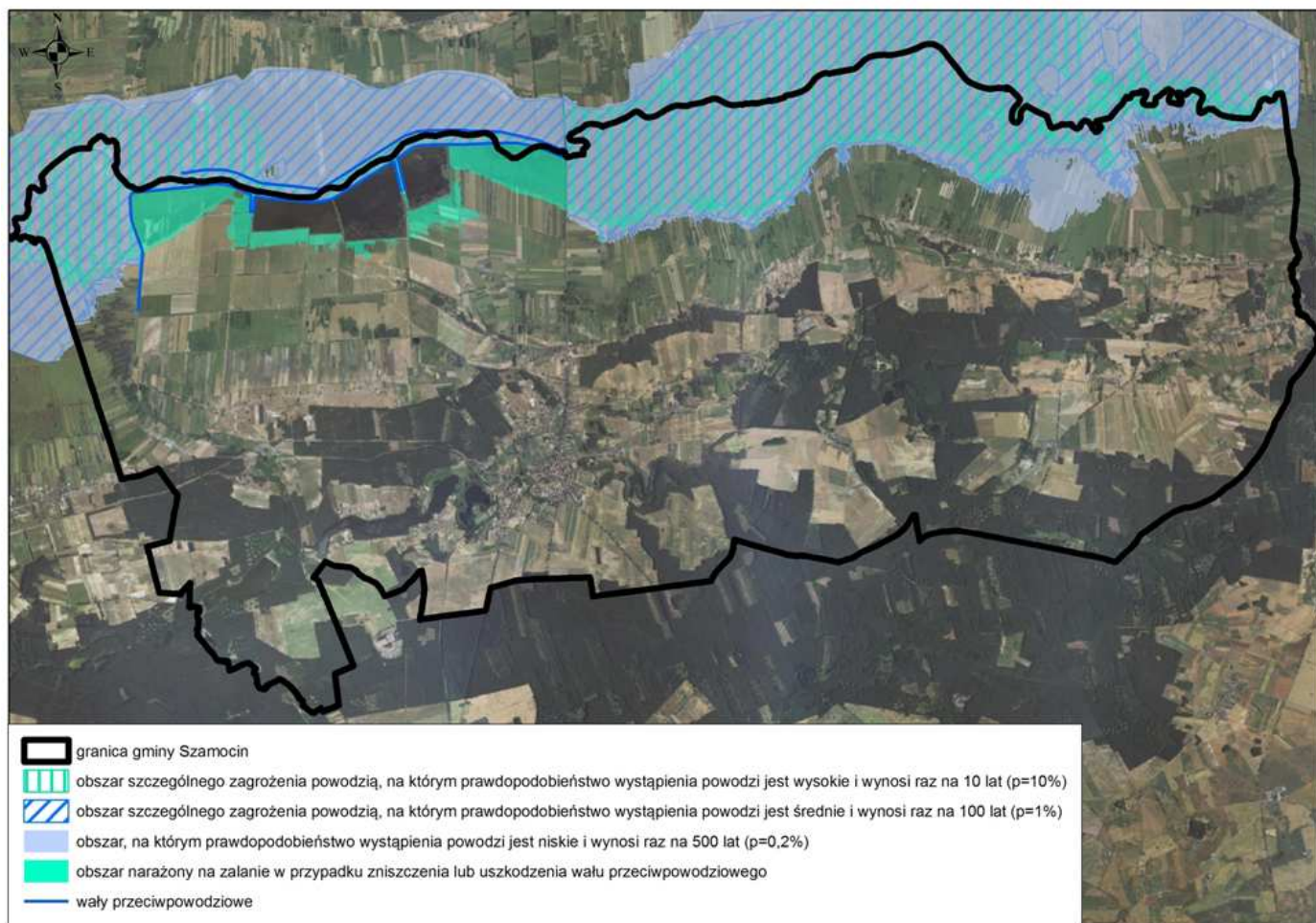
Źródło: Klasyfikacja wskaźników jakości wód płynących w województwie wielkopolskim za rok 2016, WIOŚ Poznań

Na terenie gminy Szamocin istnieje ryzyko wystąpienia powodzi, w przypadku zaistnienia niekorzystnych zjawisk hydrogeologicznych – powodzi opadowych i roztopowych czy powstania zatorów. Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego opracowanymi w ramach projektu „Informatyczny System Osłony Kraju” (ISOK) na terenie gminy występuje:

- obszar szczególnego zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat ($p=1\%$),
- obszar szczególnego zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat ($p=10\%$),
- obszar szczególnego zagrożenia powodzią między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego,
- obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat ($p=0,2\%$),
- obszar narażony na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego.

Wyżej wymienione obszary zostały przedstawione na rysunku 10. Tereny te są częściowo chronione wałami przeciwpowodziowymi głównego koryta Noteci (na odcinku ok. 7 km w miejscowościach Atanazyń, Antoniny i Raczyn) i są narażone na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi w przypadku ich uszkodzenia, przelania się wody przez wały lub ich przesiąkania. Warunkiem uniknięcia ewentualnego zagrożenia powodzią jest utrzymywanie wałów przeciwpowodziowych w należyтым stanie technicznym, poprzez ich stałą modernizację celem eliminacji uszkodzeń i zniszczeń.

Rysunek 10. Strefy zagrożenia powodziowego na terenie gminy Szamocin

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.rdw.kzgw.gov.pl/> oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Zgodnie z Programem Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2016-2030 na terenie gminy Szamocin planuje się realizację trzech obiektów małej retencji wodnej przez RDLP w Poznaniu. Mają one powstać w Borowie – 1 na rzece Młynówka Borowska, 2 w jej bliskim sąsiedztwie).

Warunki klimatyczne:

Pod względem klimatycznym gmina Szamocin należy do tzw. dzielnic nadnoteckiej, obejmującej pas szerokości 50-70 km rozciągający się po obydwu stronach rzeki. Dzielnicą ta ma charakter pośredni, przejściowy, między chłodną i deszczową dzielnicą pomorską, a bardziej suchą i cieplejszą dzielnicą środkową. Przeważająca część wiatrów ma kierunek zachodni. Charakterystyczne są mgły i obfite rosy, potęgujące się jesienią, zwłaszcza w Szamocinie i w większych wsiach.

Duże powierzchnie leśne oraz rozległa dolina Noteci sprzyjają tworzeniu się zróżnicowanego mikroklimatu. Obecność torfowisk i bagien w dolinie zwiększa wilgotność powietrza, zaś na wyżej położonych polach występują porywiste wiatry. W obszarach przyleśnych mikroklimat łagodnieje.

Opady są tu większe niż na pozostałych obszarach Wielkopolski. W ciągu ostatnich lat w Dolinie Noteci odnotowano przeciętnie opady w roku na poziomie 546 mm (l/m^2), podczas gdy w innych punktach pomiarowych Wielkopolski od 497 mm (w Śremie) do 513 mm (w Szamotułach). Średnia temperatura powietrza wynosi $7^{\circ}C$. Najzimniej jest w styczniu, najcieplej w lipcu. Temperatury te są przeciętnie niższe niż w Wielkopolsce od $0,5$ do $1^{\circ}C$. Pokrywa śnieżna utrzymuje się 50-60 dni, zaś dni mroźnych jest od 30 do 35, a z przymrozkami ok. 100 dni.

Okres wegetacji (ze średnią temperaturą dobową powyżej 5°C) trwa 200-215 dni i jest nieco krótszy niż przeciętnie w Wielkopolsce (215-227 dni), a zaczyna się o kilka dni później niż w pozostałej części Wielkopolski.

Zgodnie z „Roczną oceną jakości powietrza w województwie wielkopolskim za rok 2015”, opracowaną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, strefę wielkopolską (do której należy gmina Szamocin) zaliczono do klasy czystości „C” pod względem obecności w powietrzu pyłu PM_{2,5}, pyłu PM₁₀ oraz benzo(a)pirenu. Oznacza to, stężenie w powietrzu w/w substancji przekroczyło poziom dopuszczalny.

W „Programie ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej” z 2013 roku stwierdzono, że konieczne jest podjęcie dalszych działań na rzecz poprawy jakości powietrza w tej strefie. Wskazano następujące działania naprawcze:

- ograniczenie emisji z indywidualnych systemów grzewczych poprzez likwidację starych kotłów (poprzez podłączenie do sieci ciepłej lub zastosowanie ogrzewania elektrycznego) lub ograniczenie emisji (poprzez zmianę paliwa, wymianę starych kotłów na nowe niskoemisyjne),
- ograniczenie zużycia produkowanej energii i poprzez to ograniczenie emisji na obszarze przekroczeń poprzez termoizolację budynków,
- wykorzystanie alternatywnych źródeł energii w postaci kolektorów słonecznych, pomp ciepła lub wykorzystania energii wiatru, które stanowiłyby uzupełniające źródła pozyskiwania energii cieplnej.

Dodatkowo określono działania mające na celu redukcję emisji pyłu zawieszonego PM₁₀ z transportu samochodowego (emisji liniowej) poprzez:

- poprawę stanu technicznego dróg istniejących – utwardzenie poboczy w celu redukcji wtórnego unosu pyłu z dróg,
- budowę obwodnic, w celu wyprowadzenia emisji poza obszary o gęstej zabudowie,
- utrzymanie działań ograniczających emisję wtórną pyłu poprzez regularne utrzymanie czystości nawierzchni (czyszczenie metodą moką),
- zmianę środków transportu komunikacji miejskiej zasilanych olejem napędowym na autobusy zasilane alternatywnym paliwem gazowym CNG,
- tworzenie przyjaznych dla środowiska stref ograniczonego transportu, popularyzację transportu miejskiego oraz rowerowego.

Przez gminę przebiegają dwie drogi wojewódzkie o powiązaniach pozaregionalnych, które krzyżują się w Szamocinie. Są to drogi: nr 190 Margonin -Szamocin - Krajenka i nr 191 Chodzież - Szamocin - Nowy Dwór. Wokół tych dróg może występować zwiększone zanieczyszczenie spalinami oraz zagrożenie hałasem komunikacyjnym.

Uwarunkowania glebowe:

Na terenie gminy Szamocin występuje duża różnorodność typów i gatunków gleb. Cechą charakterystyczną omawianego terenu jest układanie się form, a tym samym i gleb zgodnie z biegiem rzeki Noteci, która wywarła decydującą rolę na rzeźbę tego terenu. W gminie przeważają gleby słabe wytworzone z piasków.

W warunkach nadmiernego uwilgotnienia, w dolinie Noteci i w sąsiedztwie jezior wytworzyły się gleby hydromorficzne (gleby mułowo-torfowe, torfowe i murszowe). Gleby te odpowiadają 2 lub 3 kompleksowi przydatności rolniczej trwałych użytków zielonych - średnich, słabych i bardzo słabych. Występują one w niemal całej północnej oraz miejscami w centralnej części gminy.

Gleby mułowo-torfowe (E_{mt}) charakteryzują się profilem warstwowym, w którym na podłożu torfowym występują różnej miąższości warstwy mułu (namułów mineralnych).

Gleby torfowe (T_n) tworzą się na torfowiskach, gdzie jeszcze aktualnie zachodzi proces torfotwórczy, prowadzący do powstania złoża torfowego (z punktu widzenia gleboznawstwa staje się ono skałą macierzystą tych gleb). Miąższość torfu na terenie gminy często przekracza 100 cm. Torfy średnio głębokie podścielone są piaskiem luźnym, pyłem zwykłym bądź gytą.

Gleby murszowe (M) powstają z utworów torfiastych lub płytkich warstw torfowych zalegających przeważnie na podłożu mineralnym. Warunkiem rozwoju procesów murszenia i humifikacji jest naturalne bądź sztuczne obniżenia poziomu wody gruntowej.

Na zachodzie gminy - w dolinie Kcyninki rozwinęły się mady (F). Są to gleby napływowe, powstałe w wyniku osadzania się materiału niesionego przez rzekę. Ich udział na omawianym terenie jest znikomy.

Wyżej położone obszary gminy Szamocin pokrywają głównie gleby pseudobielicowe i brunatne wylugowane. Tworzą one mozaikę mniejszych lub większych, wzajemnie przenikających się powierzchni, wśród których występują niewielkie enklawy: gleb brunatnych właściwych, czarnych ziem właściwych i czarnych ziem zdegradowanych.

Gleby pseudobielicowe (A) stanowią podtyp gleb bielicowych, od których różnią się mniejszym stopniem przemycia warstw wierzchnich. Są to gleby stadium przejściowego pomiędzy glebami bielicowymi właściwymi, a glebami brunatnymi wylugowanymi. Generalnie są to gleby zubożone w związki wapnia, magnezu, żelaza, glinu i fosforu. Związki te przemieszczane są w głąb profilu i tworzą tzw. poziom wmycia. Na terenie gmin ten typ gleb występuje m.in. w rejonie Szamocina i Borowa.

Gleby brunatne wylugowane (Bw) stanowią podtyp gleb brunatnych. W odróżnieniu od gleb brunatnych właściwych wykazują w górnych poziomach odczyn kwaśny i nieznaczne przemieszczanie w głąb profilu związków żelaza i glinu. Nie powoduje ono jednak morfologicznego zróżnicowania profilu glebowego jak w przypadku gleb pseudobielicowych. Jest to dominujący typ gleb w centralnej i południowej części gminy.

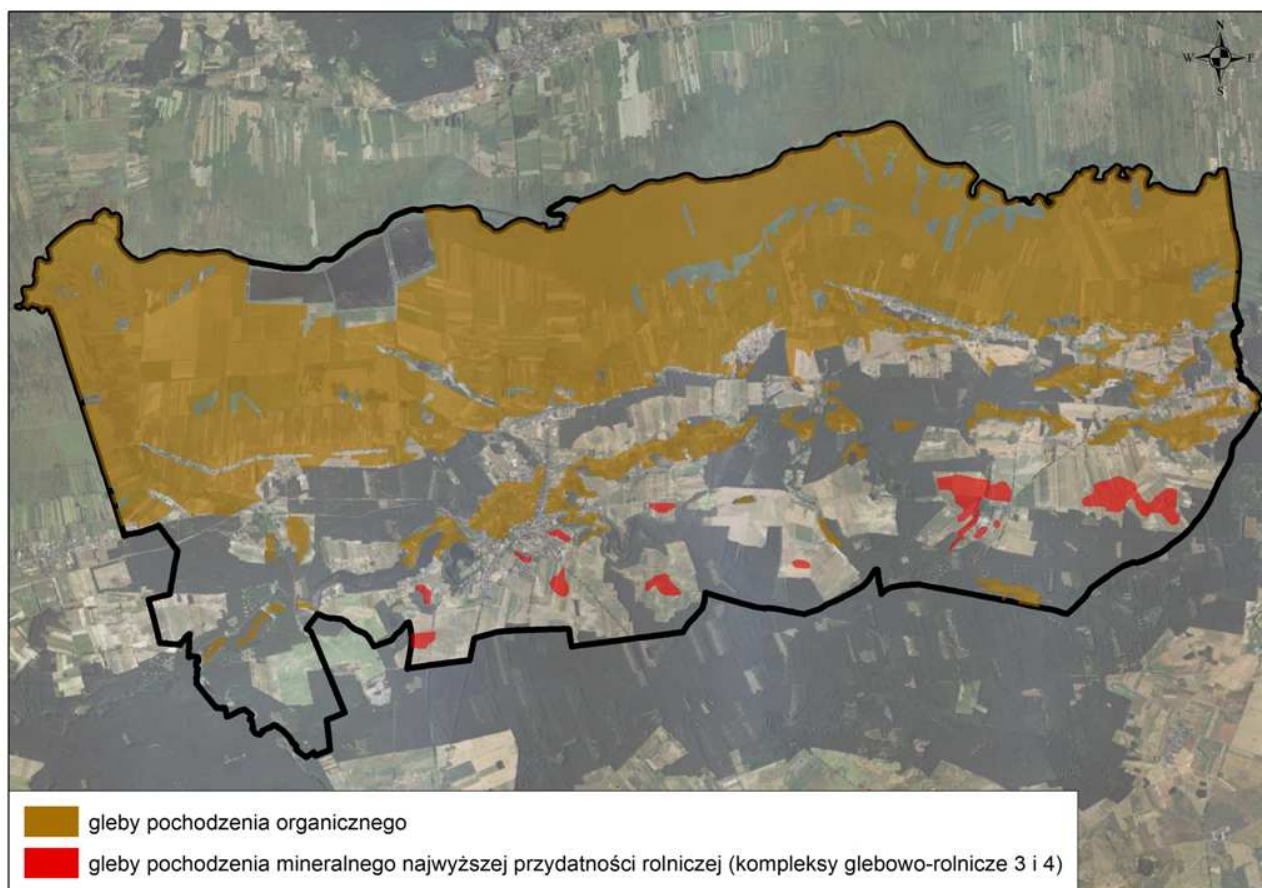
Gleby brunatne właściwe (B) w górnych poziomach wykazują najczęściej odczyn obojętny lub zbliżony do obojętnego, a na niewielkiej głębokości występuje węglan wapnia. Przy zwięźlejszym składzie mechanicznym skały macierzystej mogą występować plamy glejowe albo słabe wytrącenia żelaziste. Stanowią one niewielki odsetek gleb występujących na terenie gminy (niewielki teren w Laskowie i Szamocinie).

Czarne ziemie wytworzyły się w warunkach okresowego nadmiaru wilgoci. W takich warunkach mineralizacja masy organicznej jest ograniczona z powodu niedostatecznego napowietrzenia. Skały macierzyste tych gleb wykazują dużą różnorodność – od piasków słabo gliniastych do glin. Czarne ziemie właściwe (D) cechuje duża miąższość poziomu próchnicznego o odczynie obojętnym. Czarne ziemie zdegradowane (Dz) odznaczają się mniejszą ilością próchnicy, przy czym odczyn gleby jest słabo kwaśny. Na terenie gminy występują one w śladowej ilości (niewielki teren w Jaktorowie).

Zestawienie powierzchni poszczególnych kompleksów przydatności rolniczej wykazuje największy udział kompleksu 7, a więc żynnego bardzo słabego. Obejmuje on nieco ponad 40 % gruntów ornych gminy. Dalsze 35% wskazanej powierzchni - przypada na kompleksy 6 (żytni słaby). Przytoczone dane stanowią potwierdzenie, iż gleby gminy Szamocin są glebami słabej jakości. Grunty orne klasy VI obejmują około 41 % ogółu gruntów ornych, dalsze 30 % przypada na grunty klasy V.

Większe połacie najlepszych gleb gminy Szamocin (kompleks 4 – żytni bardzo dobry) występują w rejonie Jaktorowa i Swobody. Na pozostałym terenie gleby 4 i 3 kompleksu rolniczej przydatności występują niewielkimi izolowanymi płatami. Łącznie ich powierzchnia wynosi około 5 % ogółu gruntów ornych.

Rysunek 11. Uwarunkowania glebowe w gminie Szamocin

źródło: opracowanie własne na podstawie mapy glebowo-rolniczej dla gminy Szamocin oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

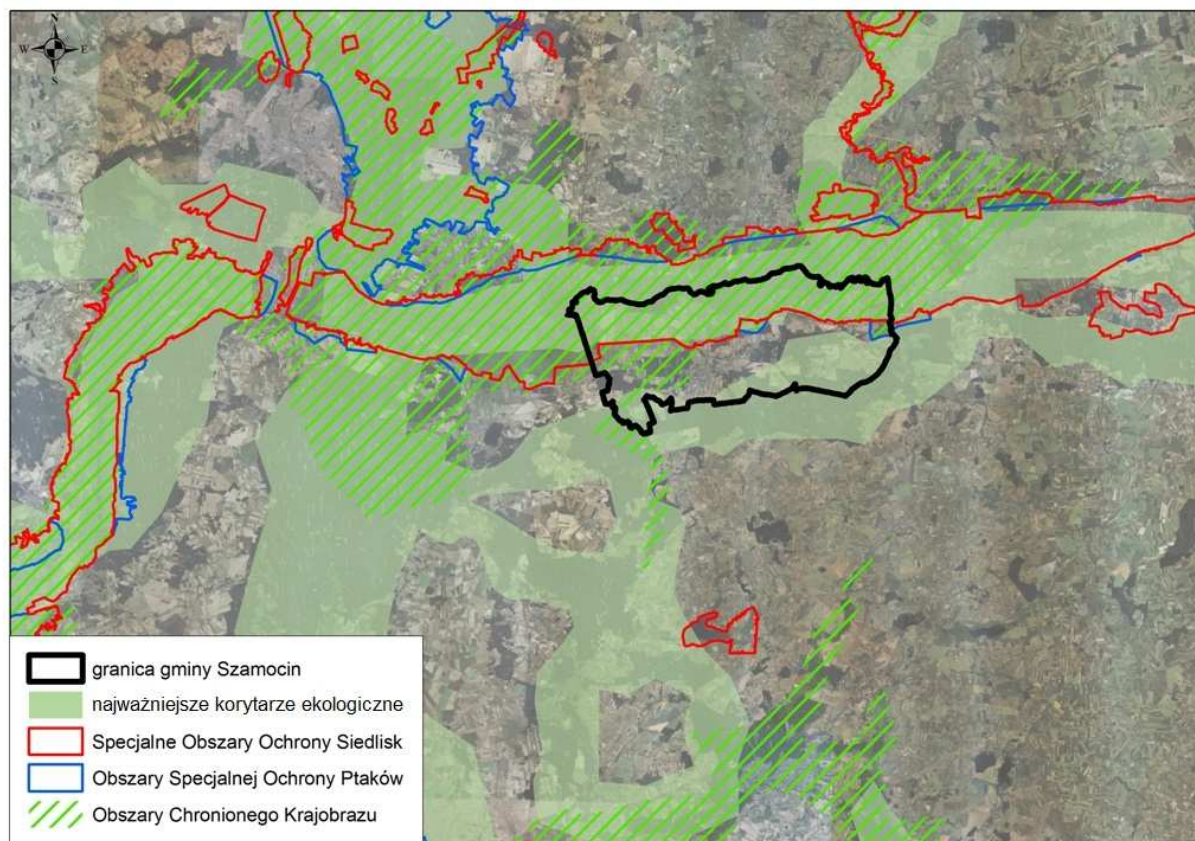
Zewnętrzne powiązania przyrodnicze:

Północną granicę gminy Szamocin stanowi dolina Noteci. Jest ona ważnym korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym, stanowiącym krajową drogę migracji, rozprzestrzeniania i wymiany genetycznej organizmów żywych. Z kolei przebiegający w południowej części gminy Szamocin korytarz ekologiczny „Lasy Nadnoteckie” stanowi jedną z głównych międzynarodowych dróg migracji zwierząt i roślin. Za ich pośrednictwem w skali regionalnej wytworzyła się sieć powiązań przyrodniczych między ważnymi obszarami objętymi ochroną na podstawie przepisów z zakresu ochrony przyrody, m.in. pomiędzy obszarami chronionego krajobrazu Puszcza Notecka i Dolina Noteci oraz obszarami sieci NATURA 2000: Dolina Noteci, Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego czy Puszcza Notecka.

Opisane wyżej korytarze ekologiczne przebiegają przez teren gminy Szamocin równoleżnikowo. W związku z tym bardzo ważną rolę w utrzymaniu ciągłości ekologicznej na tym obszarze pełni regionalny korytarz ekologiczny rzeki Młynówka Borowska, który wraz z terenami leśnymi wzdłuż doliny rzecznej łączy ze sobą dolinę Noteci i zwarty kompleks leśny zahaczający o południową część gminy.

Do najważniejszych lokalnych korytarzy ekologicznych na terenie gminy zaliczyć należy fragment doliny rzeki Margoninki ze zbiornikiem wodnym Mielimąka i dalej biegnącym wzdłuż koryta rzeki w kierunku jej ujścia do Noteci. Łączy on Dolinę Noteci z terenami przyległymi do Jeziora Margonińskiego na obszarze gminy Margonin i dalej rozgałęzia się na zachód w górę koryta rzeki Margoninki oraz na południe terenami leśnymi w stronę miejscowości Budzyń. Podobne połączenie stanowią korytarze leśne w okolicach wsi Borówki, Borowo, Jaktorówko i Jaktorowo.

Rysunek 12. Zewnętrzne powiązania przyrodnicze gminy Szamocin

źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://mapa.korytarz.pl> oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Obszary i obiekty prawnie chronione:

W granicach gminy Szamocin znajdują się następujące obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych z zakresu ochrony przyrody. Są to:

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego (PLB300001),
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Noteci (PLH 300004),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci,
- drzewa i głąz narzutowy uznane za pomniki przyrody.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci

Został on ustanowiony uchwałą Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim. OCHK Dolina Noteci leży na terenie Pradoliny Toruńsko — Eberswaldzkiej. Dominujące w krajobrazie są tu łąki oraz pola z enklawami zakrzewień i zadrzewień, rzadziej lasy i jeziora. Teren, poprzecinany kanałami i rowami odwadniającymi, pełen jest starorzeczy. Szczególne znaczenie mają Nadnoteckie Łęgi w dolnym biegu rzeki. To w większości torfowiska niskie i zalewowe łąki - łęgi. Region ten jest ważną ostoją ptaków wodno-błotnych — m.in. bąków, bocianów białych, błotniaków łąkowych, żurawi, ptaków siewkowatych, remiz, podróżniczków. Większość jego powierzchni pokrywa się z obszarem natura 2000 Dolina Noteci.

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego (PLB300001)

Aktualne granice obszaru określa Rozporządzenie Ministra Środowiska zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 z dnia 12 stycznia 2011 r. (Dz.U. 2011 Nr 25, poz. 133). Powierzchnia całego obszaru wynosi 32672,10 ha. W zasięgu gminy Szamocin obszar ten zajmuje powierzchnię ok. 5 450 ha (w północnej części gminy).

Obejmuje on pradolinę rzeczną o zmiennej szerokości od 2 do 8 km, która ma przebieg równoleżnikowy. Od północy obszar graniczy z wysoczyzną Pojezierza Krajeńskiego - maksymalne deniwelacje pomiędzy dnem doliny a skrajem wysoczyzny dochodzą tu do 140 m. Od południa pradolina jest ograniczona piaszczystym Tarasem Szamocińskim, zajęтым w znacznej mierze przez lasy, stykającym się z krawędzią Pojezierza Chodzieskiego. Znaczne części pradoliny zostały zmeliorowane i prowadzona jest na nich gospodarka łąkowa. W kilku miejscach pradoliny, m.in. w miejscowości Antoniny na terenie gminy Szamocin, założono stawy rybne, na których prowadzona jest intensywna hodowla ryb.

W obrębie obszaru znajdują się 2 ostoje ptaków o randze europejskiej: "Stawy Ostrówek i Smogulec" i "Stawy Ślesin i Występ". Występuje tu co najmniej 18 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Szczególne znaczenie mają populacje bielika i kani czarnej, stosunkowo licznie występują kania ruda i błotniak stawowy. W okresie wędrówek stosunkowo duże koncentracje osiągają łabędź czarnodzioby i siewka złota. Na obszarze tym występuje również wiele innych zwierząt kręgowych i bogata flora roślin naczyniowych, z licznymi gatunkami zagrożonymi i prawnie chronionymi. Podkreślić należy występowanie zróżnicowanych zbiorowisk roślinnych, w tym różnych typów łągów, a także muraw kserotermicznych.

Do najpoważniejszych zagrożeń ostoi zalicza się zanieczyszczenia wód pochodzenia rolniczego, przemysłowego i komunalnego. Istotne są również ewentualne zmiany reżimu hydrologicznego oraz zmiany w sposobie zagospodarowania terenu, w szczególności zaniechanie pastersko-łąkarskiego użytkowania terenów, a na stawach rybnych zarówno zaniechanie, jak i intensyfikacja gospodarki stawowej. Obszar podlega działaniom z zakresu ochrony przeciwpowodziowej.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Noteci (PLH300004)

Aktualne granice obszaru określa Rozporządzenie Ministra Środowiska zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 z dnia 12 stycznia 2011 r. (Dz. U. 2011 Nr 25, poz. 133). Powierzchnia całego obszaru wynosi 50532 ha. W zasięgu gminy Szamocin obszar ten zajmuje powierzchnię ok. 5 220 ha. Jego granice na terenie gminy w dużej mierze pokrywają się z granicami OSO Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego.

Obszar ten zajmuje znaczną część doliny Noteci między miejscowościami Wieleń a Bydgoszczą. Jest on w większości zajęty przez torfowiska niskie, pokryte zalewowymi łąkami i trzcinowiskami, z enklawami zakrzewień i zadrzewień. Teren przecinają liczne kanały i rowy odwadniające. Częste są starorzecza i wypełnione wodą doły potorfowe. Miejscami występują rozległe płaty łągów. Łąki są intensywnie użytkowane. Wody śródlądowe (stojące i płynące) zajmują 2% obszaru, siedliska łąkowe i zaroślowe zajmują 85%, torfowiska, bagna, roślinność na brzegach wód - 2% powierzchni, zaś siedliska leśne - 6%. Siedliska rolnicze zajmują 5% powierzchni obszaru. SOO Dolina Noteci obejmuje bogatą mozaikę siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (11 typów), z priorytetowymi lasami łągowymi i dobrze zachowanymi kompleksami łąkowymi. Notowano tu 8 gatunków załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Potencjalne zagrożenie dla SOO Dolina Noteci stanowi obniżenie retencyjności gleby oraz jej uwilgotnienia w wyniku regulacji i obwałowania Noteci, wycinanie drzew i krzewów oraz doływ zanieczyszczeń - szczególnie z Gwdy.

Pomniki przyrody

Pomniki przyrody na terenie gminy Szamocin zostały ustanowione na podstawie następujących aktów prawnych:

- Orzeczenia nr 350 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 28.03.1957 roku,
- Komunikatu Wojewody Piłskiego z 24 czerwca 1982 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile nr 10, poz. 27),
- Komunikatu Wojewody Piłskiego z dnia 30 stycznia 1982 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dn. 30 stycznia 1982 r. nr 2 poz. 4),
- Rozporządzenia nr 6/92 Wojewody Piłskiego z dnia 31.12.1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piłskiego z 27 stycznia 1993 nr1, poz.2),

- Uchwały nr XVII/140/08 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 6 listopada 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego nr 225 poz. 3751).

Na terenie gminy Szamocin znajduje się łącznie 26 pomników przyrody. Zostały one przedstawione w tabeli 4.

Tabela 4. Pomniki przyrody na terenie gminy Szamocin

lp.	nazwa pomnika/gatunek	położenie	obwód/wysokość
1	głaz „Zaczarowana Karoca”	Atanazyn	632 cm/148 m
2	16 dębów szypułkowych	park dworski w Jaktorowie	od 274 do 661 cm/od 21 do 25 m
3	cis pospolity	Szamocin (w pobliżu rynku)	166 cm/5 m
4	lipa drobnolistna	Atanazyn	349 cm/20 m
5	lipa drobnolistna	Piłka	360 cm/ 22 m
6	czeremcha amerykańska	Jaktorowo	146 cm/ 22 m
7	czereśnia ptasia	Jaktorówko	152 cm/22 cm
8	sosna zwyczajna	Jaktorówko	348 cm/28 cm
9	grupa drzew: dąb zwyczajny, lipa drobnolistna, lipa szerokolistna	Jaktorowo	od 241 do 301 cm/od 16 do 18 m

Opracowanie własne na podstawie opracowania „Istniejące formy ochrony przyrody w Nadleśnictwie Podanin oraz Programu ochrony środowiska na lata 2004-2011 dla gminy miejsko-wiejskiej Szamocin

Fot. 11. Lipa drobnolistna w Laskowie

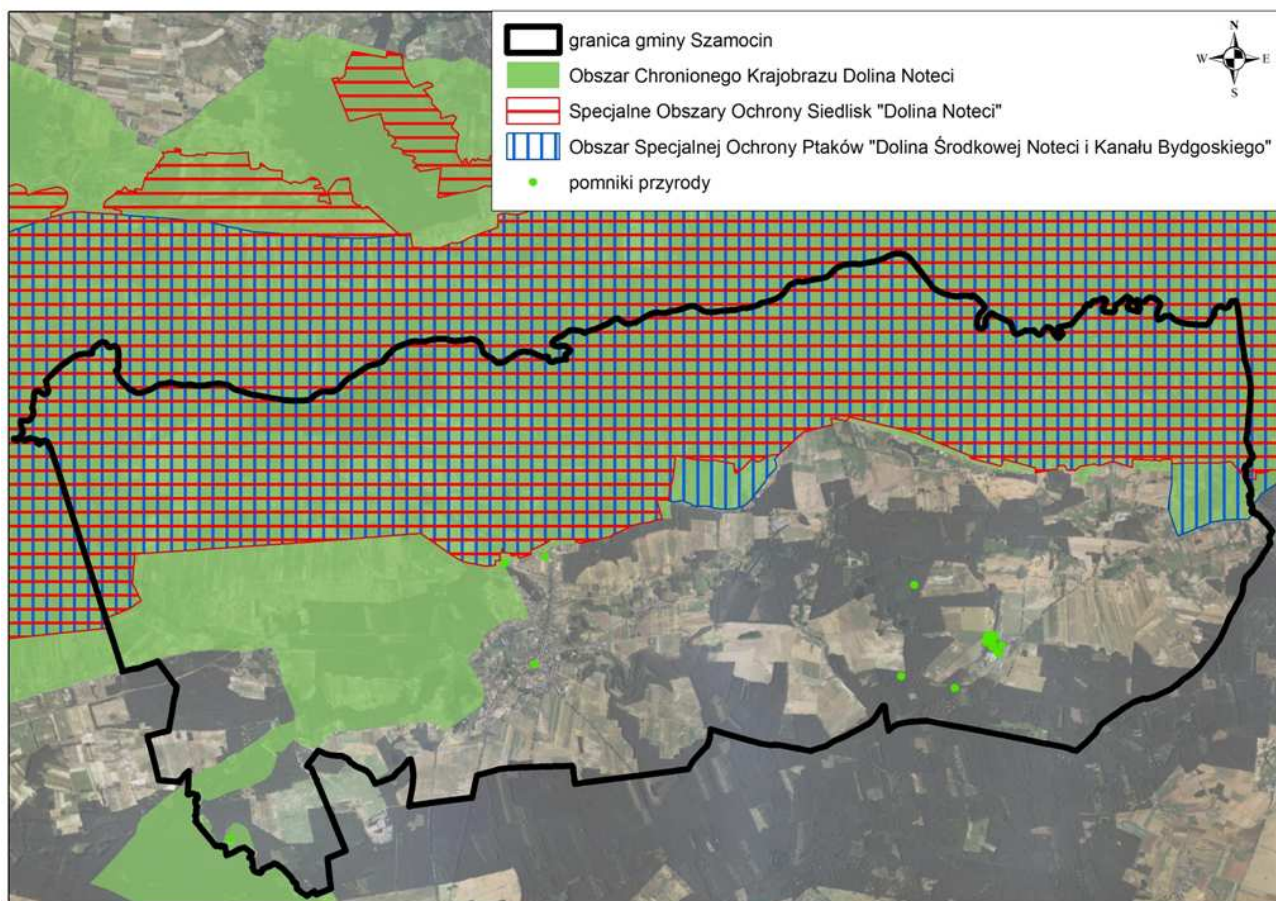
Fot. 12. Dąb szypułkowy w Jaktorowie

Fot. 13. Sosna zwyczajna w Jaktorowie

źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Rysunek 13. Obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną na terenie gminy Szamocin

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/> oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Charakterystyka poszczególnych ekosystemów oraz ocena ich odporności na degradację i zdolności do regeneracji:

Lasy:

Na terenie gminy Szamocin lasy stanowią ok. 20,9% jej całkowitej powierzchni. Zdecydowanie dominują lasy należące do Skarbu Państwa. Są one administrowane przez Nadleśnictwo Podanin. Największe kompleksy leśne zlokalizowane są w centralnej i południowej części gminy.

Przeważającym typem siedliskowym lasu jest bór mieszany świeży i bór świeży – odpowiednio 48,6% i 38,5% ogólnej powierzchni lasów w gminie. Las mieszany świeży stanowi powierzchnię 9,1%, a bór mieszany wilgotny - 1,4%. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, która stanowi 91,9% drzewostanu. Ponadto do ważniejszych gatunków panujących należy dąb - 1,9 %, brzoza - 2,6%, olsza - 2,3%, świerk - 0,9%.

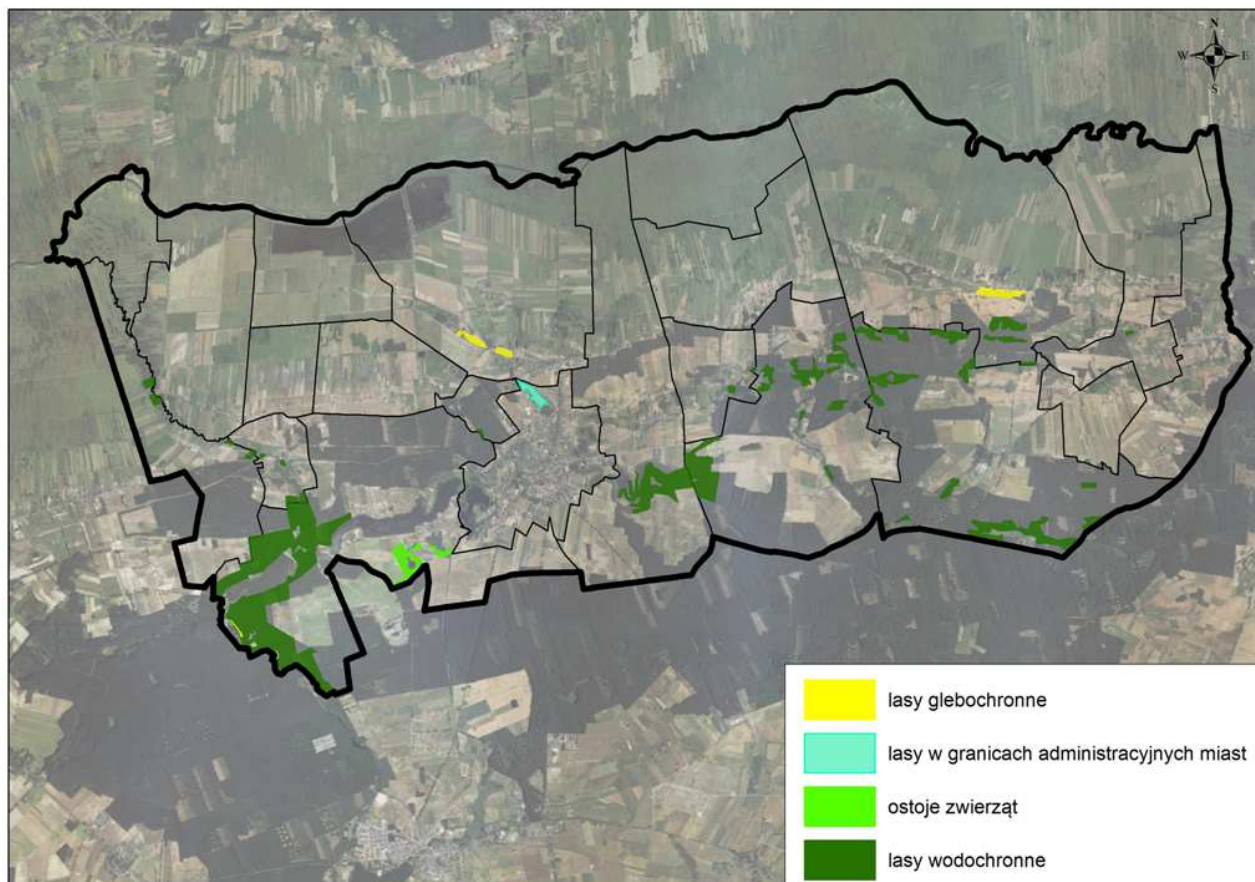
Odporność na degradację i zdolność do regeneracji drzewostanów zależy jest od ich wieku, składu gatunkowego i występujących presji. Lasy na terenie gminy położone są poza zasięgiem oddziaływania zakładów przemysłowych.

Na terenie gminy Szamocin występują lasy ochronne (zgodnie z informacjami pozyskanymi z Nadleśnictwa Podanin) o następujących kategoriach ochronności:

- lasy wodochronne – o powierzchni ok. 410,3 ha,
- lasy glebochronne – o powierzchni ok. 15,8 ha,
- ostoje zwierząt – o powierzchni ok. 19,1 ha,
- lasy w granicach administracyjnych miast – o powierzchni ok. 6,2 ha.

Łączna powierzchnia lasów ochronnych na terenie gminy Szamocin wynosi zatem ok. 451,6 ha. Ich przestrzenne rozmieszczenie zostało przedstawione na rysunku 14.

Rysunek 14. Lasy ochronne na terenie gminy Szamocin

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Nadleśnictwa Podanin oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Ekosystemy łąkowe i pastwiska, zadrzewienia i nieużytki o cechach naturalnych:

Poza terenami leśnymi, najwyższe wartości przyrodnicze reprezentują łąki i pastwiska, które razem zajmują ok. 3576 ha, a także nieużytki, które zajmują ok. 1682 ha. Wynika to przede wszystkim z ich stosunkowo ekstensywnego użytkowania i wysokiego zróżnicowania gatunkowego. Urozmaicone zadrzewieniami i zakrzewieniami, położone w zdecydowanej większości w sąsiedztwie doliny Noteci, tworzą lokalnie bardzo ważne dla zwierząt płaty ekologiczne.

Część łąk tego obszaru ulega zabagnieniu z powodu złej konserwacji urządzeń i rowów melioracyjnych, część ulega zarastaniu przez drzewa i krzewy. Roślinność tych łąk, mimo wcześniejszych zabiegów melioracyjnych, koszenia i wysiewania traw bardziej przydatnych gospodarczo powraca w wielu miejscach do stanu naturalnego.

Ekosystemy łąkowe z zadrzewieniami cechują się dobrymi zdolnościami regeneracyjnymi, wykazując się też wysoką odpornością na degradację. Problemem jest jednak to, że duża część trwałych użytków zielonych na terenie gminy jest położona na słabych bądź bardzo słabych glebach (kompleksy przydatności rolniczej 3z). Fakt ten przyczynia się do spowolnienia procesów regeneracyjnych.

Należy pamiętać, że przeznaczanie łąk na grunty rolne lub inne formy zagospodarowania doprowadza do całkowitego zniszczenia półnaturalnej szaty roślinnej, a więc sytuacji, w której regeneracja jest bardzo trudna. Podobnie w przypadku zaniechania koszenia czy wypasu, zbiorowiska te, na skutek naturalnej sukcesji, mogą zatracić swoje właściwości przyrodnicze.

Fot. 14. Trwałe użytki zielone w Atanazynie

Obszary mokradłowe:

Występują one na terenie gminy głównie w pobliżu ekosystemów łąkowych, w przegłębieniach dolin, cieków, rynien polodowcowych oraz obniżeniach wytopiskowych. Na terenach tych występuje roślinność bagienna i torfowiskowa. Są to najbardziej naturalne stanowiska roślinne na terenie gminy. Pełnią one funkcje zbiorników małej retencji, charakteryzują się dużą różnorodnością biologiczną i dlatego należy je chronić przed zmianą użytkowania.

Pola uprawne:

Największe areale gruntów uprawnych znajdują się w północno-zachodniej i wschodniej części gminy. Ich łączna powierzchnia razem z sadami wynosi ok. 3289 ha. Według danych GUS w 2010 r. powierzchnia zasiewów wyniosła 2353,4 ha, z czego zdecydowaną większość (niemal 2000 ha) stanowiły zboża. Uprawy te charakteryzują się niską różnorodnością biologiczną.

Funkcja środowiskowa pól uprawnych na terenie gminy Szamocin wynika z aktywności biologicznej i bezpośredniego sąsiedztwa ze strukturami przyrodniczymi wyższego rzędu tj. łąkami o cechach naturalnych, nieużytkami, zadrzewieniami i lasami. Stanowią one niejako uzupełnienie i bufor dla środowisk o wyższej randze przyrodniczej. W aspekcie odporności na degradację i zdolności do regeneracji, pola uprawne są ogniwem niezwykle słabym. Decyduje o tym przede wszystkim bardzo ograniczony skład gatunkowy – zazwyczaj jeden gatunek. Monokultury rolne są narażone na infekcje grzybowe i bakteryjne, spustoszenie na uprawach mogą czynić szkodniki owadzie. Stąd wynika potrzeba stosowania środków ochrony roślin.

Zieleń terenów zurbanizowanych:

Zieleń towarzysząca zabudowie jest zróżnicowana, zależy od jej lokalizacji, charakteru oraz zagospodarowania działki. Na niektórych, szczególnie większych posesjach zbiorowiska roślinne mają charakter typowo ozdobny, dominują tu trawniki, krzewy i drzewa często gatunków introdukowanych, oraz byliny kwitnące (poszczególne gatunki dobierane są na podstawie wyglądu, a ich nadrzędną funkcją jest poprawa estetyki). Ogrody przydomowe są najczęściej nieznacznych rozmiarów.

Udział terenów zieleni publicznej w gminie jest stosunkowo niewielki. Należy do nich zaliczyć przede wszystkim park na Placu Wolności w Szamocinie, zabytkowe parki dworskie w Jaktorowie i Jaktorówku oraz ogródki działkowe w Szamocinie.

W aspekcie odporności na degradację i zdolności do regeneracji tereny zurbanizowane są przestrzeniami problemowymi, dla których trudno jest jednoznacznie określić analizowane cechy środowiska. W przypadku

zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej udział powierzchni biologicznie czynnej jest stosunkowo wysoki, dlatego też powstałe tam środowiska funkcjonują prawidłowo. W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i produkcyjno-usługowej odporność terenów zieleni na degradację jest nieco niższa, głównie ze względu na większą intensyfikację zagospodarowania obszaru. Należy przy tym pamiętać, że odporność zieleni terenów zurbanizowanych na degradację i zdolność do regeneracji w dużym stopniu jest kształtowana przez człowieka np. poprzez dobór gatunków, czy zabiegi pielęgnacyjno-porządkowe. Warto zauważyć, iż dzięki ograniczonej „inwazyjności” zabudowy, struktury zieleni jej towarzyszącej pozostają w więzi ekologicznej z otaczającymi terenem tj. lasami, zadrzewieniami, polami, łąkami i nieużytkami.

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt:

Dla zachowania rzadko występujących w stanie naturalnym roślin i zwierząt, gatunków zagrożonych wyginięciem podatnych na zagrożenia oraz dla zachowania różnorodności gatunkowej wprowadzono ochronę gatunkową roślin i zwierząt. Na terenie gminy Szamocin stwierdzono obecność roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową.

Należą do nich między innymi następujące rośliny naczyniowe objęte ochroną ścisłą: jarzab brekinia, lilia złotogłów, widłak jałowcowaty, widłak spłaszczony, kosaciec, barwinek pospolity. Oprócz gatunków objętych ochroną ścisłą występują również gatunki podlegające ochronie częściowej. Spośród nich stwierdzono występowanie takich gatunków, jak: porzeczka czarna, kruszyna pospolita, konwalia majowa, pierwiosnka wyniosła. Do innych rzadkich gatunków występujących na terenie gminy należą: zawilec gajowy, gajowiec żółty, kokoryczka wonna, kokoryczka wielokwiatowa, niecierpek pospolity.

Do gatunków ssaków objętych ochroną gatunkową występujących na terenie gminy należą: wydry, jeże, ryjówki, krety, nietoperze oraz bobry. Bobry na teren powiatu chodzieskiego zostały reintrodukowane w latach siedemdziesiątych i wypuszczone na rzece Margonince. Przez ten okres przystosowywały się do miejscowych warunków i rozprzestrzeniły na tereny wszystkich gmin powiatu. Nadal zajmują nowe stanowiska na różnego rodzaju ciekach wodnych. Nie są to tylko rzeki, ale również kanały i rowy melioracyjne, na których budują tamy i nory wyrządzając szkody poprzez podtapianie upraw, niszczenie przepustów i grobli, jak również poprzez szkody w płodach rolnych.

Z listy gatunków chronionych na terenie gminy występują ponadto płazy: żaby, ropuchy, kumaki, z gadów: jaszczurki, padalce, zaskrońce.

Na gruntach Lasów Państwowych gniazdują objęte ochroną ścisłą gatunki ptaków, dla których ze względu na rzadkość występowania ustalono granice rozrodu i regularnego przebywania oraz określono terminy ochrony tych miejsc. Do tych gatunków należą orzeł bielik i bocian czarny (gatunki wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt).

Na terenie gminy Szamocin znajduje się obszar ważny dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji „Dolina Noteci”. Został on wyznaczony na podstawie opracowania „Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego” (Poznań, 2008). Dolina Noteci w swoim równoleżnikowym przebiegu stanowi ważny ciąg migracyjny ptaków wodno-błotnych o znaczeniu europejskim. Wzdłuż doliny przelatują ptaki ze swoich lęgów w północnej Europie na zimowiska w południowej Europie i Afryce. Jest to również jedno z ważniejszych w zachodniej Polsce miejsc gniazdowania ptaków wodno-błotnych. Gniazduje tu m.in. bąk (ok. 13 par), bocian biały (150-160 par), łabędź niemy (45-60 par), gęgawa (20-25 par), błotniak stawowy (ok. 13 par), błotniak łąkowy (9-10 par), derkacz (ok. 180-200 samców), żuraw (66-70 par), kulik wiejski (ok. 27 par) czy rycyk (ok. 20 par). Teren ten jest również żerowiskiem bielików, orlików krzykliwych, kani rudych i trzmielojadów gniazdujących poza doliną.

Główne źródła zagrożeń środowiska:

Zagrożenia dla wód powierzchniowych i podziemnych:

- odprowadzanie ścieków komunalnych do wód powierzchniowych bądź gromadzenie ich w nieszczelnych zbiornikach,
- niewłaściwe składowanie obornika i gnojowicy na terenach wiejskich,

- zanieczyszczenia obszarowe – spływy powierzchniowe z użytków rolnych, spowodowane niewłaściwym stosowaniem nawozów sztucznych i organicznych oraz środków ochrony roślin,
- deponowanie odpadów (tzw. dzikie wysypiska) w ciekach wodnych oraz na powierzchni terenu.

Zagrożenia dla powietrza atmosferycznego:

- niska emisja – związana jest z wykorzystywaniem węgla jako głównego paliwa do wytwarzania ciepła w gospodarstwach domowych zaopatrywanych z indywidualnych systemów grzewczych,
- emisja ze źródeł komunikacyjnych – za najbardziej zagrożone należy uznać tereny w sąsiedztwie dróg wojewódzkich nr 190 i 191.

Zagrożenia dla gleb i powierzchni terenu:

- nadmierne zakwaszenie gleb – prowadzi do obniżenia ich jakości. Sprzyjają mu czynniki antropogeniczne, takie jak: zanieczyszczenie powietrza, składowanie kwaśnych i kwasotwórczych odpadów, czy stosowanie nawozów fizjologicznie kwaśnych,
- erozja gleb – na terenie gminy dominują gleby lekkie i bardzo lekkie, przez co są one podatne na erozję wodną i wietrzną.

Zagrożenia dla terenów zieleni :

- nadmierna wycinka drzew w ramach pielęgnacji zieleni,
- przekształcanie terenów w sąsiedztwie doliny rzecznej, np.: pod uprawy rolne,
- presja zabudowy na obszary bezpośrednio sąsiadujące z terenami leśnymi.

Ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych oraz stanu zachowania walorów krajobrazowych, w tym krajobrazu kulturowego:

Zasoby przyrodnicze oraz wartości krajobrazowe na analizowanym obszarze są dość wysokie i dobrze zachowane. Najcenniejsze pod tym względem tereny są chronione w postaci Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci oraz obszarów sieci NATURA 2000. Największym walorem przyrodniczo-krajobrazowym gminy jest obecność dolin rzecznych, wzdłuż których ukształtowały się duże kompleksy użytków zielonych oraz zwarte kompleksy terenów leśnych. Należy również zwrócić uwagę na fakt, iż zabudowa na terenie poszczególnych miejscowości ma z reguły zwarty charakter, co również pozytywnie wpływa na krajobraz.

Krajobraz kulturowy jest reprezentowany przez przede wszystkim przez obszary i obiekty zabytkowe, w tym wpisane do rejestru zabytków. Obiekty te podlegają ochronie na podstawie przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków. Na szczególną uwagę zasługuje historyczny układ przestrzenny Szamocina. Obszarem o znacznych uwarunkowaniach historycznych jest w szczególności obszar Rynku i przyległych ulic - jako teren wsi przedkolacyjnej. Układ dzięki swemu położeniu na pochyłości terenu i wyjątkowemu w swoim rodzaju zestawieniu kilku wydłużonych placowych elementów posiada niewątpliwie wartości kulturowe, godne zachowania.

Wnioski:

Za podstawowe uwarunkowania przyrodnicze gminy Szamocin należy uznać:

- **obecność obszarów przyrodniczych objętych ochroną oraz wartościowych kompleksów użytków zielonych zasiedlanych przez rzadkie gatunki flory i fauny,**
- **wysokie walory krajobrazowe doliny Noteci,**
- **dominacja słabych gleb (V i VI klasa bonitacyjna),**
- **wysoki udział terenów leśnych w centralnej i południowej części gminy,**
- **występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego,**
- **stan czystości wód powierzchniowych na terenie gminy jest niezadowalający i powinien ulec w najbliższych latach poprawie.**

Jako główne cele w zakresie kształtowania struktury przyrodniczej w gminie Szamocin należy określić:

- ochronę użytków zielonych przed osuszaniem i zarastaniem prowadzącym do utraty siedlisk i zanikania tych obszarów,
- ochronę kompleksów leśnych i obszarów zadrzewień, utrzymanie oraz wzmocnienie ich ekologicznych funkcji,
- utrzymanie ciągłości ekologicznej w gminie i zapobieganie fragmentaryzacji najcenniejszych przestrzeni przyrodniczych,
- utrzymanie otwartych przestrzeni, głównie terenów rolnych i użytków zielonych, jako struktur współbudujących powiązania środowiskowe oraz krajobraz.

Jako główne cele w zakresie kształtowania krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego należy uznać:

- utrzymanie przestrzeni otwartych, jako struktur pozytywnie wpływających na krajobraz,
- ochronę i uzupełnianie przydrożnych alei drzew i nasadzeń przydrożnych,
- ochronę zabytkowego układu urbanistycznego miasta Szamocin, obiektów zabytkowych w rejestrze i ewidencji zabytków, krzyży, kapliczek, miejsc pamięci, cmentarzy i innych obiektów o wartościach kulturowych,
- propagowanie architektury regionalnej, dopasowanej do historycznej zabudowy znacznej części gminy.

ROZDZIAŁ 5

STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Historia gminy:

Gmina Szamocin znajduje się na terenie historycznego rejonu Pałuk, obszaru położonego między rzeką Notecią a rzeką Wełną. Pierwsze ślady pobytu człowieka na tym terenie, podobnie jak na obszarach przyległych, pochodzą z epoki neolitu (młodszej epoki kamiennej). Świadczą o tym znaleziska odkryte w trakcie badań archeologicznych przeprowadzonych w kilku punktach wykopaliskowych - topory, siekiery i oskardy kamienne.

Pierwotnym ośrodkiem osadnictwa w okolicy Szamocina była najprawdopodobniej miejscowość Laskowo, gdzie stał gród obronny, wzniesiony przez Polan w okresie wczesnośredniowiecznym (VII-XII w.). Grodzisko typu pierścieniowatego, położone było na wzgórzu, na północno-zachodnim brzegu jeziora Kaipiówka. Częste walki z Pomorzanami zmuszały Polan do organizowania obrony granic, dlatego też wznoszono w okolicy Szamocina liczne grody, z których największe znajdowały się w Margoninie, Sułaszewie i Żoniu -obecnie teren ten jest poza granicami gminy Szamocin. Dodatkową funkcją warowni w Laskowie była obrona historycznego szlaku handlowego u zejścia w dolinę Noteci. Obecnie grodzisko w Laskowie jest stosunkowo dobrze zachowane, widoczne są wały o obwodzie ok.200 m i nieckowate zagłębienia pośrodku. Gęsty zagajnik porastający grodzisko jest pozostałością cmentarza.

W XIII-XIV w. tereny wchodzące w skład obecnej gminy Szamocin należały do kasztelanów w Ujściu. W 1288 r. została założona przez kasztelana ujskiego Bogusława, najstarsza na tym obszarze - wieś Jaktorowo. W 1364 r. w źródłach historycznych wzmiankowana jest po raz pierwszy osada rybacka Szamocin, należąca również do kasztelanów ujskiej. W administracji kościelnej wieś „Szamocino” należała wraz z parafią w Margoninie do diecezji poznańskiej, dziesięciny jednak uiszczala do Kościoła Katedralnego w Gnieźnie.

W późniejszym czasie duża część omawianych terenów stanowiła własność szlachecką, jako klucz majątków - dobra szamocińskie oraz dobra rycerskie Jaktorowo. Na przełomie XIV i XV w. władali tu Nałęczowicze, w 1415 r. Szamocin (i okoliczne wsie) należał do Abrahama i Dobrogosta Nałęczów z Jaktorowa, w 1434 r. - do braci Wincentego, Macieja i Jana Poraj Jaktorowskich.

Na początku XVII w. posiadaczami Szamocina była rodzina Unrug, która skupiała w swych rękach wiele majątków ziemskich w Wielkopolsce. W 1650 r. Szamocin przejęli Baranowscy. W tym czasie miasto przeżyło najazd szwedzki, w wyniku czego gospodarstwa chłopskie i dwór pański zostały zniszczone. Pod koniec XVII w. rodzina Baranowskich dziedziczyła również pobliskie wsie: Laskowo, Przespolewo (obecnie Szamoty) i Hamermę (Kosarzyn). Te wsie wraz z Szamocinem tworzyły tzw. klucz szamociński. W 1700 r. majątek klucza szamocińskiego przeszedł drogą małżeństwa w posiadanie rodziny Będkowskich. Przejęcie dóbr szamocińskich otworzyło nowy okres w dziejach Szamocina. Nowy właściciel zmierzał do podniesienia poziomu gospodarczego w swych posiadłościach, zajmując się osadnictwem olęderskim oraz rozwojem sukiennictwa.

W 1744 r. Będkowski wydał przywilej cechowy dla sukienników. Wobec dogodnych warunków napływ tkaczy był tak znaczny, że sukiennictwo stało się podstawą rozwoju Szamocina. W 1745 r. Józef Będkowski wydał prawa miasta i magistratu na wzór prawa magdeburskiego. Prawa te zostały potwierdzone i uzupełnione przywilejem lokacyjnym nadanym Szamocinowi przez Króla Augusta III w dniu 29.11.1748 r.

Dobrze rozwijające się miasteczko Szamocin zyskało w 1750 r. nowego właściciela. Leon Raczyński, kasztelan santocki kupił majątek klucza szamocińskiego za 117 tys. talarów. Raczyński zamierzał rozbudować Szamocin: założył obok dawnego miasta tzw. nowe miasto, nadając mu nazwę Filipsburg, od imienia najstarszego syna. W 1767 r. po śmierci Leona Raczyńskiego, dobra odziedziczył jego syn Filip. Pragnął on wprowadzić w życie zamierzenia ojca. Korzystne położenie wzdłuż traktu Poznań - Złotów oraz pomyślna koniunktura dla sukiennictwa zachęciła Filipa Raczyńskiego do rozbudowy Szamocina. Nie przeszkodził temu nawet I rozbiór Polski w 1772 r. Szamocin wraz z pasem nadnoteckim włączony został do zaboru pruskiego. Spowodowało to wzmożenie napływu osadników z Niemiec. Na przestrzeni XVIII w. Szamocin stał się świetnie prosperującym miastem tkaczy. W 1805 r. było tu 80 samodzielnych mistrzów-sukienników. Obok warsztatów tkackich istniały

3 przędzalnie, 1 fabryka octu, młyn oraz gorzelnia i browar. Systematycznie wzrastała również liczba ludności: w 1775 r. Szamocin liczył 450 mieszkańców, w 1788 r. - 1799, zaś w 1816 r. - 1119 osób.

W drugiej połowie XVIII w. Raczyńscy założyli szereg nowych osad - usytuowanych głównie na łąkowych obszarach pradoliny: powstały Raczyn, Edwardowo, Atanazyn, Nałęcza - o nazwach związanych z rodem właścicieli. Z okresem kolonizacji niemieckiej popieranej przez rodzinę Lipskich z Jaktorowa, należy wiązać powstanie na pocz. XIX w. innych okolicznych wsi: Lipia Góra, Lipa, Nowy Dwór, Nowe Próchnowo, Heliodorowo.

W 1840 r. wielki pożar zniszczył dużą część Szamocina, w tym czasie również miał miejsce upadek tkactwa. Produkcja sukna stała się nieopłacalna. Część sukienników wyemigrowała do Królestwa Kongresowego, wielu jednak zaczęło się trudnić rolnictwem i hodowlą bydła. Rozwinął się handel zbożem oraz ożywił się ruch jarmarczny i targowy - szamocińskie jarmarki zdobyły popularność na terenie Śląska, Saksonii i Westfalii. Szamocin stał się również centralnym punktem handlu drzewnego w północnej części Królestwa, a wybudowanie Kanału Bydgoskiego i regulacja Noteci w jej dolnym i średnim biegu stanowiły czynnik sprzyjający dalszemu rozwojowi.

Pod koniec XIX wieku w Szamocinie działał szereg niedużych zakładów przemysłowych m.in. odlewnia, browar, fabryka octu, olejarnia. Miasto nadal pomyślnie się rozwijało. W 1871 r. istniało tu 198 budynków, a liczba ludności wynosiła 2122, w tym: 367 katolików, 1345 ewangelików oraz 410 Żydów.

W 1919 r. na mocy postanowienia traktatu wersalskiego Szamocin został przyłączony do Polski. W okresie międzywojennym Szamocin miał charakter miasteczka handlowego. W 1939 roku rozpoczęła się okupacja miasta przez wojska III Rzeszy, która trwała do roku 1945. W latach 1943–1945 nazwę miasta, dla zatarcia słowiańskiego pochodzenia, zmieniono na Fritzenstadt.

Reforma administracyjna z 1975 roku umieściła Szamocin w nowo powstałym województwie pilskim, natomiast w wyniku reformy z 1999 roku gmina znalazła się w województwie wielkopolskim.

Zabytki:

Przeszłość historyczną opisywanych terenów dokumentują stanowiska archeologiczne oraz obiekty zabytkowe. W obrębie gminy występują obiekty i obszary wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Wielkopolskiego. Są to:

- cmentarz ewangelicki w Borowie (nr rej.: A-575 z dnia 01.03.1989 r.),
- cmentarz katolicki w Borówkach (nr rej.: A-580 z dnia 09.03.1989 r.),
- kościół parafii p.w. Św. Anny w Jaktorowie z końca XVIII w. (nr rej.: A-1265 z dnia 30.09.1971 r.),
- cmentarz katolicki w Jaktorowie (nr rej.: A-577 z dnia 01.03.1989 r.),
- park dworski z poł. XIX w. w Jaktorowie (nr rej.: A-558 z dnia 26.10.1987 r.),
- zespół pałacowy w Jaktorówku:
 - pałacyk myśliwski z 1900 r. (nr rej.: A-478 z dnia 12.12.1983 r.),
 - park z II poł. XIX w. (nr rej.: A-563 z dnia 29.09.1987 r.),
- cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. w Laskowie (nr rej.: A-577 z dnia 09.03.1989 r.),
- zespół kościoła ewangelickiego w Lipiej Górze (nr rej.: 651/Wlkp/A z dnia 28.02.2008 r.):
 - kościół p.w. Wniebowzięcia NMP z 1909 r.,
 - cmentarz kościelny,
 - cmentarz grzebalny z poł. XIX w. (obecnie teren parkowy),
 - pastorówka z końca XIX w. (obecnie budynek mieszkalno-administracyjny),
 - ogród plebański,
- cmentarz ewangelicki w Lipiej Górze (nr rej.: A-578 z dnia 09.03.1989 r.),

- zespół stopnia wodnego „Krostkowo nr 11” na rzece Noteć z początku XX w. w Lipiej Górze (nr rej.: 588/Wlkp/A z dnia 15.01.2008 r.),
- zespół kościoła ewangelickiego (obecnie rzymskokatolickiego w parafii pw. Św. Józefa) z końca XIX w. (nr rej.: 827/Wlkp/A z dnia 05.10.2011 r.):
 - kościół w miejscowości Nałęcza z lat 1895-1896,
 - pastarówka (obecnie plebania) w Raczynie z 1905 roku,
- historyczny układ urbanistyczny miasta Szamocin z przełomu XVIII i XIX w. (nr rej.: 694/Wlkp/A z dnia 07.08.2008 r.),
- kościół parafii p.w. NMP Wspomożenia Wiernych w Szamocinie z 1905 r. (nr rej.: A-750 z dnia 29.12.1993 r.),
- kościół ewangelicki – obecnie rzymskokatolicki parafii p.w. Św. Ap. Pawła i Piotra w Szamocinie z lat 1827-35 (nr rej.: A-760 z dnia 28.09.1994 r.),
- cmentarz ewangelicki przy ul. Hallera w Szamocinie (nr rej.: A-579 z dnia 09.03.1989 r.),
- ratusz w Szamocinie z końca XIX w. (nr rej.: 384/Wlkp/A z dnia 14.07.2006 r.).

Fot. 15. Kościół parafii p.w. Św. Apostołów Pawła i Piotra

Fot. 16. Ratusz w Szamocinie

Fot. 17. Kościół p.w. Św. Anny w Jaktorowie

Fot. 18. kościół parafii p.w. NMP Wspomożenia Wiernych w Szamocinie

Poza w/w obiektami zabytkowymi, na terenie gminy Szamocin do rejestru zabytków wpisano zespół zabytków ruchomych stanowiących wystrój i wyposażenie kościoła parafialnego p.w. Św. Anny w Jaktorowie. Do przedmiotowego zespołu należą obiekty pochodzące z XVII, XVIII i pocz. XX wieku: ołtarz główny, 2 ołtarze boczne, ambona, chrzcielnica, konfesjonał, umieszczona na balustradzie chóru muzycznego konsola z głową putta oraz kartusz herbowy, snycerska dekoracja ornamentalna w nawie nad głównym wejściem, a także krucyfiks oraz rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego. W/w zespół zabytków wpisany jest do rejestru zabytków pod numerem 1402B-1412B (ob. 213/Wlkp/B) decyzją z dnia 25.04.1985 r.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków są jednocześnie obiektami będącymi w gminnej ewidencji zabytków. Poniżej przedstawiono pozostałe obiekty włączone do gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 5. Obiekty znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków, nie będące w Rejestrze Zabytków Województwa Wielkopolskiego

lp.	obiekt, okres powstania	adres
1	Szkoła, obecnie budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Atanazyń 26
2	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Atanazyń 22
3	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Atanazyń
4	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Borowo 6
5	Budynek gospodarczy z przełomu XIX i XX w.	Borowo, przy budynku mieszkalnym nr 15
6	Zagroda: - budynek mieszkalny z ok. 1920 r. - obora z ok. 1920 r.	Borówki 1
7	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Borówki 2
8	Budynek gospodarczy z 1938 r.	Borówki 3
9	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Borówki 10
10	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Borówki
11	Szkoła (obecnie budynek mieszkalny) z ok. 1920 r.	Heliodorowo 73
12	Budynek mieszkalny z 1907 r.	Heliodorowo 54
13	Budynek mieszkalny z ok. 1920 r.	Heliodorowo 69
14	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Heliodorowo 75
15	Kapliczka przy kościele z 1910 r.	Heliodorowo
16	Cmentarz rzymskokatolicki (czynny) z 2 poł. XIX w.	Heliodorowo
17	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Heliodorowo
18	Brama murowana z pocz. XX w. w zespole kościoła parafii pw. Św. Anny	Jaktorowo
19	Figura Jezusa Chrystusa z pocz. XX w. w zespole kościoła parafii pw. Św. Anny	Jaktorowo
20	Tzw. „Stary Dwór” (obecnie budynek mieszkalny) z pocz. XIX w.	Jaktorowo 8
21	Gorzelnia murowana z ok. 900 r. w zespole folwarcznym	Jaktorowo
22	Transformator z przełomu XIX i XX w. w zespole folwarcznym	Jaktorowo
23	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Jaktorowo 4
24	Szkoła (obecnie budynek mieszkalny) z ok. 1925 r.	Jaktorowo 14
25	Cmentarz rzymskokatolicki (czynny) z pocz. XX w.	Jaktorowo
26	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Jaktorowo
27	Budynek mieszkalny z lat 1910-20	Jaktorówko 1
28	Szkoła (obecnie budynek mieszkalny) z ok. 1900 r.	Józefowice 38
29	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Józefowice 34
30	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł.	Józefowice

	XIX w.	
31	Obora ze stajniami z XIX w. w zespole dworsko-folwarcznym	Józefy
32	„Dom Młynarza” (obecnie budynek mieszkalny) z ok. 1908 r.	Kosarzyn 2
33	Cmentarz ewangelicki (nieczynny) z XIX w.	Kosarzyn
34	Zespół szkoły: - szkoła (obecnie budynek mieszkalny) z ok. 1920 r. - budynek gospodarczy z ok. 1920 r.	Laskowo 21
35	Dworzec Kolejowy Raczyn z 1908 r.	Laskowo, ul. Brzegowa 71
36	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Laskowo, ul. Szamocińska 31
37	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Laskowo, ul. Żeglarska 18
38	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Laskowo
39	Szkoła (obecnie budynek mieszkalny) z ok. 1925 r.	Lipa 9
40	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Lipa 17
41	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Lipa 19
42	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Lipa 23
43	Budynek mieszkalny z ok. 1920 r.	Lipa 26
44	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Lipa 34
45	Kapliczka Matki Boskiej Królowej Korony Polskiej z 1946 r.	Lipa
46	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Lipa
47	Zespół szkoły: - szkoła z 1901 r. - budynek gospodarczy z ok. 1901 r.	Lipia Góra 64
48	Przedszkole z ok. 1930 r.	Lipia Góra 52
49	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Lipia Góra 4
50	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Lipia Góra 13
51	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Lipia Góra 17
52	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 18
53	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Lipia Góra 19
54	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Lipia Góra 50
55	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 53
56	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Lipia Góra 55
57	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 56
58	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 68
59	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Lipia Góra 75
60	Budynek mieszkalny z 1913 r.	Lipia Góra 76
61	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 79
62	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Lipia Góra 87
63	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 89
64	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 94
65	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 99
66	Budynek mieszkalny z ok. 1920 r.	Lipia Góra 105
67	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Lipia Góra 110
68	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Lipia Góra 111
69	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 1 poł. XIX w.	Lipia Góra
70	Zespół mieszkalno-gospodarczy obsługi służby „Krostkowo	Lipia Góra

	nr 11” z pocz. XX w.	
71	Budynek gospodarczy z pocz. XX w.	Mielimąka, przy zagrodzie nr 1
72	Młyn wodny (obecnie magazyn) z 1930-1932 r.	Nadolnik
73	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Nadolnik 13
74	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Nadolnik 15
75	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Nadolnik 16
76	Cmentarz rzymskokatolicki (nieczynny) z 1 poł. XIX w.	Nadolnik
77	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 1 poł. XIX w.	Nadolnik
78	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Nadolnik
79	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Nadolnik
80	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Nadolnik
81	Kostnica z 1920 r.	Nałęcza
82	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Nałęcza 6
83	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Nałęcza 11
84	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Nałęcza 20
85	Zespół szkoły: - szkoła (obecnie budynek mieszkalny) z ok. 1920 r. - budynek gospodarczy z pocz. XX w.	Nowy Dwór 26
86	Budynek mieszkalny z ok. 1930 r.	Nowy Dwór 14
87	Budynek mieszkalny z ok. 1930 r.	Nowy Dwór 17
88	Budynek mieszkalny z ok. 1930 r.	Nowy Dwór 18
89	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Nowy Dwór 37
90	Budynek mieszkalny z ok. 1920 r.	Nowy Dwór 30
91	Kuźnia z ok. 1900 r.	Nowy Dwór 1
92	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z poł. XIX w.	Nowy Dwór
93	Osada Leśna z 1934 r.	Nowy Młyn Pierwszy
94	Młyn z 1939 r.	Nowy Młyn Drugi
95	Stodoła w zagrodzie Leśniczówki z poł. XIX w.	Piłka
96	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Piłka
97	Budynek gospodarczy w zespole kościoła ewangelickiego (obecnie kościoła katolickiego w parafii pw. Św. Józefa)	Raczyn
98	Budynek szkoły z końca XIX w.	Raczyn 17
99	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Raczyn 29
100	Zespół folwarczny z młynem: - dom młynarza (obecnie budynek mieszkalny) z XIX w. - spichlerz z XIX w.	Sokolec
101	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Sokolec 10
102	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Sokolec 13
103	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Sokolec 17
104	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Sokolec 19
105	Budynek mieszkalny z ok. 1902 r.	Sokolec 21
106	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Sokolec 24
107	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Sokolec 27
108	Cmentarz ewangelicki (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Sokolec
109	Cmentarz ewangelicki (nieczynny) z 1 poł. XIX w.	Sokolec

110	Cmentarz ewangelicki (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Sokolec
111	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Strzelczyki 1
112	Cmentarz ewangelicki (nieczynny) z poł. XIX w.	Strzelczyki
113	Budynek mieszkalny z przełomu XIX i XX w.	Swoboda 13
114	Plebania z ok. 1870 r. w zespole kościoła parafii pw. NMP Wspomożenia Wiernych	Szamocin, ul. Kościelna 13
115	Ogrodzenie murowane z pocz. XX w. w zespole kościoła parafii pw. NMP Wspomożenia Wiernych	Szamocin
116	Pastorówka z ok. 1820 r. w zespole kościoła ewangelickiego (obecnie rzymskokatolickiego parafii pw. Św. Piotra i Pawła)	Szamocin
117	Budynek gospodarczy przy pastorówce z ok. 1910 r. w zespole kościoła ewangelickiego (obecnie rzymskokatolickiego parafii pw. Św. Piotra i Pawła)	Szamocin
118	Zespół dworsko-folwarczny: - dwór (obecnie Dom Dziecka) z 1 poł. XIX w. - oficyna (obecnie budynek mieszkalny) z przełomu XIX i XX w.	Szamocin, ul. Staszica 3
119	Szkoła Powszechna z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Szkolna 11
120	Szkoła Ewangelicka z 1836 r. (przebudowana w latach 70. XX w.)	Szamocin, ul. Rynek 1
121	Zespół dworca kolejowego: - dworzec kolejowy z 1908 r. - magazyn z 1908 r. - szalet z budynkiem gospodarczym z 1908 r. - dom pracowników kolei z ok. 1905 r. - dom pracowników kolei z ok. 1905 r.	Szamocin, ul. Dworcowa 13, 15, 17
122	Sala widowiskowa z ok. 1926 r.	Szamocin, ul. Parkowa 4
123	Cmentarz katolicki (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Szamocin, ul. Parkowa 2
124	Ogrodzenie i brama cmentarza ewangelickiego z przełomu XIX i XX w.	Szamocin, ul. Hallera
125	Cmentarz katolicki (czynny) z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Szpitalna
126	Cmentarz żydowski (nieczynny) z XVIII w.	Szamocin, ul. Hallera
127	Mogiła powstańca z 1919 r.	Szamocin
128	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Chodzieska 1
129	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Chodzieska 35
130	Budynek mieszkalny z ok. 1925 r.	Szamocin, ul. Dworcowa 2
131	Budynek mieszkalny z ok. 1920 r.	Szamocin, ul. Dworcowa 7
132	Budynek mieszkalny z ok. 1905 r.	Szamocin, ul. Dworcowa 11
133	Zespół domu: - budynek mieszkalny z ok. 1920 r. - altana z ok. 1920 r. - budynek gospodarczy z ok. 1920 r.	Szamocin, ul. Dworcowa 12
134	Budynek mieszkalny z lat 20. XX w.	Szamocin, ul. Dworcowa 14
135	Budynek mieszkalny z ok. 1913 r.	Szamocin, ul. Dworcowa 16
136	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Dworcowa 30
137	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Dworcowa 32
138	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Hallera 1
139	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Hallera 2
140	Budynek mieszkalny z ok. 1920 r.	Szamocin, ul. Hallera 6
141	Budynek mieszkalny z ok. 1915 r.	Szamocin, ul. Hallera 8
142	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Hallera 9
143	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Hallera 12

144	Budynek mieszkalny z ok. 1870 r.	Szamocin, ul. Hallera 15
145	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Hallera 19
146	Budynek mieszkalny z ok. 1870 r.	Szamocin, ul. Hallera 20
147	Budynek gospodarczy drewniany z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Hallera (przy zagrodzie nr 29)
148	Budynek mieszkalny z 2 poł. XIX w.	Szamocin, ul. Hallera 31
149	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Hallera 32
150	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Hallera 53
151	Budynek mieszkalny z ok. 1930-40 r.	Szamocin, ul. Hallera 55
152	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Kościelna 1
153	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Kościelna2
154	Budynek gospodarczy z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Kościelna (przy zagrodzie nr 14)
155	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Kościelna 28
156	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Łąkowa 5
157	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 4
158	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 1
159	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 7
160	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 9
161	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 25
162	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 27
163	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 33
164	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 47
165	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 49
166	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 53
167	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 58
168	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 62
169	Budynek mieszkalny z 2 poł. XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 65
170	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 66
171	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 77
172	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 78
173	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Marcinkowskiego 106
174	Budynek mieszkalny z ok. 1925 r.	Szamocin, ul. Margolińska 1
175	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Margolińska 2
176	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Margolińska 3
177	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Margolińska 4
178	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Margolińska 24
179	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Ogrodowa 4
180	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 1
181	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 2

182	Budynek mieszkalny z 2 poł. XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 3
183	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 5
184	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 6
185	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 7
186	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 8
187	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 12
188	Budynek mieszkalny z 1905 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 13
189	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 14
190	Budynek mieszkalny z przełomu XIX i XX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 16
191	Budynek mieszkalny z ok. 1905 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 18
192	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 19
193	Budynek mieszkalny z ok. 1890 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 20
194	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 21
195	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 22
196	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Paderewskiego 26
197	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 30
198	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Paderewskiego 32
199	Budynek mieszkalny z ok. 1915 r.	Szamocin, ul. Rynek 2
200	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Rynek 4
201	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 5
202	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Rynek 6
203	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 7
204	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Rynek 8
205	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Rynek 9
206	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Rynek 10
207	Budynek mieszkalny z 2 poł. XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 11
208	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 12
209	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Rynek 14
210	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 15
211	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 17
212	Budynek mieszkalny z ok. 1890 r.	Szamocin, ul. Rynek 18
213	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 19
214	Budynek mieszkalny z ok. 1910 r.	Szamocin, ul. Rynek 20
215	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 21
216	Budynek mieszkalny z 1 poł. XIX w.	Szamocin, ul. Rynek 23
217	Budynek mieszkalny z końca XIX w. (przebudowany)	Szamocin, ul. 19 Stycznia 3
218	Budynek mieszkalny z 1 poł. XIX w.	Szamocin, ul. 19 Stycznia 5
219	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, ul. 19 Stycznia 7
220	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, ul. Szkolna 3
221	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Szkolna 6
222	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, ul. Wodna 6
223	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, ul. Wodna 22
224	Budynek mieszkalny z 1 poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 1
225	Budynek mieszkalny z ok. 1850 r.	Szamocin, Plac Wolności 3
226	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 6
227	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 8
228	Budynek mieszkalny z pocz. XX w.	Szamocin, Plac Wolności 9
229	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, Plac Wolności 13
230	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 14
231	Budynek mieszkalny z 2 poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 16
232	Budynek mieszkalny z 2 poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 17
233	Budynek mieszkalny z 2 poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 20

234	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 22
235	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 23
236	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 24
237	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 25
238	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 26
239	Budynek mieszkalny z końca XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 28
240	Budynek mieszkalny z ok. 1900 r.	Szamocin, Plac Wolności 29
241	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 30
242	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 32
243	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 38
244	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 40
245	Budynek mieszkalny z poł. XIX w.	Szamocin, Plac Wolności 42
246	Zespół dworsko-parkowy: - dwór (obecnie budynek mieszkalny) z końca XIX w. - pozostałości parku	Szamoty 21
247	Szkoła (obecnie budynek mieszkalny) z ok. 1930 r.	Szamoty 17
248	Zagroda: - budynek mieszkalny z 1924 r. - stodoła z ok. 1925 r.	Szamoty 18
249	Budynek mieszkalny z ok. 1905 r.	Szamoty 25
250	Zagroda: - budynek mieszkalny z pocz. XX w. - obora z pocz. XX w. - stodoła z ok. 1925 r.	Szamoty 28
251	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z 2 poł. XIX w.	Szamoty

źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Szamocin na lata 2106-2019

W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Szamocin na lata 2016-2019 (Szamocin, 2015) został określony stan zachowania zabytków nieruchomych oraz archeologicznych na terenie gminy, a ponadto wskazano obszary największych zagrożeń dla zabytków.

Ogólny stan zachowania zabytków na terenie gminy należy uznać za zadowalający. Spośród obiektów wpisanych do rejestru zabytków zły stan zachowania prezentują:

- kościół parafialny p.w. św. Anny w Jaktorowie – wymaga podjęcia prac remontowo-konserwatorskich, w pierwszej kolejności z uwagi na cenne wyposażenie kościoła niezbędne jest zainstalowanie odpowiednich instalacji przeciwłamaniowych i przeciwpożarowych,
- cmentarze ewangelickie w Laskowie, Lipiej Górze (2 cmentarze) oraz w Szamocinie – wymagają szeroko zakrojonych prac sanitarno-porządkowych i rewitalizacyjnych.

Pozostałe obiekty ujęte w rejestrze zabytków znajdują się w dostatecznym lub dobrym stanie zachowania.

Najbardziej zagrożonymi pod względem konserwatorskim obszarami w gminie Szamocin są zabytkowe cmentarze (z czego 7 jest wpisanych do rejestru zabytków). W zdecydowanej większości cmentarze te są nieczynne i ulegają stopniowej degradacji. Sprzyja temu fakt, iż wiele z nich jest nieogrodzonych, stąd pozostałości starych nagrobków są zagrożone kradzieżą.

Drugim obszarem zabytkowym na terenie gminy narażonym na degradację jest układ urbanistyczny Szamocina. Zagrożenie to jest przede wszystkim wynikiem współczesnej cywilizacji. Wymiana historycznej zabudowy, w tym oryginalnych stolarek okiennych i drzwiowych, pokrycia dachowego, a także pierwotnych dekoracji architektonicznych, wpływa nie tylko na same obiekty, ale również na zabytkowe wnętrza miasta.

Oprócz wyżej wymienionych obiektów w gminnej ewidencji zabytków, na terenie gminy występują stanowiska archeologiczne. Obszar gminy Szamocin został rozpoznany w ramach AZP – Archeologicznego Zdjęcia Polski. Na jej terenie występuje 169 stanowisk archeologicznych, z których żadne nie zostało wpisane do rejestru zabytków.

Stanowiska położone są głównie przy krawędzi doliny Noteci, najczęściej na terasie nadzalewowej oraz na krawędziach małych dolin rzecznych rozcinających terasy nadnoteckie. Na terenie gminy zarejestrowano kilka skupisk stanowisk archeologicznych. Osadnictwo ludzkie w pradziejach koncentrowało się głównie w rejonie takich miejscowości jak Nowy Dwór, Lipa i Swoboda. Zaobserwowano tu ślady osadnictwa z neolitu, osady kultury łużyckiej i przeworskiej z okresu wpływów rzymskich. Ponadto w rejonie Sokolca i Borowa występują ślady osadnictwa z wczesnej epoki kamienia, epoki brązu, okresu wpływów rzymskich oraz wczesnego średniowiecza. W rejonie miejscowości Strzelczyki i Nadolnika działalność osadnicza zapoczątkowana została w młodszej epoce kamienia, z kolei w Strzelcach występują ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego.

Na szczególną uwagę zasługuje osadnictwo wielokulturowe wokół wsi Szamoty, występujące tu od epoki brązu po wczesne średniowiecze. Odkryto tutaj rozległą osadę datowaną na okres halsztacki i wczesne średniowiecze. Ponadto duże skupisko stanowisk archeologicznych odkryto w terasie wyższej pradoliny wokół Szamocina. Występują tu m.in. stanowiska z okresu wpływów rzymskich. W tabeli 6. przedstawiono wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 6. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Szamocin

Lp.	Miejscowość	Arkusze AZP	Numer stanowiska na arkuszu AZP
1	Atanazyn	AZP 39-29	1
2	Atanazyn	AZP 39-29	2
3	Atanazyn	AZP 39-29	3
4	Atanazyn	AZP 39-29	4
5	Atanazyn	AZP 39-29	5
6	Atanazyn	AZP 39-29	6
7	Atanazyn	AZP 39-29	7
8	Borowo	AZP 39-30	12
9	Borowo	AZP 39-30	13
10	Borowo	AZP 39-30	14
11	Borowo	AZP 39-30	15
12	Borowo	AZP 39-30	16
13	Borowo	AZP 39-30	17
14	Borowo Małe	AZP 39-30	18
15	Borówki	AZP 39-30	19
16	Borówki	AZP 39-30	20
17	Borówki	AZP 39-30	21
18	Heliodorowo	AZP 39-30	22
19	Heliodorowo	AZP 39-30	23
20	Heliodorowo	AZP 39-30	24
21	Heliodorowo	AZP 39-30	25
22	Kosarzyn	AZP 39-29	26
23	Kosarzyn	AZP 39-29	27
24	Kosarzyn	AZP 39-29	28
25	Laskowo	AZP 39-29	29
26	Laskowo	AZP 39-29	30
27	Laskowo	AZP 39-29	31
28	Laskowo	AZP 39-29	32
29	Laskowo	AZP 39-29	35
30	Laskowo	AZP 39-29	33
31	Laskowo	AZP 39-29	34
32	Laskowo	AZP 39-29	37
33	Laskowo	AZP 39-29	38
34	Laskowo	AZP 39-29	39
35	Laskowo	AZP 39-29	40

36	Laskowo	AZP 39-29	44
37	Laskowo	AZP 39-29	45
38	Laskowo	AZP 39-29	46
39	Laskowo	AZP 39-29	47
40	Laskowo	AZP 39-29	67
41	Laskowo	AZP 39-29	68
42	Laskowo	AZP 39-29	61
43	Laskowo	AZP 39-29	62
44	Laskowo	AZP 39-29	59
45	Laskowo	AZP 39-29	60
46	Laskowo	AZP 39-29	58
47	Lipa	AZP 38-31	3
48	Lipa	AZP 38-31	4
49	Lipa	AZP 38-31	5
50	Lipa	AZP 38-31	6
51	Lipa	AZP 38-31	7
52	Lipa	AZP 38-31	8
53	Lipa	AZP 38-31	9
54	Lipa	AZP 38-31	10
55	Lipa	AZP 38-31	11
56	Lipa	AZP 38-31	16
57	Lipa	AZP 38-31	17
58	Lipa	AZP 38-31	18
59	Lipa	AZP 38-31	19
60	Lipa	AZP 38-31	20
61	Lipa	AZP 38-31	21
62	Lipa	AZP 38-31	22
63	Lipa	AZP 38-31	23
64	Lipa	AZP 38-31	25
65	Lipa	AZP 38-31	49
66	Lipa	AZP 38-31	50
67	Lipa	AZP 38-31	51
68	Lipa	AZP 38-31	52
69	Lipa	AZP 38-31	35
70	Lipa	AZP 38-31	36
71	Lipia Góra	AZP 38-31	12
72	Lipia Góra	AZP 38-31	13
73	Lipia Góra	AZP 38-30	7
74	Lipia Góra	AZP 38-30	8
75	Lipia Góra	AZP 38-30	9
76	Lipia Góra	AZP 38-30	10
77	Lipia Góra	AZP 38-31	32
78	Lipia Góra	AZP 38-31	33
79	Lipia Góra	AZP 38-31	34
80	Lipia Góra	AZP 38-31	23
81	Lipia Góra	AZP 38-31	24
82	Nadolnik	AZP 39-29	41
83	Nadolnik	AZP 39-29	42
84	Nadolnik	AZP 39-29	48
85	Nadolnik	AZP 39-29	43
86	Nadolnik	AZP 39-29	56
87	Nadolnik	AZP 39-29	57
88	Nowy Dwór	AZP 39-31	1
89	Nowy Dwór	AZP 39-31	2
90	Nowy Dwór	AZP 39-31	3
91	Nowy Dwór	AZP 39-31	4
92	Nowy Dwór	AZP 39-31	5
93	Nowy Dwór	AZP 39-31	6

94	Nowy Dwór	AZP 39-31	7
95	Nowy Dwór	AZP 39-31	8
96	Nowy Dwór	AZP 39-31	9
97	Nowy Dwór	AZP 39-31	10
98	Nowy Dwór	AZP 39-31	11
99	Nowy Dwór	AZP 39-31	12
100	Nowy Dwór	AZP 39-31	13
101	Nowy Dwór	AZP 39-31	14
102	Nowy Dwór	AZP 39-31	15
103	Nowy Dwór	AZP 38-31	1
104	Nowy Dwór	AZP 38-31	2
105	Nowy Młyn	AZP 40-29	2
106	Piłka	AZP 40-29	1
107	Raczyn	AZP 39-28	2
108	Sokolec	AZP 39-31	44
109	Sokolec	AZP 39-31	45
110	Sokolec	AZP 39-31	46
111	Sokolec	AZP 39-31	47
112	Sokolec	AZP 39-30	1
113	Sokolec	AZP 39-30	2
114	Sokolec	AZP 39-30	3
115	Sokolec	AZP 39-30	4
116	Sokolec	AZP 39-30	5
117	Sokolec	AZP 39-30	6
118	Strzelczyki	AZP 39-30	49
119	Strzelczyki	AZP 39-29	50
120	Strzelczyki	AZP 39-28	1
121	Strzelczyki	AZP 39-29	52
122	Strzelczyki	AZP 39-29	53
123	Strzelczyki	AZP 39-29	54
124	Strzelczyki	AZP 39-29	55
125	Strzelczyki	AZP 39-29	51
126	Swoboda	AZP 39-31	40
127	Swoboda	AZP 39-31	41
128	Swoboda	AZP 39-31	42
129	Swoboda	AZP 39-31	43
130	Swoboda	AZP 39-30	7
131	Swoboda	AZP 39-30	8
132	Swoboda	AZP 39-30	9
133	Swoboda	AZP 39-30	10
134	Swoboda	AZP 39-30	11
135	Swoboda	AZP 39-31	53
136	Szamocin	AZP 39-29	8
137	Szamocin	AZP 39-29	9
138	Szamocin	AZP 39-29	10
139	Szamocin	AZP 39-29	11
140	Szamocin	AZP 39-29	12
141	Szamocin	AZP 39-29	13
142	Szamocin	AZP 39-29	15
143	Szamocin	AZP 39-29	16
144	Szamocin	AZP 39-29	20
145	Szamocin	AZP 39-29	21
146	Szamocin	AZP 39-29	22
147	Szamocin	AZP 39-29	23
148	Szamocin	AZP 39-29	24
149	Szamocin	AZP 39-29	25
150	Szamocin	AZP 39-29	63
151	Szamocin	AZP 39-29	64

152	Szamocin	AZP 39-29	65
153	Szamocin	AZP 39-29	69
154	Szamocin	AZP 39-29	70
155	Szamocin	AZP 39-29	72
156	Szamocin	AZP 39-29	75
157	Szamocin	AZP 39-29	76
158	Szamocin	AZP 39-29	77
159	Szamoty	AZP 39-30	26
160	Szamoty	AZP 39-30	27
161	Szamoty	AZP 39-30	28
162	Szamoty	AZP 39-30	29
163	Szamoty	AZP 39-30	30
164	Szamoty	AZP 39-30	31
165	Szamoty	AZP 39-30	32
166	Szamoty	AZP 39-29	19
167	Szamoty	AZP 39-29	14
168	Szamoty	AZP 39-29	17
169	Szamoty	AZP 39-29	18

źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Szamocin na lata 2106-2019

Głównym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych występujących na terenie gminy Szamocin są inwestycje budowlane i przemysłowe, a także nielegalna eksploatacja kruszyw naturalnych. Ponadto istotne zagrożenie dla stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka, która prowadzi m.in. do rozrywania grodzisk oraz kurhanów. Wiele zagrożeń wynika z intensywnego rozwoju gospodarczego. Oprócz używania ciężkiego sprzętu rolniczego należy tu wymienić również budowę dróg, rozbudowę sieci infrastruktury technicznej i rozwój turystyki (zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i na terenach leśnych).

W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Szamocin na lata 2016-2019 jako główne kierunki działań w kwestii ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego wskazano:

- uzupełnianie i weryfikowanie gminnej ewidencji zabytków poprzez włączenie informacji uzyskiwanych od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszystkich istotnych zmianach dotyczących poszczególnych obiektów,
- uzupełnianie i weryfikowanie ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączenie wszystkich sukcesywnie odkrywanych relikwów przeszłości,
- rozpowszechnianie informacji na temat obiektów zabytkowych – m.in. poprzez utworzenie ścieżki dydaktycznej w Szamocinie oraz opracowanie folderów promujących gminę,
- edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego – organizowanie wycieczek krajoznawczych, rowerowych, włączenia tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych,
- zahamowanie procesu degradacji zabytków i poprawa stanu ich zachowania – m.in. poprzez określenie zasad i możliwości udzielenia pomocy finansowej właścicielom remontującym obiekty zabytkowe oraz zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych.

Charakterystyka wartości kulturowych gminy:

W obszarach wiejskich gminy Szamocin nie ma terenów o szczególnych walorach wynikających z uwarunkowań historycznych. W gminie rozpoznano 5 historycznych układów ruralistycznych. Należą do nich wsie powstałe w okresie kolonizacji Doliny Noteci reprezentujące ulicowe układy – Heliodorowo, Lipa, Lipia Góra oraz Nowy Dwór. Istotą przekształceń obszarów ruralistycznych jest zachowanie właściwej skali zabudowy wiejskiej oraz nieprzekształcanie obiektów zabytkowych. Pozostałe miejscowości w części wiejskiej gminy Szamocin posiadają w większości zabudowę XIX-wieczną, jednak brak jest ich dokładnego rozpoznania.

Najistotniejszą przestrzenią zurbanizowaną na terenie gminy jest samo miasto Szamocin. Zachowanie charakteru urbanistycznego miasta wynika z uwarunkowań kulturowych oraz krajobrazowych. Współczesny Szamocin posiada dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny, odzwierciedlający kolejne fazy rozwoju miasta.

Obszarem o znacznych uwarunkowaniach historycznych jest obszar Rynku i przyległych ulic - jako teren wsi przedlokacyjnej, a także obszar nowego miasta (Plac Wolności, ul. Paderewskiego, ul. gen.Hallera) które objęto strefą ochrony konserwatorskiej. Układ dzięki swemu położeniu na pochyłości terenu i zestawieniu kilku wydłużonych placowych elementów posiada niewątpliwie wartości kulturowe, godne zachowania.

Na terenie historycznego układu urbanistycznego występują obiekty architektury sakralnej wpisane do rejestru zabytków: kościół p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła oraz kościół p.w. N.M.P. Wspomożenia Wiernych. Na omawianym obszarze występuje również zachowana bardzo licznie historyczna zabudowa mieszkalna, objęta ochroną konserwatorską. W przypadku obiektów historycznych objętych ochroną konserwatorską, znajdujących się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków należy również zasięgnąć opinii WKZ, który określi dopuszczalność prowadzonych prac, ich zakres i zalecaną formę architektoniczną.

Istotne dziedzictwo kulturowe gminy stanowią również zabytkowe cmentarze, wymowne ślady przeszłości i historii. Na terenie gminy Szamocin występują 43 zaewidencjonowane cmentarze, z czego 7 jest wpisanych do rejestru zabytków: w Borowie, Borówkach, Laskowie, Lipiej Górze oraz w Szamocinie.

Fot 19. Cmentarz katolicki w Borówkach

Fot. 20. Cmentarz żydowski przy ul. Hallera w Szamocinie

Oprócz zabytków nieruchomych, dziedzictwo kulturowe gminy Szamocin tworzą liczne stanowiska archeologiczne. Są one rozmieszczone na terenie całej gminy. Stanowią ślady osadnictwa z epoki kamienia, brązu, okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza.

Istotnym elementem krajobrazu kulturowego gminy są liczne kapliczki i krzyże przydrożne. Ich powstanie jest często związane z pamiętnym wydarzeniem historycznym lub tragiczną śmiercią, ukazywaniem się duchów lub strachów. Miały one zapewniać ochronę, wypraszać łaski lub zbawienie dla zmarłych, strzec przed niebezpieczeństwem. Są one nadal otaczane czcią i bardzo troskliwą opieką mieszkańców. Kapliczki i krzyże wykonane są z różnego tworzywa, w zależności od czasu powstania. Najczęściej używane było drewno, a następnie metal, cement i inne materiały.

Na terenie gminy nie zidentyfikowano obiektów mogących stanowić dobro kultury współczesnej.

Wnioski:

- Na dziedzictwo kulturowe gminy Szamocin składają się obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków. O bogatej przeszłości tego obszaru świadczą również liczne stanowiska archeologiczne.
- Najmocniejszą stroną dziedzictwa kulturowego jest dobrze zachowany historyczny układ urbanistyczny miasta Szamocin z przełomu XVIII i XIX w. Ponadto na terenie gminy rozpoznano 5 historycznych układów ruralistycznych –ulicowe układy wsi: Heliodorowo, Lipa, Lipia Góra oraz Nowy Dwór.
- Istotne dziedzictwo kulturowe gminy stanowią również zabytkowe cmentarze, wymowne ślady przeszłości i historii. Na terenie gminy Szamocin występują 43 zaewidencjonowane cmentarze, z czego 7 jest wpisanych do rejestru zabytków: w Borowie, Borówkach, Laskowie, Lipiej Górze oraz w Szamocinie. Wiele z nich jest w złym stanie zachowania, dlatego jak najszybciej należy wdrożyć działania mające na celu zahamowanie ich degradacji, m.in. poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- Wiele budynków i obiektów, nie będących zabytkami, szczególnie: kapliczki i krzyże, zachowane dawne zabudowania mieszkalne i gospodarskie, współtworzy charakterystyczny, tradycyjny, krajobraz kulturowy gminy. W przypadku budynków o wartościach historycznych nie zachodzi szczególna konieczność obejmowania ich ochroną konserwatorską, ale wskazane byłoby podejmowanie działań zmierzających do ich zachowania, poprzez remonty z dopuszczeniem zmiany sposobu użytkowania na inne cele, ewentualne odtwarzanie lub realizację nowych z zachowaniem skali obiektu, regionalnych cech architektonicznych i materiałów budowlanych.

ROZDZIAŁ 6

REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM LUB OKREŚLENIE PRZEZ AUDYT KRAJOBRAZOWY GRANIC KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, został wprowadzony obowiązek sporządzenia przez organy samorządu województwa audytu krajobrazowego. Dokument ten ma być sporządzany dla obszaru całego województwa nie rzadziej niż raz na 20 lat.

Audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na obszarze danego województwa, wskazuje lokalizację krajobrazów priorytetowych, granice: parków kulturowych, parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO. Ponadto audyt krajobrazowy wskazuje: zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych i krajobrazów obszarów chronionych oraz rekomendacje i wnioski dotyczące ochrony tych krajobrazów, a także lokalne formy architektoniczne w obrębie krajobrazów priorytetowych.

Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych uwzględnia się, między innymi, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Pierwsze audyty krajobrazowe muszą zostać opracowane w terminie 3 lat od wejścia w życie ustawy, czyli do 11 września 2018 roku.

W związku z nałożonym na niego nowym obowiązkiem, Zarząd Województwa Wielkopolskiego w dniu 4 lutego 2016 roku Uchwałą Nr 1575/2016 przystąpił do wykonania audytu krajobrazowego dla województwa wielkopolskiego. Na etapie sporządzania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin, prace nad audytem krajobrazowym są we wstępnej fazie, w związku z czym rekomendacje i wnioski nie są jeszcze znane.

ROZDZIAŁ 7
DEMOGRAFIA

Gmina Szamocin liczy 7 553 mieszkańców (stan na 31.12.2015 r.). Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności na terenie gminy od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie z tendencją spadkową po 2011 r. W tabeli 7. przedstawiono zmiany liczby ludności w gminie Szamocin oraz w podziale na jej część miejską i wiejską.

Tabela 7. Zmiany liczby ludności w gminie Szamocin

rok	liczba ludności		
	miasto Szamocin	część wiejska gminy	gmina Szamocin
2002	4247	3003	7250
2003	4237	3003	7240
2004	4225	3023	7248
2005	4261	3010	7271
2006	4302	3018	7320
2007	4278	3109	7387
2008	4277	3112	7389
2009	4258	3131	7389
2010	4291	3138	7429
2011	4325	3238	7563
2012	4330	3232	7562
2013	4343	3215	7558
2014	4337	3216	7553
2015	4324	3229	7553

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2010–2015 przyrost naturalny w gminie Szamocin utrzymywał się na dodatnim poziomie (z wyjątkiem 2013 r.). W ostatnich latach wskaźnik ten uległ pogorszeniu, co jest konsekwencją spadającej liczby urodzeń.

Tabela 8. Przyrost naturalny w gminie Szamocin w latach 2010-2015

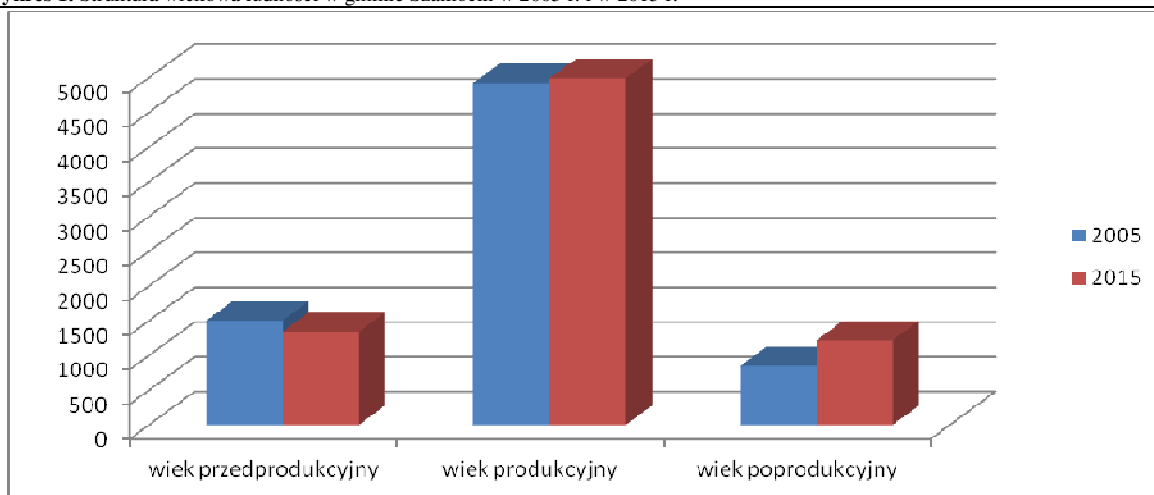
rok	przyrost naturalny		
	miasto Szamocin	część wiejska gminy	gmina Szamocin
2010	19	-1	18
2011	19	22	41
2012	3	19	22
2013	-3	-2	-5
2014	-3	8	5
2015	10	-1	9

źródło: BDL GUS

W ostatnich latach saldo migracji zagranicznych na terenie gminy Szamocin oscylowało w okolicach 0. Wskaźnik ten najwyższą wartość osiągnął w 2014 roku (+5), zaś najniższą w 2010 roku (-6). Przeanalizowano również dane dotyczące migracji ludności w ruchu wewnętrznym (w obrębie gminy). Z danych GUS wynika, że ludność migruje z terenów wiejskich do miasta Szamocin (wymeldowania do miast stanowią większość wśród wymeldowań ogółem w ruchu wewnętrznym ludności w obrębie gminy). Większe nasilenie ruchów migracyjnych zaobserwowano wśród mężczyzn.

W ostatnich dziesięciu latach liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym nieprzerwanie maleje (o 2,6% w porównaniu z 2010 r.). Z kolei liczba ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie rośnie. Te dane oraz fakt, że w przyszłości grupa osób w wieku poprodukcyjnym będzie silnie zasilana przez grono osób znajdujących się obecnie w wieku produkcyjnym, świadczą o tym, że prognozy demograficzne dla gminy nie są korzystne.

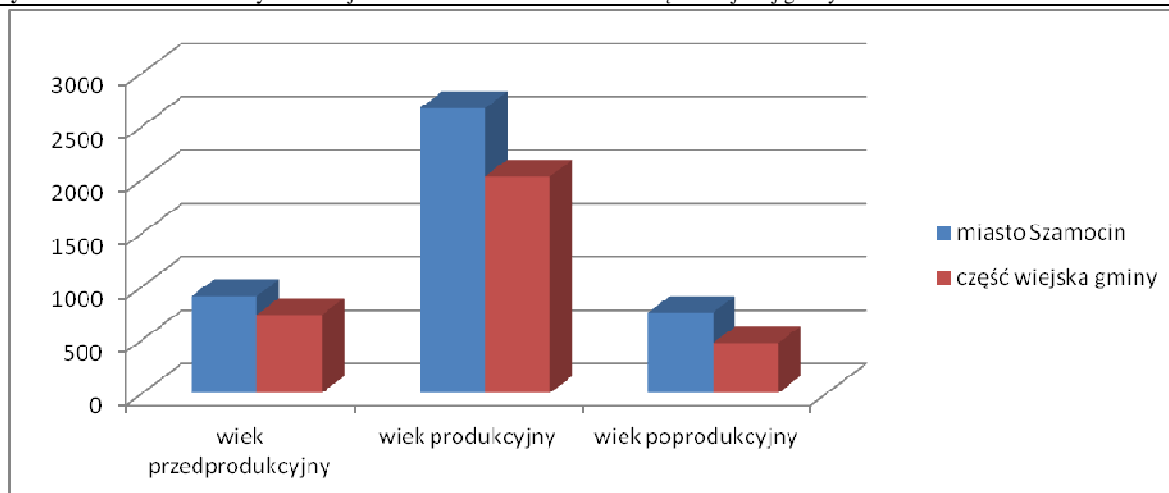
Wykres 1. Struktura wiekowa ludności w gminie Szamocin w 2005 r. i w 2015 r.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Struktura wiekowa ludności jest korzystniejsza na obszarze wiejskim gminy. Na tym terenie w 2015 r. mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowili o ok. 2,5% większy udział w ogóle społeczeństwa w porównaniu z miastem Szamocin. W przypadku mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wskaźnik ten był odpowiednio o ok. 1,9% niższy.

Wykres 2. Porównanie struktury wiekowej mieszkańców miasta Szamocin i części wiejskiej gminy w 2015 roku

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Prognoza demograficzna dla gminy Szamocin jest stosunkowo korzystna. Na podstawie analizy modelu regresji obliczono, że jeśli obecne trendy demograficzne się utrzymają (liczone od 2002 r.), w 2045 r. liczba mieszkańców wzrośnie o ok. 14% i wyniesie ok. 8 584.

Wnioski:

- Liczba mieszkańców gminy do 2011 r. systematycznie rosła. Obecnie utrzymuje się tendencja spadkowa.
- Z roku na rok struktura wieku w mieście ulega pogorszeniu – systematycznie maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na rzecz osób w wieku poprodukcyjnym – szczególnie na terenie miasta Szamocin.
- Jeśli trendy demograficzne obserwowane od 2002 r. nie ulegną zmianie, do 2045 r. liczba mieszkańców gminy może zwiększyć się o ok. 1 100 osób.

ROZDZIAŁ 8

WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

Mieszkalnictwo i stan gospodarstw domowych:

Według danych GUS za rok 2015, na terenie gminy Szamocin znajduje się 2075 mieszkań, z czego 1228 na terenie miasta. Ich łączna powierzchnia użytkowa wynosi 185 619 m². Oznacza to, że na każdego mieszkańca w 2015 r. przypadało średnio 24,6 m² powierzchni użytkowej mieszkania. W stosunku do 2010 r. wartość ta wzrosła o 1,0 m². Budynki mieszkalne w gminie posiadają dostęp do sieci infrastruktury technicznej: wodociągowej w 100%, kanalizacyjnej w 64,4% (92% na terenie miasta), ponadto 24,6% mieszkańców gminy posiada dostęp do sieci gazowej.

Według danych GUS na terenie gminy Szamocin w 2015 r. znajdowało się 58 mieszkań komunalnych o łącznej powierzchni użytkowej 2 867 m². W porównaniu z 2013 r. liczba tych mieszkań spadła o 21. Wieloletni program zagospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Szamocin na lata 2013-2018 zakłada stopniowe pomniejszanie mieszkaniowego zasobu gminy do 2018 r. Obecnie większość budynków stanowiących zasoby komunalne gminy została wzniesiona w latach bezpośrednio przed lub powojennych, w związku z czym są one znacznie wyeksploatowane. W programie wskazano łącznie 26 budynków do rozbiórki (4 w okresie do 15 lat i 22 w okresie do 30 lat) ze względu na ich zły stan techniczny i wysokie koszty ewentualnych remontów. Ponadto planowana jest sprzedaż części mieszkań komunalnych. W latach 2011-2015 sprzedane zostały 4 takie mieszkania o łącznej powierzchni użytkowej 224 m².

Rynek pracy:

Według danych GUS stopa bezrobocia w gminie wynosiła w 2015 r. 9,8%. W porównaniu z 2010 r. odnotowano spadek o 2,5%. Jest to wskaźnik wyższy niż dla powiatu chodzieskiego (7,0%). Wśród bezrobotnych dominują kobiety – w 2015 r. stopa bezrobocia u kobiet wynosiła 13,1%, zaś u mężczyzn – 7,0%. Spośród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Szamocin 46,9% pracuje w przemyśle i budownictwie, 20,7% w sektorze rolnym, 16,7% w sektorze usługowym (handel, transport, gastronomia, naprawa pojazdów, informacja i komunikacja), zaś 16,7% w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie w 2015 r. wyniosło 3 488 zł. Jest to nieco niższa wartość od średniej dla województwa wielkopolskiego – 3 729 zł.

Tabela 9. Bezrobotni na terenie gminy Szamocin w latach 2011–2015

bezrobotni	2011	2012	2013	2014	2015
mężczyźni	247	294	269	208	175
kobiety	341	348	317	318	286
ogółem	588	642	586	526	461

dane: BDL GUS

Opieka społeczna:

Podstawową instytucją działającą w zakresie opieki społecznej na terenie gminy jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, zlokalizowany w Szamocinie (Plac Wolności 19). Realizuje on zadania zlecone gminie przez administrację rządową, przy zapewnieniu środków z budżetu państwa oraz zadania własne gminy. Zadania te realizowane są w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Polegają one głównie na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracy socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z zakresu pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozpoznanych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Jak wynika z danych GUS, liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie gminy systematycznie spada. W 2010 r. korzystało z niej 298 rodzin, zaś w 2015 r. – 218. Łączna liczba beneficjentów pomocy społecznej wynosiła w 2015 r. 676 osób, co stanowiło ok. 8,9% liczby mieszkańców gminy.

W Szamocinie działa również placówka opiekuńczo-wychowawcza (Dom Dziecka). Budynek mieści się przy ul. Staszica 4. Ośrodek dysponuje 30 miejscami.

Podmioty gospodarcze:

Według danych GUS w 2015 r. na terenie gminy było zarejestrowanych 540 podmiotów gospodarczych (16 sektora publicznego i 524 sektora prywatnego). W stosunku do 2012 r. liczba ta wzrosła o ok. 10,6%. Od 2010 r. odnotowuje się rocznie ok. 60-70 nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON. Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy, najwięcej jest przedstawicieli branży budowlanej, handlu hurtowego i detalicznego, przetwórstwa przemysłowego i transportu. Dominują przedsiębiorstwa małe (ok. 94%), które zatrudniają do 9 pracowników. W 2015 r. na terenie gminy działało 5 dużych przedsiębiorstw (zatrudniających powyżej 50 pracowników).

Gmina Szamocin stanowi atrakcyjne miejsce dla potencjalnych inwestorów. Wpływa na to przede wszystkim korzystna lokalizacja, dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i komunikacyjna oraz wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe (mające duży wpływ przy wyborze lokalizacji dla usług turystycznych). W rankingach pokazujących atrakcyjność inwestycyjną gmin w Polsce, Szamocin plasuje się bardzo wysoko – według „Pulsu Biznesu” na 20 miejscu w kraju wśród miast do 15 tys. mieszkańców.

Do największych podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy należą:

- PPH „Soforek” - produkcja wafli wytłaczanych,
- Paletten-MetalBox – produkcja opakowań z blachy, siatki i kształtowników,
- POLSPORT Sp. z o.o. – producent sprzętu gimnastycznego,
- KOBUS MEBLE – produkcja mebli,
- MAXIM Sp. z o.o. – hurtownia napoi i alkoholi,
- Park Drobiarski sp. z o.o. – fermy indyków w Heliodorowie i Szamocinie,
- ZPHU PAS SZAMOCIN,
- P.H.U. VICTORIA Ryszard Boriucki i Paweł Jaworski s.c.

Zgodnie z przeprowadzonym w 2010 roku Powszechnym Spisem Rolnym (GUS 2010), na terenie gminy Szamocin istniały 483 gospodarstwa rolne o łącznej powierzchni ok. 4 637 ha. Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego to ok. 9,6 ha. Dominują gospodarstwa małe o powierzchni do 5 ha – stanowią ok. 62% wszystkich gospodarstw rolnych w gminie.

Tabela 10. Pogłowie zwierząt w gospodarstwach rolnych na terenie gminy Szamocin w 2010 r.

ZWIERZĘTA W GOSPODARSTWACH	POGŁOWIE W SZTUKACH
bydło	1411
trzoda chlewna	7477
konie	191
drób	6991

źródło: BDL BUS

Tabela 11. Powierzchnie zasiewów na terenie gminy Szamocin w 2010 r.

NAJWAŻNIEJSZE UPRAWY	POWIERZCHNIA W HA
zboża	1994,37
kukurydza na ziarno	6,66
ziemniaki	68,45
uprawy przemysłowe	0,00
warzywa gruntowe	170,44
buraki cukrowe	0,00

źródło: BDL BUS

Ochrona zdrowia:

Usługi medyczne na terenie gminy Szamocin są świadczone przez:

- Przychodnię Lekarzy Rodzinnych w Szamocinie (ul. Górna 2),
- 3 prywatne gabinety stomatologiczne,
- Gabinet Higieny Szkolnej w Szamocinie,
- 2 apteki: „Przy Rynku” i „NOVA” w Szamocinie.

Usługi szpitalne dla społeczności gminnej świadczy Szpital Powiatowy w Chodzieży oraz Szpitale Specjalistyczne w Pile i Poznaniu, a w zakresie chorób płucnych - Szpital Chorób Płuc i Gruźlicy w Chodzieży.

Szkolnictwo:

Na terenie gminy Szamocin działają obecnie następujące placówki oświatowe:

Przedszkola – 243 miejsca:

- Gminne Przedszkole Publiczne w Szamocinie (ul. Plac Wolności 31 i ul. Osiedle Smolary) z filią w Lipiej Górze (Lipia Góra 52),

Szkoły podstawowe (620 uczniów w 2015 r.):

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Szamocinie (ul. 19 Stycznia 29),
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół im. W. Reymonta (Lipia Góra 64),

Gimnazja (341 uczniów w 2015 r.):

- Niepubliczne Gimnazjum w Szamocinie (ul. Szkolna 11),
- Publiczne Gimnazjum w Szamocinie (ul. 19 Stycznia 29),
- Publiczne Gimnazjum w Zespole Szkół im. W. Reymonta (Lipia Góra 64).

Kultura:

Najważniejszą rolę w propagowaniu kultury na terenie gminy odgrywa Szamociński Ośrodek Kultury. Został on powołany 1 stycznia 1982 roku uchwałą nr XX/94/82 Miejsko-Gminnej Rady Narodowej w Szamocinie z dnia 5 marca 1982 roku, a statut nadany zarządzeniem nr 2/85 Naczelnika Miasta i Gminy w Szamocinie z dnia 10 stycznia 1985 roku, zatwierdzono uchwałą nr VIII/48/85 M-Gm RN w Szamocinie, z dnia 30 września 1985r.

Do jego zasobów należą: Dom Kultury w Szamocinie z siedzibą przy ul. 19 Stycznia 29, Wiejski Dom Kultury w Lipiej Górze, Wiejski Dom Kultury w Józefowicach, Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Szamocin z filią w Lipiej Górze, posiadająca w zbiorach ok.40 tys. książek w tym bardzo ciekawe archiwalia i regionalia. Zasoby bazowe stanowią jeszcze: oddana do użytku w styczniu 2009 roku bardzo nowoczesna Środowiskowa Hala Sportowo- Widowiskowa „Nowa Concordia” przy ulicy 19 Stycznia 29 w Szamocinie oraz Ośrodek Przywodny nad Jeziorem Siekiera przy ulicy Parkowej 2 w Szamocinie i Siłownia przy ulicy 19 Stycznia 10A w Szamocinie.

Szamociński Ośrodek Kultury sprawuje merytoryczną opiekę nad: Chórem im. Ignacego Jana Paderewskiego, Teatrem „44”, zespołem folklorystycznym „Babie Lato”, zespołem teatralnoobrzędowo-kabaretowym seniorów „Pogodna Jesień”, zespołem wokalnym „Notecianie”, teatrykiem dziecięcym „Okruhcy”, żeńskim zespołem wokalnym ‘Solange’, kilkunastoma śpiewającymi solistami, kilkunastoma indywidualnymi twórcami amatorami (malarzami, fotografikami, rękodzielnikami tworzącymi ceramikę, wyroby z drewna, z wikliny, szkła). Działające pod opieką merytoryczną zespoły i twórcy występują na przeglądach, konkursach i festiwalach oraz imprezach promocyjnych w kraju i za granicą. Ponadto w gminie działa Społeczne Stowarzyszenie Edukacyjno - Taeatralne - Teatr Stacja Szamocin.

Sport i Rekreacja:

Infrastruktura sportowa na terenie gminy jest bardzo dobrze rozwinięta. Zaliczają się do niej:

- Stadion Miejski z urządzonymi miejscami dla widowni,

- dwie sale sportowo - widowiskowe: w Szamocinie i Lipiej Górze,
- Plaża Miejska przy jeziorze Siekiera, z ośrodkiem letnim i inne, np. przy jeziorze Laskowskim,
- kompleks boisk „Orlik 2012” przy ul. Nowej z nawierzchnią tartanową i sztuczną murawą,
- boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią przy OSiW OHP (ul. Szkolna 11),
- korty tenisowe w Szamocinie,
- siłownia i klub fitness w Szamocinie,
- ośrodki jeździeckie (stajnie Argo, Peretka, Woźniczka).

Na terenie gminy działa Klub Sportowy „Sokół”. Uczestniczy on w rozgrywkach piłki nożnej klasy okręgowej, juniorów młodszych, trampkarzy i młodzików.

Turystyka:

Gmina Szamocin posiada dogodne warunki do rozwoju turystyki. Do głównych atrakcji turystycznych gminy należą przede wszystkim bogate zasoby przyrodnicze i krajobrazowe – liczne jeziora, tereny leśne oraz doliny rzeczne. W związku z tym w ofercie turystycznej gminy dominują sporty wodne, lotniarstwo, wędkarstwo oraz myślistwo. Dodatkową atrakcją turystyczną gminy stanowią liczne zabytki, wśród których na uwagę zasługują przede wszystkim: zabytkowy układ urbanistyczny Szamocina, zabytkowe kościoły, cmentarze oraz zespoły pałacowo-parkowe.

Na terenie gminy znajduje się blisko 120 km szlaków turystycznych: pieszych, rowerowych i samochodowych. Znajdują się tu szlaki turystyczne: czerwony, żółty, niebieski i czarny. Na szczególną uwagę zasługują szlaki:

- pieszy - „Urok miasta” (3 i 5 km),
- rowerowy - „Przyroda i człowiek” (20 km),
- samochodowy - „Okolice Szamocina” (40 i 50 km) i „Trzech hymnów” („Bogurodzica” - Kcynia, „Mazurek Dąbrowskiego” - Margońska Wieś, „Rota” - Szamocin, Szkoła im. Marii Konopnickiej).

Na obszarze gminy zapewnione są też noclegi, motele, pola biwakowe i karawaningowe oraz gospodarstwa agroturystyczne. Osoby indywidualne i grupy mają do dyspozycji pobyt weekendowy, świąteczny bądź dłuższy - wakacyjny.

Jednymi z większych turystycznych ośrodków noclegowych i wyżywieniowych są:

- motel „U Koziółka” z kąpieliskiem nad jeziorem Siekiera w Szamocinie,
- „Agroturystyka” - Lidia i Jarosław Woźniczka w Szamocinie,
- Gospodarstwo Agroturystyczne – Renata Spychalska z barem „Przystań” w Laskowie,
- „Akacyjny Dwór” Bernadeta Dziekan - Standowicz w Szamocinie,
- „Ośrodek Szkolenia i Wychowania OHP” w Szamocinie.

Według danych GUS gminę Szamocin w 2015 r. odwiedziło 187 turystów zagranicznych (głównie z Niemiec), co stanowi liczbą ponad 3-krotnie wyższą w porównaniu z 2010 r. W tym okresie podwoiła się również liczba udzielonych noclegów.

Bezpieczeństwo

W zakresie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy swoje siedziby posiada Ochotnicza Straż Pożarna (w Szamocinie, Heliodorowie, Laskowie, Lipiej Górze i Lipie – Nowym Dworze), poza tym teren patrolują dzielnicowi Komendy Powiatowej Policji w Chodzieży. Na terenie Szamocina działa również straż miejska. Ponadto funkcjonuje Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego. Do jego głównych zadań należy:

- organizowanie przetwarzania, sprawdzania i przekazywania informacji dotyczących sytuacji nadzwyczajnych,

- podejmowanie przedsięwzięć związanych z przygotowaniem Centrum do koordynacji działań w razie zdarzeń kryzysowych,
- współdziałanie z Centrami Zarządzania Kryzysowego organów administracji publicznej,
- nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności,
- gromadzenie, aktualizowanie baz danych i innych narzędzi dla potrzeb Centrum oraz współdziałanie w tym zakresie z innymi wydziałami Urzędu, administracją samorządową, administracją zespoloną i niezespoloną oraz innymi służbami, inspekcjami i organizacjami pozarządowymi,
- współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska,
- współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne,
- stała wymiana informacji ze służbami dyżurnymi administracji zespolonej i niezespolonej oraz innymi służbami i inspekcjami,
- realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa.

Według danych GUS w 2015 r. na terenie gminy popełniono łącznie 117 przestępstw, z czego:

- 78 przestępstwa o charakterze kryminalnym,
- 18 przestępstw o charakterze gospodarczym,
- 13 przestępstw drogowych,
- 2 przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu,
- 49 przestępstw przeciwko mieniu.

W porównaniu z 2012 r. liczba przestępstw spadła o ok. 59%. Średnia ilość przestępstw na 1000 mieszkańców w 2015 r. wyniosła 15,44, co jest wynikiem lepszym niż dla województwa wielkopolskiego (19,81) oraz dla kraju (20,80). Wskaźnik wykrywalności przestępstw utrzymuje się na wysokim poziomie. Według danych GUS w 2015 r. wyniósł on 82,2%, zaś dla porównania w województwie wielkopolskim - zaledwie 70%.

Wnioski:

- **Sytuacja mieszkaniowa w gminie jest zadowalająca. W ostatnich latach wzrastała liczba mieszkań i ich średnia powierzchnia użytkowa w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy.**
- **Placówki oświatowe są dobrze rozwinięte, a ich liczba wystarczająca.**
- **Mieszkańcy gminy mają dostęp do usług zdrowia, w tym do placówek specjalistycznych.**
- **Obecnie bezrobocie na terenie gminy jest najniższe od wielu lat, jednak nadal jest to wartość wyższa niż dla powiatu chodzieskiego i województwa wielkopolskiego.**
- **Spada liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.**
- **Poprawia się bezpieczeństwo mieszkańców gminy, głównie za sprawą spadającej liczby popełnianych przestępstw i zwiększającej się wykrywalności ich sprawców.**
- **Infrastruktura turystyczna w gminie jest dość dobrze rozwinięta (baza noclegowa, szlaki turystyczne, liczne atrakcje turystyczne).**

ROZDZIAŁ 9

ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Wraz z rozwojem miasta i gminy Szamocin, powstają nowe potrzeby w zakresie bezpieczeństwa publicznego i obrony cywilnej. Nowe inwestycje, a także opracowywane plany miejscowe powinny umożliwiać realizację zadań obrony cywilnej związanych z bezpieczeństwem publicznym, co najmniej w zakresie: budownictwa ochronnego, zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych, skutecznego działania systemu alarmowania ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze, hydrosferze oraz szeroko pojętym środowisku geograficznym i wczesnego ostrzegania mieszkańców o zagrożeniach.

Do istotnych zagrożeń, na które są narażeni mieszkańcy gminy należą: zagrożenia radiologiczne, pożarowe, powodziowe, spowodowane warunkami atmosferycznymi oraz różnego typu zagrożenia komunikacyjne.

Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi:

Tego typu zagrożenie może nastąpić w wyniku: uszkodzenia źródeł promieniowania wykorzystywanych w procesach technologicznych, uwolnienia materiałów i opadów promieniotwórczych podczas składowania i transportu, uwolnienia substancji promieniotwórczych podczas awarii reaktorów jądrowych. Na terenie gminy Szamocin zagrożenia radiologiczne mogą być spowodowane jedynie przez materiały radioaktywne stosowane w czujkach izotopowych montowanych w instalacjach sygnalizacyjno – alarmowych. Są to źródła o stosunkowo niewielkiej mocy, w związku z czym zasięg tych zagrożeń ma charakter lokalny. Przewóz materiałów radioaktywnych jest incydentalny i dotyczy bardzo małych ilości – praktycznie nie stwarzających zagrożenia. Należy liczyć się ponadto z zewnętrznym niebezpieczeństwem związanym z eksploatacją elektrowni jądrowych w Europie (6 czynnych elektrowni znajduje się w odległości około 350 km od granicy Polski).

Zagrożenie pożarowe:

Może ono wystąpić głównie w zwartej zabudowie miasta. Potencjalne zagrożenie pożarowe stwarzają duże obiekty handlowe, budynki zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej. Należy liczyć się również z zagrożeniami stwarzanymi przez zakłady, które posiadają obiekty zagrożone wybuchem lub wtórną emisją toksycznych środków przemysłowych spowodowanych uszkodzeniami rurociągów gazu, zbiorników na stacjach baz paliw, stacjach LPG i punktach dystrybucji gazów propan–butan. Potencjalne zagrożenie pożarowe stwarzają również znajdujące się w granicach gminy kompleksy leśne i ogrody.

Zagrożenie powodziowe:

Zagrożenie powodziowe na terenie gminy stanowi rzeka Noteć. Studium określa granice obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, tj. obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat, obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat oraz obszaru zawierającego się między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym. Ponadto w Studium określono granice obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat oraz obszaru narażonego na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego.

Zagrożenia w transporcie samochodowym:

Największe zagrożenie występuje na drogach wojewódzkich nr 190 i 191, po których odbywa się transport w ruchu tranzytowym. W efekcie dużego i stale rosnącego natężenia przewozów materiałów niebezpiecznych i toksycznych oraz niejednokrotnie fatalnego stanu technicznego taboru ciężarowego rośnie ryzyko zagrożenia. Potencjalnym niebezpieczeństwem mogą być cysterny samochodowe przewożące niebezpieczne substancje chemiczne.

Zagrożenia spowodowane warunkami atmosferycznymi:

Do zagrożeń, do jakich może dojść na terenie gminy, należy zaliczyć susze, a także ostatnio częściej spotykane nawałnice, które głównie powodują zniszczenia dachów. Na podstawie Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej, prowadzonego przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, w 2016 r. kryterium suszy na terenie gminy Szamocin zostało przekroczone jedynie dla zbóż jarych w okresie od 11 kwietnia do 10 czerwca.

W okresie zimowym może dochodzić do utrudnień w dojeździe do miejscowości i posesji. Gmina posiada podpisane umowy w celu szybkiej interwencji w razie zagrożenia. Dodatkowo lokalnie może dochodzić do

podtopień w przypadku długotrwałych lub bardzo intensywnych opadów. W związku z tym wskazane jest niezabudowywanie naturalnych dolin rzecznych, ani obniżenie terenu oraz dbałość o systemy odwadniające i melioracyjne. Lokalne rzeki i ciek wodne nie stanowią istotnego zagrożenia powodziowego.

ROZDZIAŁ 10

WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Zgodnie z „Rejestrem terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy na terenie powiatu chodzieskiego”, na terenie gminy Szamocin występuje teren potencjalnie zagrożony ruchami masowymi ziemi. Został on oznaczony numerem ewidencyjnym 30-01-054-T13 i 30-01-055-T13. Występuje on w rejonie ulicy Kościelnej, Wodnej i Leśnej w mieście Szamocin.

ROZDZIAŁ 11

WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH ORAZ OGRANICZENIA W ZAGOSPODAROWNIU TERENÓW WYNIKAJĄCE Z PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolina Noteci” – PLH 300004:

Dla SOO Dolina Noteci ustalono plan zadań ochronnych - na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 28 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Noteci PLH300004 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 5 maja 2014 r. poz. 2924), zmienionego Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 24 listopada 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 30 listopada 2015 r. poz. 7256).

Ponadto dla terenów położonych w granicach SOO Dolina Noteci obowiązują zasady zagospodarowania określone w przepisach odrębnych z zakresu ochrony przyrody.

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” – PLB 300001:

Dla OSO Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego nie ustanowiono dotychczas planu zadań ochronnych. W 2009 r. dla w/w obszaru opracowano z kolei plan ochrony. Jako główne zagrożenia dla ostoi występujące na terenie gminy Szamocin wskazano: zaorywanie łąk i ich przekształcanie w kierunku uprawy warzyw, uprawa wierzby energetycznej w rejonie wsi Józefowice, przebieg przez teren ostoi linii elektroenergetycznej średniego napięcia, brak kanalizacji w miejscowościach z terenu ostoi, przebieg drogi wojewódzkiej nr 190 oraz lokalizacja fermy indyków w Heliodorowie w bliskim sąsiedztwie ostoi.

Dla terenów położonych w granicach OSO Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego obowiązują zasady zagospodarowania określone w przepisach odrębnych z zakresu ochrony przyrody.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci:

Niemal cała północna i zachodnia część gminy Szamocin położona jest w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci ustanowionego na podstawie Uchwały nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim (Dz. Urz. Woj. Pilskiego z 1989 r. nr 11, poz. 95) utrzymanej w mocy Rozporządzeniem nr 5/98 Wojewody Pilskiego z 15 maja 1998 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim (Dz. Urz. Woj. Pilskiego z 1998 r. nr 13, poz. 83).

Na podstawie art. 153 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, który stanowi, że formy ochrony przyrody utworzone przed wejściem w życie tej ustawy stają się formami ochrony przyrody w rozumieniu niniejszej ustawy, zostało podtrzymane istnienie ww. obszaru chronionego krajobrazu. Jednakże w/w uchwała i rozporządzenie zachowały obecnie moc jedynie w zakresie istnienia formy ochrony przyrody. W związku z powyższym dla terenów położonych w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci obowiązują zasady zagospodarowania wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony przyrody.

Pomniki przyrody:

Zgodnie z następującymi aktami prawnymi:

- Orzeczeniem nr 350 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 28.03.1957 roku,
- Komunikatem Wojewody Pilskiego z 24 czerwca 1982 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile nr 10, poz. 27),
- Komunikatem Wojewody Pilskiego z dnia 30 stycznia 1982 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dn. 30 stycznia 1982 r. nr 2 poz. 4),
- Rozporządzeniem nr 6/92 Wojewody Pilskiego z dnia 31.12.1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Pilskiego z 27 stycznia 1993 nr1, poz.2),
- Uchwałą nr XVII/140/08 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 6 listopada 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego nr 225 poz. 3751),

na terenie gminy Szamocin ustanowiono 26 pomników przyrody, dla których obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu ich najbliższego otoczenia wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony przyrody oraz z Uchwały nr XVII/140/08 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 6 listopada 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (pozostałe akty prawne weszły w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).

Grunty rolne i leśne:

Grunty rolne klas I-III oraz grunty leśne podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Polega ona na ograniczeniu przeznaczenia gruntów na inne cele, zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji, rekultywacji, przywracaniu/poprawie wartości użytkowej, zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych, a także ograniczeniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Wszelkie działania mające na celu zmianę przeznaczenia gruntów rolnych/leśnych na cele nierolnicze/nieleśne muszą być poprzedzone uzyskaną zgodą:

- ministra właściwego do spraw rolnictwa i rozwoju wsi – dla gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I – III położonych poza granicami administracyjnymi miast,
- ministra właściwego do spraw środowiska – dla gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa,
- marszałka województwa – dla pozostałych gruntów leśnych.

Strefy ochrony ujęć wody:

Na terenie gminy Szamocin zlokalizowane są 4 ujęcia wód podziemnych – w Szamocinie, Borowie, Jaktorowie i w Lipie, dla których ustanowiono strefy ochrony bezpośredniej. Zgodnie z przepisami odrębnymi na terenach w obrębie strefy ochrony bezpośredniej zabronione jest użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody. Na tym terenie należy:

- odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarować teren zielenią,
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody,
- ograniczyć do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Cmentarze czynne:

Na terenie gminy znajduje się 6 czynnych cmentarzy rzymskokatolickich: w Jaktorowie, Heliodorowie, Borówkach, Nadolniku i 2 w Szamocinie (przy ul. Hallera oraz ul. Kard. Stefana Wyszyńskiego). Zgodnie z przepisami odrębnymi odległość cmentarza od zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących artykuły żywności i żywienia zbiorowego bądź zakładów przechowujących artykuły żywności oraz studni, źródeł i strumieni, służących do czerpania wody do picia i potrzeb gospodarczych, powinna wynosić co najmniej 150 m. Odległość ta może być zmniejszona do 50 metrów pod warunkiem, że teren w granicach od 50 do 150 m odległości od cmentarza posiada sieć wodociągową i wszystkie budynki korzystające z wody są do niej podłączone. Odległość od granicy cmentarza ujęć wody o charakterze zbiorników wodnych, służących jako źródło zaopatrzenia sieci wodociągowej w wodę do picia i potrzeb gospodarczych, nie może być mniejsza niż 500 metrów.

Obiekty zabytkowe:

W odniesieniu do obiektów zabytkowych obowiązują zapisy zawarte w ustawie z 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków i opieki nad nimi, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, a także organizację organów ochrony zabytków.

W art. 36 ust.1. sformułowano zakazy dotyczące zabytków wpisanych do rejestru zabytków, w szczególności: *Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga: 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.*

W art. 18 zapisano, iż „ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu.... strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej... W ww. dokumentach określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu; ustala się przeznaczenie terenu i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Obiektów zabytkowych dotyczy także art. 39 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku *Prawo budowlane*. Zgodnie z ust.1: *Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Zgodnie z ust.3: W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.*

Wszelkie prace ziemne prowadzone w granicach nieruchomości zabytków archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych w formie nadzoru. Na badania te należy uzyskać pozwolenie WKZ, zgodnie przepisami odrębnymi. Planowane w obrębie ujętych w ewidencji zabytków nieruchomości zabytków archeologicznych duże zamierzenia inwestycyjne np. związane z budową wielkogabarytowych budynków i inwestycji liniowych i drogowych (drogi, sieci, melioracje, infrastruktura techniczna), kopalni, którym towarzyszą roboty ziemne i przekształcenia naturalnego ukształtowania terenu – wymagają wcześniejszego uzgodnienia w celu uzyskania zaleceń konserwatorskich dla przedmiotowej inwestycji.

Inne obiekty:

Ograniczenia dla zabudowy wynikają także z przepisów odrębnych z zakresu dróg publicznych, które określają m.in. odległości w jakich mogą być usytuowane obiekty budowlane od poszczególnych rodzajów dróg.

W gminie sieć hydrograficzna jest dość dobrze rozwinięta. Zgodnie z przepisami odrębnymi zabrania się grodzenia nieruchomości przyległych do powierzchniowych wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu, a także zakazywania lub uniemożliwiania przechodzenia przez ten obszar.

Z przepisów dotyczących poszczególnych urządzeń infrastruktury wynikają warunki dotyczące lokalizacji i utrzymania tych urządzeń.

Pozostałe ograniczenia dla zagospodarowywania terenów i lokalizacji zabudowy wynikają z odrębnych, szczegółowych przepisów z zakresu prawa budowlanego.

ROZDZIAŁ 12

WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

Złóża kopalin

Gmina Szamocin jest średnio zasobna w surowce mineralne. Zgodnie z rejestrem udokumentowanych złóż kopalin, Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie gminy Szamocin występują następujące złoża kruszyw naturalnych:

- Lipia Góra:
 - powierzchnia: ok. 34,5 ha,
 - stan zagospodarowania: złożo rozpoznane wstępnie,
 - forma złoża: pokładowa,
 - miąższość złoża: od 2,8 m do 8,3 m (średnio 5,3 m),
 - zasoby geologiczne złoża: 1058 tys. ton (bilansowe), 1846 tys. ton (pozabilansowe),
- Szamoty WK:
 - powierzchnia: ok. 1,43 ha,
 - stan zagospodarowania: złożo eksploatowane,
 - forma złoża: pokładowa,
 - miąższość złoża: od 9,1 m do 10,8 m (średnio 9,8 m),
 - zasoby geologiczne złoża: 231,45 tys. ton.

Wody podziemne:

Główne poziomy wodonośne na terenie gminy Szamocin stanowią wody porowe w utworach czwartorzędu i trzeciorzędu (miocenu). Pierwsze tworzą piaski, żwiry i piaski mułkowate, drugie – piaski i piaski mułkowate. Głębokość zalegania pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego, na ogół nie przekracza 40 m p.p.t.

W obszarze gminy pierwszym poziomem wodonośnym jest czwartorzędowy poziom wód gruntowych, który nie ma charakteru poziomu użytkowego. Zalega on na głębokości od ok. 0,8m ppt do ok. 6m ppt i nie jest w sposób naturalny chroniony przed bezpośrednią infiltracją ewentualnych zanieczyszczeń z powierzchni terenu. Natomiast pierwszym użytkowym poziomem wodonośnym jest poziom czwartorzędowy. Zalega on na głębokości do ok. 14m ppt do ok. 33m ppt. Jest on oddzielony od powierzchni terenu warstwami utworów spoistych wykształconych w postaci glin czwartorzędowych o miąższ ościach od ok. 2,5m do ok. 29m.

Gmina Szamocin leży w obrębie dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (czwartorzędowych):

- Pradolina Toruń-Eberswalde (nr 138) – zbiornik porowy o powierzchni 2100 km². Jego przybliżone zasoby dyspozycyjne wynoszą ok. 400 tys. m³/d. GZWP nr 138 obejmuje całą centralną i północną część gminy Szamocin;
- Dolina Kopalna Smogulec-Margonin (nr 139) – zbiornik porowy o powierzchni 250 km². Jego przybliżone zasoby dyspozycyjne wynoszą ok. 30 tys. m³/d. GZWP nr 138 obejmuje południowy skraj gminy Szamocin.

Gmina Szamocin w całości leży w zasięgu Jednolitej Części Wód Podziemnych o kodzie PLGW600035. W utworach czwartorzędowych jeden poziom wodonośny związany głównie z pradoliną toruńsko-eberswaldzką. Poziom mioceński stanowi jedna warstwa wodonośna dobrze izolowana od poziomu czwartorzędowego. Dla JCWPd PLGW600035, określono następujące parametry:

- JCWPd jest monitorowana,
- stan ilościowy – dobry,
- stan chemiczny – dobry,

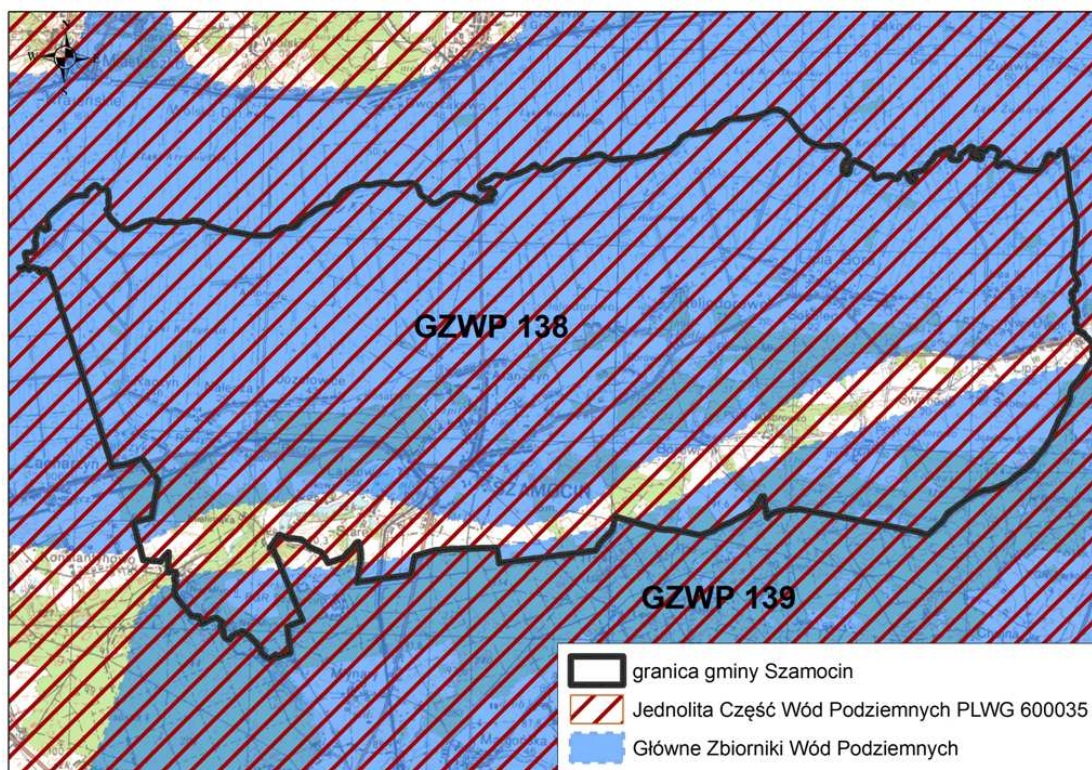
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrażona,
- JCWPd dostarczająca średnio powyżej 100 m³ wody na dobę – tak,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy,
- odstępstwo – nie,
- typ odstępstwa – nie dotyczy,
- termin osiągnięcia dobrego stanu – nie dotyczy,
- uzasadnienie odstępstwa – nie dotyczy,
- JCWPd znajduje się w wykazie obszarów chronionych – tak.

Tabela 12. Ocena jakości wód podziemnych w roku 2016

Gmina	Szamocin (gm. miejsko-wiejska)
Miejscowość	Szamocin
Stratygrafia	Q
JCWPd 172	35
Głębokość do stropu warstwy wodonośnej [m]	29,50
Zwierciadło wody	napięte
Użytkowanie terenu	2. Zabudowa miejska luźna
Klasa jakości - wskaźniki fizyczno-chemiczne 2016	III
Klasa jakości - wskaźniki organiczne 2016	-
Końcowa klasa jakości 2016	II
Przyczyna zmiany klasy jakości	tylko Fe (geogeniczne pochodzenie) i O ₂ (pomiar w zróżnicowanych warunkach środowiskowych) w III klasie jakości

źródło: Ocena jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych sieci krajowej w ramach monitoringu diagnostycznego stanu chemicznego wód podziemnych w roku 2016 /wg badań PIG/

Rysunek 15. Gmina Szamocin na tle Jednolitych Części Wód Podziemnych oraz Głównych Zbiorników Wód Podziemnych

źródło: opracowanie własne na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych Państwowego Instytutu Geologicznego

Na całym obszarze gminy Szamocin występują wody termalne z znaczeniu praktycznym w utworach jury dolnej. Są to wody o temperaturze ok. 30-40⁰C, a ich stopień mineralizacji nie przekracza 50g/dm³ (na podstawie Atlasu Zasobów Geotermalnych na Niżu Polskim, Formacje Mezozoiku, Kraków 2006). Zgodnie z opracowaniem „Energetyka Odnawialna w Wielkopolsce – Uwarunkowani rozwoju” (Poznań, 2010) wody termalne występujące na terenie gminy Szamocin uznano za kwalifikujące się do wykorzystania w rekreacji (podobnie jak większość wód termalnych występujących w obrębie województwa wielkopolskiego).

Udokumentowane kompleksy składowania dwutlenku węgla:

Na terenie gminy Szamocin nie występują żadne udokumentowane kompleksy składowania dwutlenku węgla.

ROZDZIAŁ 13

**WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE
PRZEPISÓW ODREBNYCH**

Na terenie gminy Szamocin znajduje się obszar i teren górniczy (ich granice pokrywają się ze sobą) „Szamoty WK”. Obejmują one działki ewidencyjne o numerach: 229/4 i 229/10 z obrębu ewidencyjnego Szamoty. Ww. obszar i teren górniczy został ustanowiony dla eksploatacji występującego na tym terenie złoża kruszyw naturalnych o tej samej nazwie. Nadzór nad nimi sprawuje Okręgowy Urząd Górniczy w Poznaniu.

ROZDZIAŁ 14

**STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM
STAN STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ,
ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI**

Układ drogowy:

Sieć drogowa charakteryzuje się dużą gęstością na terenie miasta Szamocin oraz niewielką na obszarach wiejskich. Wynika to ze specyfiki osadnictwa i struktury gospodarstw rolnych. Ruch tranzytowy stanowi niewielki udział całkowitego ruchu samochodowego i nie wymusza budowy obwodnicy drogowej.

Sieć drogową na terenie gminy tworzą:

- Drogi wojewódzkie (o łącznej długości ok. 30 km):
 - DW 190 – droga publiczna klasy głównej, łącząca Krajenkę z Gniezmem. Przebiega przez centralną część gminy w kierunku północ-południe. Jest to droga jednojezdniowa z zatokami autobusowymi i chodnikami (w sąsiedztwie terenów zabudowanych). Droga jest w bardzo dobrym stanie technicznym.
 - DW 191 – droga publiczna klasy głównej, łącząca gminę Szamocin z Chodzieżą oraz z drogą wojewódzka nr 242 w kierunku Wyrzyska. Przebiega w centralnej części miasta w kierunku z południowego-zachodu na północny-wschód (przez miejscowości Strzelczyki, Nadolniki, Szamocin, Szamoty, Sokolec i Lipa). Jest to droga jednojezdniowa z zatokami autobusowymi i chodnikami (w sąsiedztwie terenów zabudowanych). Droga jest w bardzo dobrym stanie technicznym.
- Drogi powiatowe:

Tabela 13. Drogi powiatowe na terenie gminy Szamocin

Nr drogi	Opis przebiegu drogi na terenie miasta i gminy Szamocin	Rodzaj nawierzchni	Długość [km]
1497P	Szamocin (ul. Leśna) – Borowo – Jaktorówko – do drogi wojewódzkiej nr 191	masa mineralno-asfaltowa	8,858
1498P	Heliodorowo – Borówki – do drogi wojewódzkiej nr 191	masa mineralno-asfaltowa	1,425
1499P	Józefowice - Nadolnik	masa mineralno-asfaltowa	0,983
1500P	Zacharzyn – Raczyn - Nadolnik	masa mineralno-asfaltowa	4,533

źródło: Starostwo Powiatowe w Chodzieży

- Drogi gminne:

Tabela 14. Drogi gminne na terenie gminy Szamocin

Lp.	Numer ewidencyjny drogi	Przebieg drogi	Klasa Drogi
1	194503P	Strzelczyki	L
2	194504P	Strzelczyki_Raczyn	L
3	194505P	Raczyn-Nałęczka-Józefowice	L

4	194506P	Józefowice-Kosarzyn-Atanazyn	D
5	194507P	Nadolnik-Laskowo (ul. Żeglarska) – Szamocin (ul. Polna)	L
6	194508P	Laskowa (ul. Brzegowa-ul. Szamocińska-ul. Żeglarska)	L
7	194509P	Laskowo (ul. Przystani, ul. Turystyczna)	D
8	194510P	Laskowo (ul. Spokojna)	D
9	194511P	Laskowo (ul. Szamocińska) – Szamocin (ul. Parkowa)	D
10	194512P	Laskowo (ul. Grodzisko)	D
11	194513P	Laskowo (ul. Ustronie)	D
12	194514P	Laskowo (droga woj. 191 – Weśrednik)	L
13	194515P	Laskowo (ul. Sosnowa, Dębowa, Świerkowa, Bukowa)	D
14	194516P	Laskowo (ul. Plażowa, Sportowa, Słoneczna)	D
15	194517P	Szamocin (ul. Chdzieska)	L
16	194518P	Szamocin (ul. Parkowa)	D
17	194519P	Szamocin (ul. Ogrodowa-ul. Szpitalna)	L
18	194520P	Szamocin (ul. Łąkowa-ul. Szkolna)	L
19	194521P	Szamocin (ul. Wyszyńskiego, Sikorskiego, Witosa)	D
20	194522P	Szamocin (ul. Zachodnia)-Kosarzyn	D
21	194523P	Szamocin (ul. Szkolna-Ogrodowa-Dworcowa)	L
22	194524P	Szamocin (ul. Ogrodowa-nowe osiedle)	D
23	194525P	Szamocin (ul. Staszica)	D
24	194526P	Szamocin (ul. Rolna-Smolary)	L

25	194527P	Szamocin (Pl. Wolności – Kościelna - Powstańców Wielkopolskich-Szamoty)	L
26	194528P	Szamocin (ul. 19 Stycznia – Szamoty)	L
27	194529P	Szamocin (ul. Nowa)	D
28	194530P	Szamocin (ul. Górna – Oś. Ks. Kuztela)	D
29	194531P	Szamocin (Os. Cygańskie Doły)	D
30	194532P	Szamocin (ul. Hallera-Wodna)	L
31	194533P	Szamocin (ul. Nowy Ludwikowiec)	D
32	194534P	Szamocin (ul. Tartaczna – Szamoty – Heliodorowo – Lipia Góra – Lipa)	L
33	194535P	Szamoty-Borówki	D
34	194536P	Atanazyn - wieś	L
35	194537P	Atanazyn-Józefowice	D
36	194538P	Heliodorowo - wieś	D
37	194539P	Lipia Góra (dom kultury)	L
38	194540P	Lipia Góra - Sokolec	L
39	194541P	Swoboda – wieś	L
40	194542P	Swoboda - Lipa	D
41	194543P	Jaktorowo – droga na cmentarz	D
42	194544P	Borowo - wieś	D

źródło: Urząd Miasta i Gminy Szamocin

Według danych z Urzędu Miasta i Gminy Szamocin na dzień 31.12.2015 r. długość dróg publicznych kategorii gminnej wynosiła ok. 62,3 km, z czego 46,3 km znajdowało się poza terenem miasta Szamocin. W podziale na klasy dróg publicznych sytuacja przedstawiała się następująco:

- drogi gminne klasy lokalnej - 11,1 km w Szamocinie i 28,3 km w pozostałej części gminy,
- drogi gminne klasy dojazdowej – 4,9 km w Szamocinie i 17,9 km w pozostałej części gminy.

Stan dróg publicznych na terenie miasta Szamocin należy uznać za zadowalający. Zdecydowanie przeważają drogi o nawierzchni utwardzonej bitumicznej. W części wiejskiej gminy sytuacja jest nieco gorsza. Tu drogi gminne nieutwardzone o nawierzchni naturalnej stanowią ok. 38% całkowitej długości dróg tej kategorii. Stan

ten ulega jednak systematycznej poprawie (m.in. w 2015 r. wyremontowano ok. 2 km dróg w części wiejskiej gminy).

Tabela 15. Drogi gminne w podziale na nawierzchnię – stan na 31.12.2015 r.

Obszar	Kategoria drogi gminnej	Drogi utwardzone			Drogi nieutwardzone		% dróg nieutwardzonych
		bitumiczna	kostka	łoczniowa	gruntowa wzmocniona	gruntowa naturalna	
miasto	L	9,7	0,4	0,1	0,8	0	18,66%
	D	1,8	1,4	0	0	1,7	
wieś	L	22	0	0	4,1	2,2	63,03%
	D	6,1	0,2	0,1	3,1	8,5	

źródło: Urząd Miasta i Gminy Szamocin

Komunikacja kolejowa:

Przez teren gminy przebiega nieczynna linia kolejowa nr 738, którą niegdyś odbywał się ruch pasażerski (do 1986 r.) i towarowy (do 1994 r.). W 2005 r. linia ta została usunięta z ewidencji PLK.

Dojazdy do dużych regionalnych ośrodków w kraju (Bydgoszcz, Szczecin, Warszawa, Toruń, Poznań, Kołobrzeg itd.) społeczność lokalna ma zapewnione koleją ze Stacji Białośliwie (7 km od Szamocina) lub ze Stacji Chodzież (14 km od Szamocina).

Komunikacja autobusowa:

Na terenie gminy nie działa publiczny transport zbiorowy. Przewozami osób zajmuje się PKS w Pile (przewozy w obrębie gminy jak również do Chodzieży), Jan Bus (na linii Szamocin-Chodzież, w dni nauki szkolnej również przez Laskowo) i inni pomniejsi przewoźnicy.

Żegluga wodna:

Przeptywająca przez północną część gminy Szamocin rzeka Noteć jest częścią międzynarodowej drogi wodnej E70, łączącej Antwerpię (Belgia) z Kłajpedą (Litwa, wybrzeże Bałtyku), będąc jednym z europejskich szlaków komunikacyjnych wschód-zachód.

Od czasu budowy Kanału Bydgoskiego w 1774 r. Noteć jest elementem szlaku żeglugowego łączącego Odrę z Wisłą. Od tego czasu rzeka stała się największym szlakiem transportowym północnej wielkopolski. Upadek żeglugi towarowej na Noteci rozpoczął się w latach 80. XX w. Od lat 90. XX w. nie wykonywano prac bagrowniczych, co spowodowało zamulenie dna i wstrzymanie ruchu jednostek z ładunkami. W chwili obecnej transport na rzece w zasadzie się nie odbywa.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, planowana jest odbudowa, przy zachowaniu ograniczeń wynikających z ochrony przyrody i uwarunkowań kulturowych, międzynarodowej drogi wodnej Noteć E70, zgodnie z wymogami europejskimi, dla wykorzystania dla celów turystyki i transportu towarowego. Również w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, przyjętym Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. jako inwestycję planowaną do realizacji wskazano rewitalizację szlaku wodnego Kanału Bydgoskiego i Noteci dolnej skanalizowanej (m.in. na odcinku przebiegającym przez teren gminy Szamocin) do parametrów drogi wodnej II klasy.

Zaopatrzenie w wodę:

Na terenie gminy znajdują się 4 ujęcia wody:

- w Szamocinie – dwie studnie wiercone o głębokości 65 m i 66 m pobierające wodę z utworów czwartorzędowych. Dla ujęć ustalono strefę ochrony bezpośredniej. Ujęcie posiada pozwolenie wodnoprawne, wydane decyzją Starosty Chodzieskiego nr OS-6223-4/03 z dnia 2 czerwca 2003 r., na pobór wód podziemnych w ilości:

$$Q_{\max,d} - 1\,548,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\max,h} - 101,0 \text{ m}^3/\text{h}$$

- w Borowie – zaopatruje w wodę miejscowości: Borówki, Borowo i Heliodorowo. Składają się na nie 2 studnie wiercone o głębokości 31 m i 33 m pobierające wodę z utworów czwartorzędowych. Dla ujęcia ustalono strefę ochrony bezpośredniej. Ujęcie posiada pozwolenie wodnoprawne, wydane decyzją Starosty Chodzieskiego nr OS-6223-6/06 z dnia 28 sierpnia 2006 r., na pobór wód podziemnych w ilości:

$$Q_{d,\text{śr}} - 109,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{d,\text{max}} - 163,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{h,\text{max}} - 20,3 \text{ m}^3/\text{h}$$

- w Lipie – zaopatruje w wodę miejscowości: Lipia Góra, Sokolec, Lipa, Lipa II, Nowy Dwór, Swoboda, Józefy. Składają się na nie 2 studnie wiercone o głębokości 25,5 m i 33 m pobierające wodę z utworów czwartorzędowych. Dla ujęcia ustalono strefę ochrony bezpośredniej. Ujęcie posiada pozwolenie wodnoprawne, wydane decyzją Starosty Chodzieskiego nr OS.III-6223-4/08 z dnia 21 marca 2008 r. na pobór wód podziemnych w ilości:

$$Q_{d\text{max}} - 293,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{h,\text{max}} - 33,0 \text{ m}^3/\text{h}$$

$$Q_r - 71\,175 \text{ m}^3/\text{rok}$$

- w Jaktorowie – składają się na nie 2 studnie wiercone pobierające wodę z utworów czwartorzędowych. Dla ujęcia ustalono strefę ochrony bezpośredniej. Ujęcie posiada pozwolenie wodnoprawne, wydane decyzją Marszałka Województwa Wielkopolskiego z dnia 7 października 2009 r. (znak pisma: DSR.VI.6213-122/09) na pobór wód podziemnych w ilości:

$$Q_{\text{śr d}} - 73,97 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{h,\text{max}} - 11,4 \text{ m}^3/\text{h}$$

$$Q_r - 27\,000 \text{ m}^3/\text{rok}$$

Według danych GUS w 2015 r. dostęp do zbiorczej sieci wodociągowej posiadało 99,9% mieszkańców gminy Szamocin. Jej łączna długość wynosiła w 2015 r. 136,7 km. W porównaniu z 2010 r. jej długość wzrosła o ok. 34,8 km.

Odprowadzanie ścieków:

Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Szamocin jest bardzo dobrze rozbudowana. Według danych GUS w 2015 r. miało do niej dostęp ok. 75,8% mieszkańców całej gminy, z czego 93,3% mieszkańców miasta Szamocin. Sieć działa w oparciu o oczyszczalnię ścieków, zlokalizowaną w północnej części miasta, przy ul. Topolowej. Jest to oczyszczalnia typu biologicznego z podwyższonym usuwaniem biogenów, o przepustowości 532 m³/dobę (przepustowość docelowa to 700 m³/dobę). Oczyszczalnia, oprócz Szamocina, obsługuje jeszcze wsie Laskowo i Atanazyń, a także niewielkie części wsi Kosarzyn i Szamoty. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rów melioracyjny (dz. ew. nr 377)

Według danych GUS długość zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy w 2015 r. wynosiła ok. 38,7 km. W stosunku do roku 2013. odnotowano wzrost o ok. 5,8 km. Na terenie Szamocina funkcjonuje również sieć kanalizacji deszczowej. Jej długość w 2010 r. wynosiła ok. 7,9 km.

Na podstawie uchwały Nr II/37/14 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 22 grudnia 2014 roku w obrębie gminy wyznaczono aglomerację Szamocin. Zgodnie z art. 43 ust 2 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, przez aglomerację należy rozumieć *teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków*. Aglomeracja Szamocin obejmuje swym zasięgiem tereny objęte systemem kanalizacji zbiorczej zakończonym oczyszczalnią ścieków w miejscowości Szamocin (ul. Topolowa 20). W jej skład wchodzi miejscowości: Szamocin, Laskowo, Atanazyń, Kosarzyn (dz. ew. nr 22/1, 22/2, 23/1, 23/2, 24/3-24/5, 24/7-24/12) i Szamoty (dz. ew. nr 318/1, 318/4, 318/6-318/9, 318/11, 318/13, 318/14, 318/18, 318/19).

Wielkość aglomeracji przekracza 2000 RLM, a zatem spełnia wymogi określone w art. 43 ust. 1 ustawy Prawo wodne. Równoważna liczba mieszkańców dla aglomeracji Szamocin wynosi 5 123 RLM i obejmuje:

- 4 538 RLM pochodzących od stałych mieszkańców aglomeracji korzystających z istniejącej sieci kanalizacyjnej,
- 169 RLM pochodzących od osób przebywających czasowo na terenie aglomeracji korzystających z istniejącej sieci kanalizacyjnej,
- 404 RLM pochodzące od stałych mieszkańców aglomeracji mających techniczną możliwość podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej,
- 12 RLM pochodzące od stałych mieszkańców aglomeracji korzystających z indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków).

Wskazany teren powinien zostać w całości zaopatrzony w system zbiorczej kanalizacji sanitarnej. Według stanu na koniec 2015 roku liczba mieszkańców w aglomeracji wynosiła 4 873, z czego 4 700 posiadało dostęp do systemu kanalizacyjnego. Na przedmiotowym terenie funkcjonowały ponadto wówczas 3 przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Gazownictwo i ciepłownictwo:

Gmina Szamocin zgazyfikowana jest w 22,76%. Sieć gazowa zlokalizowana jest w Szamocinie, Laskowie oraz w Szamotach (ul. Leśna). Przez miasto Szamocin przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia (o długości 3097 m) oraz gazociąg średniego ciśnienia (o łącznej długości 16099 m w obrębie miasta i 10215 m w części wiejskiej gminy). Ponadto na terenie Szamocina zlokalizowane są 2 stacje redukcyjno-pomiarowe gazu:

- I stopnia (Q 3200 m³/h),
- II stopnia (Q 125 m³/h).

Według danych GUS w 2015 r. dostęp do sieci gazowej posiadało 24,6% mieszkańców gminy.

Gmina nie posiada zbiorczej sieci ciepłowniczej. Większość gospodarstw domowych zaopatrywanych jest w ciepło ze źródeł indywidualnych opalanych paliwami stałymi, głównie węglem i drewnem. Obiekty użyteczności publicznej oraz budynki wielorodzinne posiadają własne kotłownie opalane paliwami stałymi.

Elektroenergetyka:

Sieć elektryczna podłączona jest do wszystkich gospodarstw domowych oraz jednostek gospodarczych i społecznych, jakkolwiek wymaga ona modernizacji (zgodnie z postulatami Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamocin na lata 2011-2020). Przez teren gminy nie przebiegają sieci elektroenergetyczne wysokiego napięcia, główną siecią rozdzielczą jest sieć średniego napięcia (15 kV).

Usuwanie odpadów:

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 1 lipca 2011r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, gminy zostały zobowiązane do wdrożenia do lipca 2013 r. nowych rozwiązań systemowych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Tym samym usuwaniem odpadów zajmuje się gmina. Na terenie gminy Szamocin nie ma czynnego składowiska odpadów. Odpady wywożone są na składowisko odpadów komunalnych w Kopaszynie (gmina Wągrowiec).

Wnioski:

- **Istniejąca sieć dróg powiatowych i wojewódzkich jest dobrze wykształcona, wymagane są jedynie bieżące remonty oraz w miarę możliwości wydzielenie nowych dróg rowerowych.**
- **Na terenie gminy sieć dróg gminnych jest dość dobrze rozbudowana, jednak ich znaczna część to drogi gruntowe w złym stanie technicznym.**
- **Podstawowymi mankamentami dróg gminnych są: nienormatywne szerokości i nośności nawierzchni, zły stan techniczny poboczy oraz brak właściwego odwodnienia.**

- Na terenie gminy nie działa publiczny transport zbiorowy. Dojazdy do dużych ośrodków miejskich mieszkańcy gminy mają zapewniona głównie przez transport kolejowy – ze Stacji Białośliwie (7 km od Szamocina) oraz ze Stacji Chodzież (14 km od Szamocina).
- Szansą dla gminy jest planowane przywrócenie żeglugi na Noteci – w celach turystycznych i transportu towarowego.
- Sieć wodociągowa niemalże w całości zaopatruje tereny zabudowane, nieco słabiej rozwinięta jest sieć kanalizacji sanitarnej i sieć gazowa.
- Gmina nie posiada własnego składowiska odpadów, a korzysta ze składowiska odpadów komunalnych w Kopaszynie.

ROZDZIAŁ 15

ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

W niniejszym Studium uwzględniono zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych zawarte w dokumentach strategicznych o znaczeniu ponadlokalnym takich jak: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku i Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Zgodnie z wymogami ustawowymi zawarte w niej ustalenia i zalecenia zostały przeniesione do planów zagospodarowania województw.

Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku określiła cele strategiczne rozwoju województwa na najbliższe lata. Są to:

- *poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- *poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami,*
- *lepsze zarządzanie energią,*
- *zwiększenie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie,*
- *zwiększenie spójności województwa,*
- *wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- *wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*
- *zwiększenie zasobów orz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa,*
- *wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Według założeń strategii w wyniku stopniowego osiągania ww. celów województwo stanie się regionem, w którym:

- *efektywnie wykorzystywany jest potencjał wewnętrzny,*
- *podmioty rozwoju ściśle współpracują, co skutkować powinno wartością dodaną,*
- *istnieje klimat dla innowacji we wszystkich sferach funkcjonowania regionu,*
- *konkurencyjność budowana jest na wzajemnie korzystnych powiązaniach funkcjonalnych między ośrodkami wzrostu a ich otoczeniem, co generuje korzystne procesy dyfuzyjne i absorpcyjne,*
- *priorytetem i fundamentem rozwoju jest edukacja oraz budowa na jej podstawie kreatywnych kapitałów, intelektualnego i innowacyjnego,*
- *jednym z głównych priorytetów jest zielony aspekt rozwoju,*
- *mieszkańcy wykazują wysoką aktywność zawodową, gospodarczą i społeczną,*
- *gospodarka i życie społeczne są otwarte na świat, co wzmacnia ich konkurencyjność,*
- *wszystkie aspekty rozwoju uwzględniają zasadę włączenia społecznego,*
- *każdy mieszkaniec ma dostęp do podstawowych standardów usług społecznych,*
- *przestrzeń województwa pozbawiona jest barier dla mobilności mieszkańców,*
- *sytuacja demograficzna sprzyja zastępowalności pokoleniowej,*
- *polityka kieruje się większą otwartością na nowe i nowych,*
- *istotny wpływ na rozwój regionu wywiera sprawowane w stylu koncyliacyjnym przywództwo regionalne.*

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa gmina Szamocin w większości (za wyjątkiem jej południowego krańca, znalazła się w strefie wielofunkcyjnego rozwoju terenów otwartych. Obejmuje ona tereny o warunkach niesprzyjających intensywnej produkcji rolnej, nie kwalifikujące się dla rekreacji o ponadlokalnym znaczeniu, położone na uboczu głównych tras komunikacyjnych i tym samym o ograniczonych szansach na rozwój działalności gospodarczej. Bez wsparcia z zewnątrz gminy położone w tych

strefach, nie są w stanie przełamać bariery opóźnienia cywilizacyjnego, gospodarczego i technicznego. Oprócz rolnictwa – obecnie głównej gałęzi gospodarki, konieczne jest wspieranie pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej, aktywizacji lokalnego potencjału, kulturowego i społecznego, w tym z wykorzystaniem lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego. Wielofunkcyjność tych stref, wynikająca z istniejącego zagospodarowania, jak i potencjalnych możliwości rozwoju przestrzennego, stanowi podstawę dla dalszego ich rozwoju. Rejony charakteryzujące się mniejszą przydatnością dla produkcji rolniczej powinny stanowić potencjalne obszary prowadzenia polityki zwiększania lesistości. Jedną z możliwości rozwoju w tej strefie jest zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Rozwój tego rodzaju działalności musi uwzględniać istniejące uwarunkowania dotyczące ochrony przyrody, kultury i krajobrazu.

Część terenu gminy Szamocin w jej południowo-wschodniej części w PZPW została włączona do strefy rolno-leśnej. Obejmuje ona tereny ze znacznym udziałem lasów oraz objęte różnymi formami ochrony przyrody, z urozmaiconą rzeźbą i jeziorami, z malowniczym krajobrazem. Kierunki rozwoju na tym terenie powinny być zorientowane na utrzymanie dotychczasowych ograniczeń dla urbanizacji oraz na funkcję rekreacyjną, która wprawdzie nie będzie wiodącą, ale w istotny sposób może wspomóc finansowo mieszkańców. Przyczynić się do tego może przekształcenie obecnie funkcjonującego rolnictwa w ekologiczne, dostosowane z jednej strony do oczekiwań rekreantów, z drugiej – do wymogów ochrony cennych walorów środowiska przyrodniczego.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęto następujące wytyczne dotyczące kształtowania przestrzeni poszczególnych typów obszarów (mających odniesienie do gminy Szamocin):

Zasady kształtowania przestrzeni miejskiej:

- ochrona dziedzictwa kulturowego, tożsamości i tradycyjnych elementów środowiska miejskiego, takich jak: zabytkowe dzielnice, budynki, dominanty przestrzenne, panoramy, tereny zielone i tereny otwarte; respektowanie zaleceń wynikających z przepisów ochronnych i poszerzanie zakresu ochrony prawnej,
- zabezpieczenie na obszarze śródmieść terenów pod inwestycje publiczne,
- planistyczne przygotowanie oferty terenów dla mieszkańców o różnym stopniu zamożności (dotyczy to zarówno terenów mieszkaniowych jak i przeznaczonych pod usługi i działalność gospodarczą),
- zapewnienie sprawnego transportu publicznego oraz wprowadzenie ułatwień w ruchu pieszym i rowerowym, optymalizowanie sieci ulic (realizacja nowych ulic, segregacja ruchu),
- w układach komunikacyjnych narzucenie bezkolizyjności tylko autostradzie i drogom ekspresowym;
- harmonijne rozwijanie przestrzeni publicznych ulic i placów; uwzględnianie takich elementów jak: skwery, parki, aleje, ogrody; wyznaczenie miejsc pod parkingi strategiczne,
- utrzymywanie terenów biologicznie czynnych w formie korytarzy zieleni penetrujących miasto oraz poprzez narzucanie odpowiednich standardów wykorzystania terenu pod inwestycje,
- wykorzystanie atutów wynikających z ukształtowania terenu, osi widokowych, dominant przestrzennych, panoram,
- w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego podnoszenie wymogów architektonicznych w stosunku do obiektów realizowanych na obszarach śródmieścia oraz w pobliżu terenów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych,
- podejmowanie opracowań dotyczących rewaloryzowania zabytkowych dzielnic, rehabilitowania „blokowisk”,
- włączenie problematyki społecznej i gospodarczej do procesów planistycznych; ukierunkowanie sektora prywatnego na udział w inwestycjach publicznych,
- współdziałanie różnych podmiotów w tym służb planowania przestrzennego w tworzeniu programów likwidowania enklaw patologii społecznych,

- uwzględnianie problematyki związanej z bezpieczeństwem poprzez zapobieganie skutkom katastrof naturalnych i stosowanie zabezpieczeń na wypadek konfliktów społecznych, działań zorganizowanych grup przestępczych, akcji militarnych,
- stymulowanie zaangażowania mieszkańców w sprawy miasta i wyrażania opinii na temat lokalnego środowiska.

Zasady kształtowania obszarów podmiejskich:

- zapobieganie nadmiernemu wydłużaniu zabudowy wzdłuż głównych tras komunikacyjnych,
- projektowanie nowych układów urbanistycznych odznaczających się zwartością i różnorodnością funkcji, z poszanowaniem istniejących układów ruralistycznych,
- zachowanie ciągłości ochrony systemów terenów otwartych, parków i terenów rekreacyjnych przyjętych na obszarze miasta,
- wprowadzanie zróżnicowanych form przestrzeni publicznych – alei, miejsc spotkań, skwerów, placów zabaw itp.,
- wypracowanie koegzystencji dominujących form zagospodarowania zabudowy mieszkaniowej i działalności gospodarczej oraz środowiska przyrodniczego.

Zasady kształtowania obszarów wiejskich:

- ochrona charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów sakralnych, pałacowo – parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelni, kapliczek, krzyży i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej,
- poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności etnicznej form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych rejonach województwa,
- maksymalna ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przez tworzenie zwartych układów zabudowy i unikanie rozpraszania zabudowy,
- porządkowanie przestrzeni publicznych, np. wewnątrz placowych i tworzenie miejsc integracji społecznej,
- wydobywanie w układzie przestrzennym elementów kompozycji ruralistycznej: dominant przestrzennych, osi widokowych, ekspozycji, sylwet, dolin, skarp, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei, rozłogów itp.,
- twórcze wykorzystywanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwoływanie się do architektury regionalnej, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury, takich jak: drewniane płoty, podmurówki z kamienia naturalnego, itp.,
- zabezpieczanie terenów o różnych funkcjach, wzbogacających monofunkcyjną zabudowę wiejską – usługowych, produkcyjnych, sportowych, rekreacyjnych, sakralnych, itp.

Zasady kształtowania obszarów rekreacyjnych:

- dostosowanie chłonności zagospodarowania rekreacyjnego do chłonności środowiska przyrodniczego,
- dostosowanie charakteru zagospodarowania rekreacyjnego do typu środowiska przyrodniczego i położenia w stosunku do sieci osadniczej, przy równoczesnym dążeniu do zróżnicowania form wypoczynku,
- określenie modelu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów o wyjątkowych walorach rekreacyjnych, które pozwolą na podejmowanie właściwych decyzji w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- wprowadzenie zagospodarowania ograniczającego penetrację terenów chronionych w miejscach masowego wypoczynku położonych w pobliżu terenów cennych przyrodniczo,

- zachowanie odległości zabudowy od akwenów, pozwalającej utrzymać równowagę ekologiczną oraz zapewnienie przynajmniej częściowej dostępności brzegów największych jezior dla korzystających z rekreacji,
- dążenie do ciągłego podnoszenia standardu zagospodarowania rekreacyjnego w zakresie infrastruktury wypoczynkowej, jak i zakwaterowania,
- organizowanie bezkolizyjnego dojazdu oraz możliwości parkowania przy terenach rekreacyjnych.

Zasady kształtowania przestrzeni otwartych:

- przekształcanie monotonna krajobrazu równin użytkowanych rolniczo poprzez wprowadzenie pasmowych i kępowych zadrzewień i zakrzewień wokół zbiorników, wzdłuż cieków wodnych, rowów melioracyjnych, wododziałów, dróg, miedzi i skarp, szczególnie w strefach dobrych gleb, przy zachowaniu rodzimości składu gatunkowego materiału stosowanego do nasadzeń,
- zachowanie granicy między ekosystemami naturalnymi (np. lasami, zadrzewieniami, mokradłami, zbiornikami i ciekami) a użytkami rolnymi w formie naturalnie rozbudowanych i zróżnicowanych gatunkowo ekotonów,
- tworzenie korytarzy infrastrukturalnych poprzez prowadzenie nowych urządzeń sieciowych przy już istniejących magistralach i liniach elektroenergetycznych,
- ograniczenie wznoszenia obiektów budowlanych w pobliżu jezior, rzek, kanałów lub na terenach o szczególnych walorach krajobrazowych, naruszających te walory,
- ograniczanie rozpraszania zabudowy mieszkaniowej i związanej z działalnością gospodarczą,
- wprowadzanie zieleni osłonowej wokół istniejących i projektowanych obiektów zaburzających kompozycje krajobrazów.

Zasady kształtowania przestrzeni wokół miejsc cennych dla kultury:

- dostosowanie zagospodarowania do masowego ruchu turystycznego i pielgrzymkowego (hotele, campingi, gastronomia, parkingi itp.),
- ograniczenie działalności gospodarczej do nie kolidującej z wiodącą funkcją miejsca, a wspieranie działalności związanej z obsługą turystów, pielgrzymów,
- izolowanie tych miejsc od bezpośredniego styku z współczesnym zainwestowaniem, zachowanie niezbędnej otwartej przestrzeni dla lepszego ich wyeksponowania.

Zasady w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego z których dla gminy Szamocin najważniejsze to:

- objęcie zespołów przyrodniczo krajobrazowych miejscowymi planami zagospodarowania, które pozwolą na skonkretyzowanie istniejących konfliktów i wskażą sposoby ich zminimalizowania,
- realizacja małej retencji wodnej w ramach programu Mała retencja wodna na terenie województwa wielkopolskiego,
- retencja wodna w postaci mokradeł, które ze względu na pełnioną funkcję retencyjną, powinny zostać objęte szczególną ochroną przed odwodnieniem,
- ochrona i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych powinna obejmować szereg działań eliminujących lub ograniczających źródła zanieczyszczenia tych wód związane z różnymi formami działalności gospodarczej oraz bytowania człowieka w środowisku: prawno-administracyjnych, technicznych, ekonomicznych, edukacyjnych. Istotnym elementem warunkującym ochronę wód jest monitoring ich jakości. Ochronę należy koncentrować szczególnie w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych oraz na obszarach ochronnych głównych zbiorników tych wód. Do najważniejszych działań minimalizujących degradację jakości wód w skali regionalnej należy zaliczyć:

- kanalizowanie terenów osadnictwa,
- budowę oczyszczalni ścieków,
- racjonalizację zużycia nawozów i środków ochrony roślin w rolnictwie,
- objęcie ochroną zlewni rzek wykorzystywanych dla zasilania infiltracyjnych ujęć komunalnych,
- prowadzenie wodochronnej gospodarki w dorzeczach,
- pozostawienie nieuregulowanych rzek i odcinków rzek, których funkcje przyrodnicze nie uległy przeobrażeniom z uwzględnieniem wymogów racjonalnej gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej,
- ochrona istniejących oraz kształtowanie nowych enklaw ekologicznych stanowiących bariery biogeochemiczne w sąsiedztwie cieków i zbiorników wód śródlądowych,
- zwiększenie potencjału retencyjnego ekosystemów na obszarach gospodarki rolnej i leśnej,
- ochrona ekosystemów podmokłych i wilgotnych,
- prowadzenie melioracji nawadniająco –odwadniających,
- poprawa jakości powietrza i zminimalizowanie uciążliwego hałasu głównie poprzez:
 - kształtowanie standardów emisyjnych (ustalenie zasad emisji przez konkretne instalacje, monitoring jakości powietrza),
 - przeznaczenie części terenów dotychczas niezainwestowanych, zgłasza w granicach miast, na tereny zielone wspomagające proces samooczyszczania atmosfery,
 - intensyfikację ruchu rowerowego, m.in. poprzez likwidowanie barier technicznych, tworzenie układu ścieżek rowerowych,
 - upowszechnianie paliw niskoemisyjnych (przejście na gaz ziemny lub olej opałowy lekki), wykorzystanie wód geotermalnych,
 - wyprowadzenie ruchu tranzytowego z obszarów o gęstej zabudowie, egzekwowanie reżimów emisji spalin przez pojazdy, budowa ekranów akustycznych,
 - segregację ruchu, szczególnie w centrach miast,
- powiększanie zasobów leśnych i zadrzewień poprzez:
 - zalesianie w pierwszej kolejności obszarów wodonośnych i wododziałowych z wyłączeniem półnaturalnych i naturalnych zbiorowisk nieleśnych (torfowiskowych, bagiennych, źródłiskowych), obszar zdegradowanych i zdewastowanych, skażonych antropogenicznie oraz o najniższej bioróżnorodności,
 - z zalesień należy wykluczyć grunty rolne i śródpolne nieużytki zaliczane do siedlisk istotnych dla zachowania bioróżnorodności (bagna, mszary, torfowiska, oczka wodne i inne siedliska okresowo podmokłe, doliny rzeczne) oraz miejsca cenne z historycznego bądź archeologicznego punktu widzenia,
 - rozwoju roli ochronnej i buforowej lasów. W zagospodarowaniu przestrzennym należy ograniczyć zewnętrzną presję na ekosystemy leśne poprzez przyjazne lasom zagospodarowanie terenów przyległych – ochrona enklaw leśnych i stref ekotonowych przed zabudową,
 - stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki),
 - prowadzenie działań zalesieniowych i zadrzewieniowych na obszarach rolniczych szczególnie w pobliżu wód stojących i płynących,
 - tworzenia zwartych systemów leśnych poprzez wyznaczanie granicy polno – leśnej, także na gruntach niebędących własnością Skarbu Państwa, poprzez trwałe określenie sposobu użytkowania gruntów w kierunku rolnym lub leśnym przy wyznaczeniu granicy rolno – leśnej,

– ochrona gleb poprzez:

- ochronę gleb o najwyższej jakości i ograniczanie możliwości zmiany sposobu użytkowania tych gruntów na cele inne niż rolnicze,
- właściwe wykorzystanie gleb, odpowiadające klasie bonitacyjnej i uwarunkowaniom przyrodniczym,
- zastosowanie odpowiedniej do warunków glebowych formy produkcji rolniczej uwzględniającej wymogi ochrony środowiska, a także ekonomicznej opłacalności. Wskazane jest przeciwdziałanie nadmiernej intensyfikacji produkcji, zwłaszcza na obszarach gleb o najwyższej jakości,
- ochronę gleb przed zanieczyszczeniami, zmniejszaniem produktywności, zmianami stosunków wodnych oraz zmianami w ukształtowaniu rzeźby terenu,
- przywrócenie odpowiedniej wartości i cech glebom, których jakość została obniżona z powodu eksploatacji surowców, zanieczyszczenia chemicznego, a także nadmiernego zakwaszenia,
- rekultywację zanieczyszczonych gleb położonych na obszarach zurbanizowanych dla poprawy jakości życia mieszkańców tych obszarów oraz powiększenia oferty inwestycyjnej,
- przeznaczanie gruntów najniższej jakości do zalesiania lub pod uprawy przemysłowe i energetyczne,
- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych dla ochrony przed erozją, szczególnie w pobliżu cieków wodnych, rzek i jezior, oraz dla poprawy bioróżnorodności, szczególnie na obszarach o najwyższej jakości gleb, gdzie nie można na szeroką skalę stosować zalesień,
- przeciwdziałanie erozji, zwłaszcza na terenach położonych na stokach i w pobliżu krawędzi dolin rzecznych,
- przeciwdziałanie procesowi pustynnienia/stepowienia na obszarach użytkowanych rolniczo,

– ochrona przyrody i krajobrazu poprzez:

- opracowanie i wdrażanie planów ochrony obszarów objętych ochroną prawną, w tym szczególnie obszarów NAURA 2000,
- zachowanie obszarów ważnych dla ochrony różnorodności florystycznej i faunistycznej oraz siedliskowej, wyróżnionych na podstawie dostępnych badań i publikacji, jako potencjalnych form ochrony przyrody,
- zachowanie i odtwarzanie ciągłości przestrzennej systemów przyrodniczych (m.in. korytarzy ekologicznych leśnych, dolinnych i innych) stanowiących drogi migracji roślin, zwierząt i grzybów, umożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie systemu przyrodniczego województwa, m.in. poprzez: zapobieganie fragmentacji ekosystemów, zalesianie odcinków korytarzy przechodzących przez rozległe obszary upraw rolnych, budowę przepławek zapobiegających zaburzeniu ciągłości ekologicznej rzek, ograniczanie lokalizacji elementów infrastrukturalnych, np. farm wiatrowych i infrastruktury komunikacyjnej,
- ochronę miejsc cennych dla ptaków w okresie lęgowym i podczas wędrówki oraz przestrzeni powietrznej wokół tych miejsc,
- ochronę różnorodności biologicznej akwenów przez zapewnienie wystarczających zasobów wodnych, umiarkowane użytkowanie jezior, zbiorników wodnych, stawów rybnych,
- ochronę rodzimej różnorodności biotycznej poprzez zachowanie lub odtwarzanie ekosystemów półnaturalnych łąk i pastwisk, użytkowanych rolniczo jako trwałe użytki zielone, ze szczególnym uwzględnieniem łąk i pastwisk położonych w dolinach rzecznych.

Zasady w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

Podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona krajobrazu kulturowego może być realizowana

poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Pośród najważniejszych zadań wymienionych w planie województwa znajduje się między innymi rewaloryzacja ośrodków miejskich i wiejskich o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego zaproponowano wpisanie na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO „Pradoliny Noteci” (m.in. na odcinku przebiegającym przez teren gminy Szamocin). Uznano, że teren ten odznacza się wysokimi walorami przyrodniczo-kulturowymi. W tym celu niezbędny jest wpis Pradoliny do rejestru zabytków albo utworzenie parku kulturowego, a następnie ustanowienie na tym terenie pomnika historii. Uznano, że cel ten będzie można osiągnąć w oparciu o współpracę władz samorządowych województw: wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego i lubuskiego. Na chwilę obecną nie podjęto jeszcze działań zmierzających do objęcia ochroną Pradoliny Noteci.

Spółród zasad w zakresie transportu dla gminy Szamocin istotne są zapisy:

- konieczność podniesienia standardów technicznych dróg wojewódzkich (w tym dróg nr 190 i 191) do poziomu europejskiego dróg i odcinków dróg ujętych w sieci I i II stopnia połączeń, umożliwiających ich wykorzystanie w transporcie międzynarodowym,
- odbudowa, przy zachowaniu ograniczeń wynikających z ochrony przyrody i uwarunkowań kulturowych, planowanej międzynarodowej drogi wodnej Noteć E70, zgodnie z wymogami europejskimi, dla wykorzystania dla celów turystyki i transportu towarowego,
- przystosowanie dróg wodnych (m.in. rzeki Noteć) do celów turystycznych.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego gmina Szamocin została włączona do strefy wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego. Za priorytety działań na tych obszarach uznano:

- wspieranie inicjatyw lokalnych, zmierzających do poprawy standardów życia oraz likwidację bezrobocia,
- pomoc w ubieganiu się o środki na inwestycje, w tym szczególnie te związane z gospodarką komunalną oraz komunikacją,
- działania na rzecz wzrostu innowacyjności, w tym szczególnie tworzenie platform współpracy między ośrodkami naukowymi a działami gospodarki wdrażającymi nowoczesne technologie,
- zwiększanie dostępności do usług, w tym szczególnie nauki i szkolnictwa wyższego,
- zachęcanie do inwestowania oraz wykorzystywania lokalnego potencjału ludzkiego,
- zmianę systemu gospodarowania w rolnictwie mającą wpływ na wzrost efektywności produkcji rolnej,
- zmniejszenie liczby osób utrzymujących się z rolnictwa poprzez wspieranie polityki społecznej, dążącej do przekwalifikowania i zmiany zawodu,
- kierowanie bezpośrednio środków finansowych wspomagających lokalne budżety gmin.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej na terenie województwa powinno polegać na:

- ochronie gleb najwyższej jakości przed wyłączeniem z użytkowania rolniczego,
- ochronie gleb przed zanieczyszczeniem, zmniejszaniem produktywności i naruszaniem warunków wodnych,
- prowadzeniu działań zmierzających do poprawy jakości gleb, zwłaszcza w zakresie działań związanych z prowadzeniem prawidłowej melioracji oraz przeciwdziałaniem erozji gruntów,
- poprawie jakości gleb poprzez regulację stosunków wodnych oraz zdolności retencyjnych na obszarach o deficytach wód powierzchniowych,
- rekultywacji gleb zdegradowanych i zanieczyszczonych ze szczególnym uwzględnieniem terenów po odkrywkowej eksploatacji kopalni,

- prowadzeniu produkcji rolniczej dostosowanej do warunków glebowych, przy uwzględnieniu wymogów ochrony środowiska i rachunku ekonomicznego, a także przeciwdziałaniu ponadnormatywnej intensyfikacji produkcji rolniczej zwłaszcza na obszarach gleb najwyższej jakości,
- zalesianiu gleb najniższej jakości w celu zwiększenia lesistości województwa, tworzeniu korytarzy ekologicznych oraz zmniejszeniu rozdrobnienia kompleksów leśnych. Gleby najmniej przydatne dla produkcji rolniczej mogą być przeznaczane również pod uprawy przemysłowe i do produkcji biomasy,
- wprowadzaniu działań zadrzewieniowych (zakrzewienia i zadrzewienia śródpolne) dla polepszenia walorów krajobrazowych, przeciwdziałaniu erozji i stepowieniu gleb oraz spływowi biogenów, a także dla poprawy bioróżnorodności na obszarach gleb najwyższej jakości,
- utrzymaniu i zwiększaniu bioróżnorodności obszarów wiejskich poprzez prowadzenie prawidłowej produkcji rolnej uwzględniającej wymogi ochrony środowiska oraz przez wprowadzanie ekstensywnych form gospodarowania, takich jak rolnictwo ekologiczne i zintegrowane,
- ograniczeniu odprowadzanych do wód substancji szkodliwych, w tym szczególnie odpływu związków azotu ze źródeł rolniczych,
- prowadzeniu odpowiedniej, dostosowanej do określonych wymogów, gospodarki rolnej na obszarach podlegających ochronie prawnej, w tym ograniczeniu chemizacji rolnictwa. Obszary zaliczone do sieci Natura 2000 są szczególnie preferowane do prowadzenia ekstensywnej gospodarki rolnej nastawionej na produkcję żywności wysokiej jakości,
- utrzymaniu właściwego bezpieczeństwa ekologicznego, szczególnie w zakresie zasobów genetycznych,
- zachowaniu wysokiej kultury i jakości rolnictwa związanej z tradycją dobrego gospodarowania w Wielkopolsce,
- uwzględnianiu naturalnych warunków dla rozwoju rolnictwa, a także rozwoju w specjalistycznych kierunkach, zgodnych z lokalnymi uwarunkowaniami (np. uprawa warzyw, kwiatów, wikliny). Na obszarze Wielkopolski preferowane jest dalsze zwiększanie udziału upraw służących produkcji biomasy (jako postulatu wzrostu udziału energii ze źródeł odnawialnych i paliw alternatywnych) oraz do produkcji biopaliw,
- modernizacji i zwiększeniu konkurencyjności i dochodowości gospodarstw rolnych,
- zrównoważonym stosowaniu pestycydów oraz racjonalnym gospodarowaniu nawozami – przeciwdziałaniu nadmiernej chemizacji rolnictwa zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- prowadzeniu produkcji zwierzęcej ze szczególnym uwzględnieniem przestrzegania maksymalnej obsady zwierząt oraz stosowania nawozów naturalnych. Na obszarach gdzie produkcja ta przekracza ustalony przepisami poziom, konieczne są działania zmierzające do odpowiedniego dostosowania wielkości produkcji zwierzęcej. Dalszy jej rozwój w fermach o obsadzie co najmniej 210 DJP, zaliczonych do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko należy prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań związanych z ochroną środowiska,
- stosowaniu zaleceń Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej i Zwykłej Dobrej Praktyki Rolniczej oraz innych przepisów przy prowadzeniu działalności rolniczej, zwłaszcza w zakresie intensywnej produkcji roślinnej i zwierzęcej,
- wspieraniu rozwoju działalności gospodarczej o charakterze rolniczym i pozarolniczym dla dywersyfikacji źródeł dochodów ludności wiejskiej oraz przeciwdziałaniu zjawisku bezrobocia ukrytego,
- wspieraniu rozwoju agroturystyki i innych form rekreacji na obszarach wiejskich,
- ochronie dziedzictwa kulturowego, a także specyficznego charakteru, krajobrazu i tradycji wielkopolskiej wsi,

- optymalnym wykorzystaniu programów pomocowych dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, dotyczących zwłaszcza wsparcia dla gospodarki rolnej prowadzonej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, obszarach cennych przyrodniczo (programy rolnośrodowiskowe) oraz na obszarach niekorzystnych zjawisk,
- lokalizacji elektrowni wiatrowych, a także innych obiektów związanych z rozwojem infrastruktury technicznej na terenach rolnych, dostosowanej do lokalnych uwarunkowań, uwzględniających między innymi, wymogi ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz ochrony krajobrazu wiejskiego.

Po analizie dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu krajowym i wojewódzkim stwierdzono, że na terenie gminy Szamocin planowane są do realizacji następujące zadania o znaczeniu ponadlokalnym:

- budowa zbiorników małej retencji wodnej na terenie gminy,
- budowa i modernizacja przepławek na rzece Margonince,
- rozbudowa odcinka drogi wojewódzkiej nr 190 w granicach gminy.

ROZDZIAŁ 16

WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

W związku z tym, że przez gminę Szamocin przepływa Noteć, na jej terenie istnieje ryzyko wystąpienia powodzi, w przypadku zaistnienia niekorzystnych zjawisk hydrogeologicznych – powodzi opadowych i roztopowych czy powstaniem zatorów. Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego opracowanymi w ramach projektu „Informatyczny System Osłony Kraju” (ISOK) na terenie gminy Szamocin występują:

- obszar szczególnego zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat ($p=1\%$),
- obszar szczególnego zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat ($p=10\%$),
- obszar szczególnego zagrożenia powodzią między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego,
- obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat ($p=0,2\%$),
- obszar narażony na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego.

Zgodnie z przepisami odrębnymi, dla obszarów szczególnego zagrożenia powodzią sporządza się mapy ryzyka powodziowego, na ich podstawie sporządza się z kolei plany zarządzania ryzykiem powodziowym. W tym przypadku jest to Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry, przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. Określono w nim m.in. priorytety działań w kwestii ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym Warty (w obrębie którego położona jest gmina Szamocin). W poniższej tabeli przedstawiono te problemy, które zostały zidentyfikowane na terenie gminy Szamocin wraz z głównymi kierunkami działań w celu ich rozwiązywania.

Tabela 16. Problemy związane z zarządzaniem ryzykiem powodziowym na obszarze dorzecza Odry - mające odniesienie do gminy Szamocin

Problem	Przyczyna problemu
<i>Zwiększające się zagrożenie powodziowe</i>	brak odpowiednich środków finansowych na prowadzenie na właściwym poziomie prac utrzymaniowych rzek
	konieczność poprawy stanu technicznego istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej
	brak dostosowania koryta wód powodziowych do wielkości przepływu
	konieczność odtworzenia systemów melioracji
	zmniejszająca się zdolność retencyjna zlewni wynikająca z coraz bardziej intensywnego zagospodarowania obszarów dorzecza – powodującego przyśpieszenie odpływu wód opadowych do cieków oraz ograniczenie przestrzeni dla przepływu wód powodziowych
	przyśpieszenie przejścia fali powodziowej na mniejszych ciekach w zlewni, w związku z ich regulacją i udrażnianiem oraz obwałowywaniem

<p><i>Niedostateczny zakres i częstotliwość prowadzonych przedsięwzięć utrzymaniowych i odtworzeniowych koryt i dolin rzecznych oraz obwałowań i innej infrastruktury przeciwpowodziowej</i></p>	<p>brak odpowiednich środków finansowych na prowadzenie na właściwym poziomie prac utrzymaniowych rzek i dolin rzecznych, a także obwałowań i pozostałej infrastruktury przeciwpowodziowej – przy czym często podejmowane działania są niezgodne z dobrymi praktykami i mają niekorzystny wpływ na środowisko, ale także na kształtowanie się fali powodziowej</p>
<p><i>Problem wzrastającego ryzyka powodzi zatorowych</i></p>	<p>niekorzystne zmiany w profilu podłużnym i poprzecznym koryta rzecznego wskutek degradacji zabudowy regulacyjnej, zwiększającej zatorogenność i pogarszającej warunki pracy lodołamaczy</p> <p>brak infrastruktury cumowniczo-postojowej dla jednostek lodołamania</p>
<p><i>Brak rozwiniętego na odpowiednim poziomie systemu osłony hydrologicznometeorologicznej w zlewniach, służącego prognozowaniu i ostrzeganiu społeczeństwa przed nadchodzącym zagrożeniem</i></p>	<p>nie dość efektywny krajowy system prognoz, monitoringu i ostrzeżeń, dedykowanych obszarom szczególnie wrażliwym</p> <p>nie dość efektywne systemy służące sterowaniu zbiornikami przeciwpowodziowymi</p> <p>niewystarczająca ilość i jakość lokalnych systemów osłony hydrologicznej dla ochrony powodziowej, które powinny być sprzężone z krajowym systemem monitoringu, prognoz i ostrzeżeń</p>
<p><i>Niewystarczające instrumenty prawne, ekonomiczne i komunikacyjne, zniechęcające lub skłaniające do określonych zachowań zwiększających bezpieczeństwo powodziowe.</i></p>	<p>problemy administratorów i zarządców cieków wodnych, wynikające z definicji cieku naturalnego i sztucznego</p>

źródło: Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry

W celu osiągnięcia wyznaczonych celów szczegółowych zarządzania ryzykiem powodziowym, w planie wskazano kierunki działań, z których w regionie wodnym Warty (na jego terenie położona jest gmina Szamocin) najwyższy priorytet mają:

- utrzymanie oraz zwiększenie istniejącej zdolności retencyjnej zlewni w regionie wodnym (poprzez ochronę lub zwiększenie retencji leśnej, na obszarach rolniczych i zurbanizowanych) w zlewni,
- wyeliminowanie lub unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią (m.in. poprzez zakaz budowy obiektów zagrażających środowisku i zakaz budowy obiektów infrastrukturalnych),
- określenie warunków możliwego zagospodarowania obszarów chronionych obwałowaniami (m.in. poprzez ograniczenie budowy obiektów prywatnych i użyteczności publicznej),
- ograniczenie istniejącego zagrożenia powodziowego (m.in. poprzez zwiększenie retencji na obszarach zurbanizowanych, regulacje oraz prace utrzymaniowe rzek i potoków, budowę i modernizację wałów przeciwpowodziowych, poprawę stanu technicznego istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej),
- doskonalenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych na powódź (m.in. poprzez doskonalenie planów zarządzania kryzysowego, opracowanie instrukcji zabezpieczenia i postępowania w czasie powodzi),
- budowę instrumentów prawnych i finansowych zniechęcających lub skłaniających do określonych zachowań zwiększających bezpieczeństwo powodziowe (m.in. poprzez opracowanie zasad

finansowania programów wspomagających ekonomicznie nowe zasady zagospodarowywania terenów zagrożonych, uruchamianie takich programów, znajdowanie źródeł finansowania).

Ponadto zgodnie z przepisami odrębnymi, na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym:

- 1) wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych;
- 2) sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów, obwałowań lub odsypisk;
- 3) zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód oraz brzegu morskiego, budową, przebudową lub remontem drogi rowerowej, a także utrzymywaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie oraz czynności związanych z wyznaczaniem szlaku turystycznego pieszego lub rowerowego.

Na obszarach tych obowiązują ponadto zakazy wynikające z art. 40 ust. 1 pkt 3) ustawy Prawo wodne dotyczące m.in. lokalizowania nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz gromadzenia ścieków i innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody.

Istnieje jednak możliwość uzyskania zwolnienia od ww. zakazów na podstawie obowiązujących przepisów odrębnych.

ROZDZIAŁ 17 POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777) rozszerzyła zakres art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w części dotyczącej uwarunkowań wynikających z potrzeb i możliwości rozwojowych gminy oraz wynikających z nich kierunków zagospodarowania. Jednocześnie zgodnie z art. 9. ust 3a zmiana studium dla części obszaru gminy wymaga dokonania, zarówno w części tekstowej jak i graficznej studium, zmiana w odniesieniu do wszystkich treści, które w wyniku wprowadzonej zmiany przestają być aktualne, w szczególności zmian w zakresie określonym w art. 10 ust. 1. W związku z powyższym na potrzeby zmiany Studium opracowana została Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Szamocin, stanowiąca obligatoryjną część dokumentacji planistycznej Studium. Niniejszy rozdział stanowi jedynie syntezę poruszanej problematyki oraz wyniki przeprowadzonej analizy.

Potrzeby rozwojowe gminy Szamocin

Uwzględniając przeprowadzone analizy ekonomiczne, środowiskowe, społeczne, prognozy demograficzne, jak również przy uwzględnieniu możliwości finansowania, głównymi czynnikami wpływającymi na zapotrzebowanie gminy w zakresie lokalizacji:

- nowej zabudowy mieszkaniowej są:
 - prognozowany wzrost liczby mieszkańców gminy,
 - prowadzona przez gminę polityka związana ze stopniowym zwiększaniem ilości nowych miejsc pracy, w tym m.in. terenów pod zabudowę produkcyjno-usługową i usługową,
 - stopniowe zwiększanie atrakcyjności gminy w zakresie usług sportu i rekreacji, infrastruktury społecznej i technicznej,
 - dostępność środków z różnych programów operacyjnych,
 - zmiany strukturalne w rolnictwie, odchodzenie od produkcji w małych gospodarstwach rolnych i zmiany w źródłach dochodów,
- nowej zabudowy produkcyjnej są:
 - położenie w sąsiedztwie drogi wojewódzkiej,
 - położenie w pobliżu miasta powiatowego oraz miasta wojewódzkiego, pozwalające na korzystanie z wykształconej kadry, w tym naukowej i badawczej, przy jednoczesnym ograniczeniu kosztów transportu,
 - tworzenie miejsc pracy dla nowych mieszkańców,
 - dostępność programu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw w ramach programów operacyjnych.
- nowej zabudowy usługowej są:
 - rosnąca liczba mieszkańców, która wpływa na wzrost popytu na usługi oraz nowe miejsca pracy,
 - potrzeby związane z lokalizacją usług o znaczeniu zarówno lokalnym, jak i ponadlokalnym,
 - dostępność programu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw w ramach programów operacyjnych,
 - rozwinięta sieć infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej rozumiane jako obszary nowej zabudowy na terenach niezabudowanych.

Na potrzeby analizy wyznaczono tereny niezabudowane zlokalizowane w sąsiedztwie istniejącej zabudowy. Są obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej rozumiane jako obszary nowej zabudowy na terenach niezabudowanych. Podstawowe założenia wyznaczenia tych obszarów to:

- grunty położone w odległości do 200 m od istniejących terenów zurbanizowanych – zabudowanych,
- grunty posiadające dostęp do drogi publicznej,
- grunty posiadające dostęp do elementów infrastruktury technicznej (energia elektryczna i wodociąg),
- z analizy wyłączone są: tereny leśne, tereny infrastruktury technicznej, tereny wód powierzchniowych, tereny kolejowe, tereny i obszary górnicze oraz tereny dróg.

W wyniku przeprowadzonej analizy wyznaczono obszary o łącznej powierzchni 162,62 ha, co stanowi 1% powierzchni całej gminy. W znacznej mierze grunty te położone w sąsiedztwie ośrodków skupiających zabudowę na terenie miasta Szamocin (44,93ha) oraz w poszczególnych obrębach geodezyjnych na obszarze

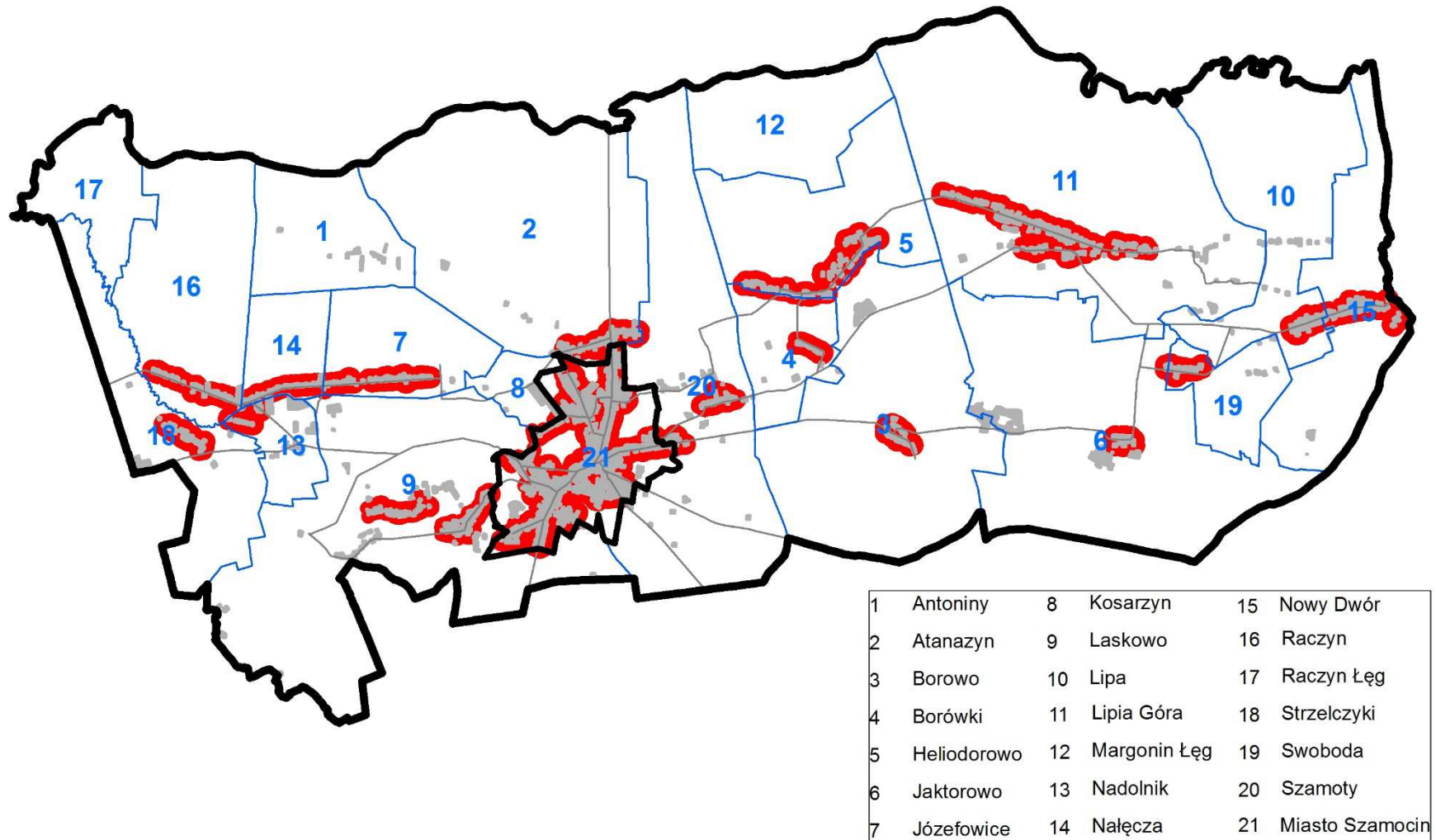
wiejskim gminy. Najwięcej obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej wyodrębniono na terenie obrębu geodezyjnego Szamocin – 44,93 ha oraz w miejscowości Lipa Góra – 30,26ha. Najmniej obszarów zwartej zabudowy wyznaczono w miejscowości Swoboda – 2,78 ha oraz w miejscowości Borówki – 2,13 ha. Potencjalna chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej rozumiane jako obszary nowej zabudowy na terenach niezabudowanych wynosi około 1,5 tys. mieszkańców.

Należy podkreślić że realnie tereny te nie zostaną skonsumowane w całości. Część terenów nigdy nie zostanie zabudowana, bądź w perspektywie odleglejszej niż przyjęte 30 lat. Składają się na to następujące czynniki:

- nieuregulowane własności,
- rolnicze użytkowanie gruntów,
- geometrie działek uniemożliwiające zabudowę,
- brak realnej możliwości zapewnienia dojazdu do działek,
- niesprzyjające sąsiedztwo,
- brak planów właścicieli co do ich zabudowy bądź sprzedaży nieruchomości na cele budowlane.

Tabela 17. Tereny o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno – przestrzennej na terenie gminy Szamocin (opracowanie własne)

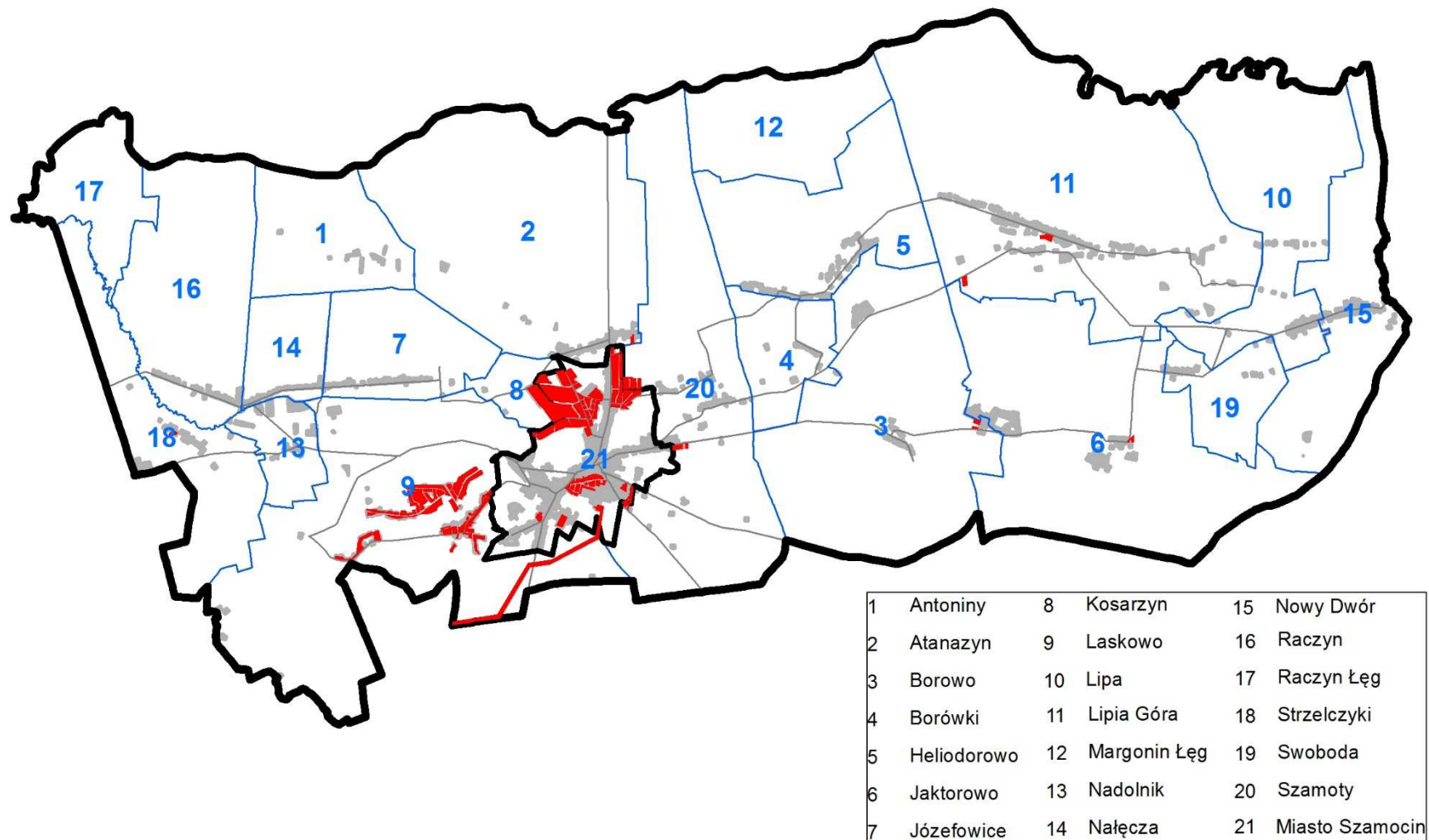
l.p.	miejscowość	powierzchnia terenów niezabudowanych na obszarze o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej (w ha)				potencjalna chłonność terenów niezabudowanych na obszarze o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej (dla zabudowy mieszkaniowej oraz zabudowy usługowo – mieszkaniowej)				
		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	zabudowa zagrodowa	tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej	zabudowa usługowa	średnia powierzchnia działki (w m ²)	średnia liczba osób tworzących gospodarstwo domowe	potencjalna liczba działek do zabudowania	potencjalna liczba nowych mieszkań	potencjalna pow. użytkowa zabudowy (w m ²)
1.	Antoniny					1950	3	0	0	0
2.	Atanazyń	2,74	6,84			1950	3	25	75	6713
3.	Borowo		3,28			1950	3	5	15	1355
4.	Borówki		2,13			1950	3	3	9	806
5.	Heliodorowo		13,20			1950	3	20	60	5370
6.	Jaktorowo		2,71			1950	3	4	12	1074
7.	Józefowice		7,32			1950	3	11	33	2954
8.	Kosarzyn		0,11			1950	3	0	1	45
9.	Laskowo	4,70	7,83			1950	3	36	108	9703
10.	Lipa		2,94			1950	3	5	15	1343
11.	Lipia Góra	11,35	18,92			1950	3	87	261	23360
12.	Margonin Łęg					1950	3	0	0	0
13.	Miasto Szamocin	24,51	8,17	8,17	4,08	1200	3	259	777	69542
14.	Nadolnik		3,14			1950	3	5	15	1343
15.	Nałęcz		5,20			1950	3	8	24	2146
16.	Nowy Dwór		6,19			1950	3	10	30	2685
17.	Raczyn		5,54			1950	3	9	27	2417
18.	Raczyn Łęg					1950	3	0	0	0
19.	Strzelczyki		3,92			1950	3	6	18	1617
20.	Swoboda		2,78			1950	3	4	12	1074
21.	Szamoty	2,30	4,59			1950	3	19	57	5102
SUMA		45,59	104,78	8,17	4,08	-	-	515	1549	138645

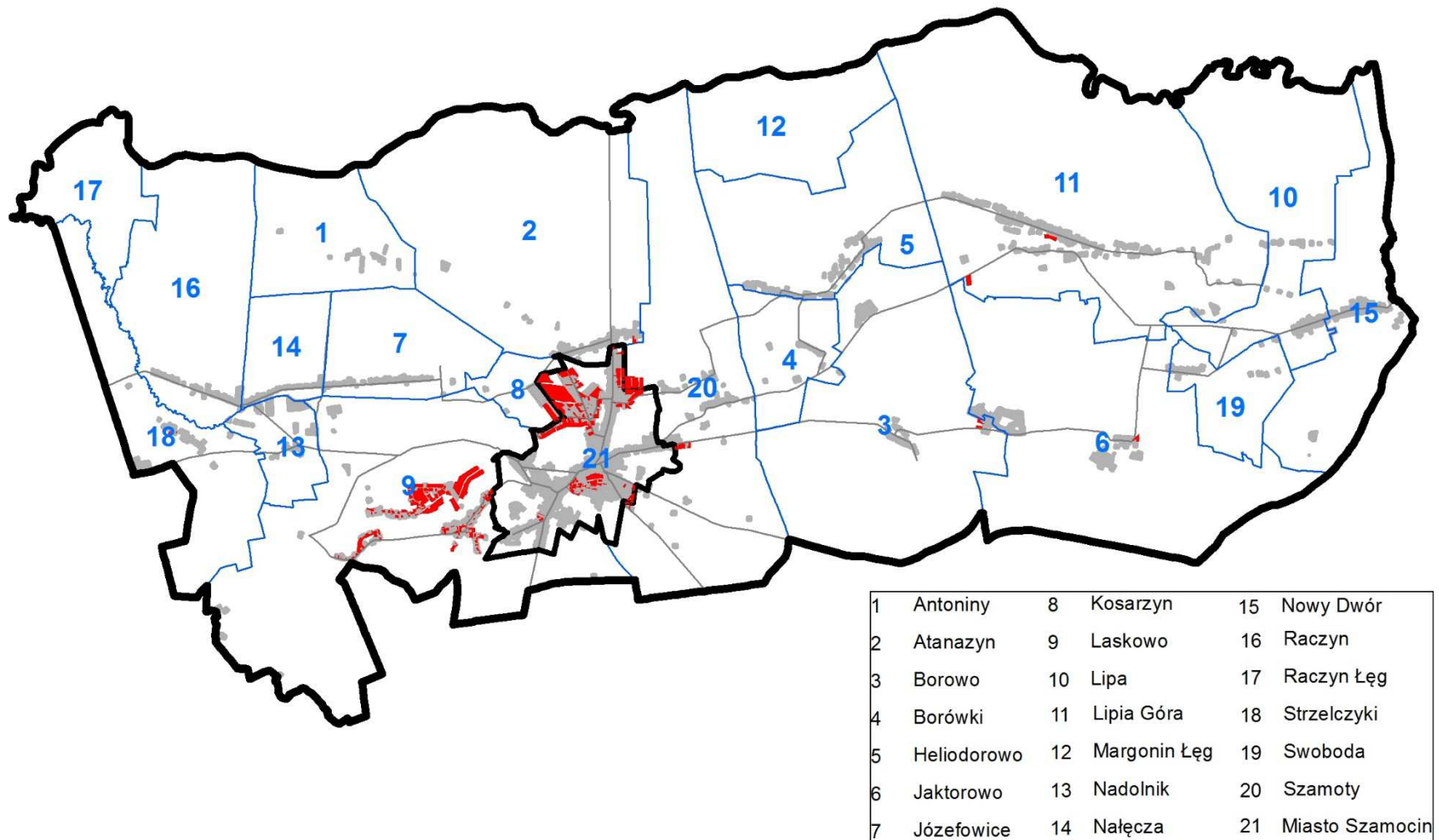
Rysunek 16. Tereny o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno – przestrzennej na terenie gminy Szamocin
(opracowanie własne)

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wyznaczono potencjalną chłonność terenów niezabudowanych dla których obowiązuje mpzp (przeznaczonych w planie pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, zagrodową oraz zabudowę mieszkaniowo - usługową) oraz potencjalną chłonność terenów niezabudowanych dla których obowiązuje mpzp (przeznaczonych w planie pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, zagrodową oraz zabudowę mieszkaniowo - usługową) - tereny inne niż obszary o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno – przestrzennej.

Rysunek 17. Tereny przeznaczone do zabudowy w obecnie obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Szamocin (opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Szamocin, mapy ewidencyjnej)

Rysunek 18. Tereny przeznaczone do zabudowy – niezainwestowane w obecnie obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Szamocin (opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Szamocin, mapy ewidencyjnej)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin

Tabela 18. Potencjalna chłonność terenów niezabudowanych dla których obowiązuje mpzp (przeznaczonych w planie pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną, zagrodową oraz zabudowę mieszkaniowo - usługową) (opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy)

l.p.	miejscowość	powierzchnia terenów niezabudowanych na obszarze dla którego obowiązuje mpzp (w ha)					potencjalna chłonność terenów niezabudowanych dla których obowiązuje mpzp (przeznaczonych w planie pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną, zagrodową oraz zabudowę mieszkaniowo - usługową)				
		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	zabudowa zagrodowa	tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej	zabudowa usługowa	zabudowa produkcyjna	średnia powierzchnia działki (w m ²)	średnia liczba osób tworzących gospodarstwo domowe	potencjalna liczba działek do zabudowania	potencjalna liczba nowych mieszkańców	potencjalna pow. użytkowa zabudowy (w m ²)
1.	Antoniny						1950	3	0	0	0
2.	Atanazyń	0,14			0,29		1950	3	1	3	269
3.	Borowo	0,18	0,45	0,18			1950	3	2	6	558
4.	Borówki						1950	3	0	0	0
5.	Heliodorowo						1950	3	0	0	0
6.	Jaktorowo	0,51					1950	3	3	9	806
7.	Józefowice						1950	3	0	0	0
8.	Kosarzyn			2,17		0,03	1950	3	6	18	1611
9.	Laskowo	22,28			12,63		1950	3	114	342	30609
10.	Lipa						1950	3	0	0	0
11.	Lipia Góra			1,07	0,97		1950	3	3	9	806
12.	Margonin Łęg						1950	3	0	0	0
13.	Miasto Szamocin	13,36	0,65	4,77	3,36	13,05	1200	3	133	399	35666
14.	Nadolnik						1950	3	0	0	0
15.	Nałęczka						1950	3	0	0	0
16.	Nowy Dwór						1950	3	0	0	0
17.	Raczyn						1950	3	0	0	0
18.	Raczyn Łęg						1950	3	0	0	0
19.	Strzelczyki						1950	3	0	0	0
20.	Swoboda			0,42			1950	3	1	3	289
21.	Szamoty	5,57					1950	3	29	87	7787
SUMA		42,04	1,10	8,61	17,25	13,08	-	-	290	876	78 399

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin

Tabela 19. Potencjalna chłonność terenów niezabudowanych dla których obowiązuje mpzp (przeznaczonych w planie pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, zagrodową oraz zabudowę mieszkaniowo - usługową) - tereny inne niż obszary o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno – przestrzennej (opracowanie własne naa podstawie danych z Urzędu Gminy)

l.p.	miejscowość	powierzchnia terenów niezabudowanych na obszarze dla którego obowiązuje mpzp (w ha)					potencjalna chłonność terenów niezabudowanych dla których obowiązuje mpzp (przeznaczonych w planie pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, zagrodową oraz zabudowę mieszkaniowo - usługową)- tereny inne niż obszary o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno - przestrzennej				
		zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	zabudowa zagrodowa	tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej	zabudowa usługowa	zabudowa produkcyjna	średnia powierzchnia działki (w m ²)	średnia liczba osób tworzących gospodarstwo domowe	potencjalna liczba działek do zabudowania	potencjalna liczba nowych mieszkańców	potencjalna pow. użytkowa zabudowy (w m ²)
1.	Antoniny						1950	3	0	0	0
2.	Atanazyń	0,08			0,01		1950	3	0	1	110
3.	Borowo	0,18	0,45	0,18			1950	3	2	6	558
4.	Borówki						1950	3	0	0	0
5.	Heliodorowo						1950	3	0	0	0
6.	Jaktorowo	0,15					1950	3	1	3	269
7.	Józefowice						1950	3	0	0	0
8.	Kosarzyn			1,98		0,02	1950	3	5	15	1363
9.	Laskowo	15,27			11,83		1950	3	78	234	20943
10.	Lipa						1950	3	0	0	0
11.	Lipia Góra			1,07	0,3		1950	3	3	9	806
12.	Margonin Łęg						1950	3	0	0	0
13.	Miasto Szamocin	7,91	0,02	1,32	0,98	10,18	1200	3	71	213	19064
14.	Nadolnik						1950	3	0	0	0
15.	Nałęczka						1950	3	0	0	0
16.	Nowy Dwór						1950	3	0	0	0
17.	Raczyn						1950	3	0	0	0
18.	Raczyn Łęg						1950	3	0	0	0
19.	Strzelczyki			0,1			1950	3	0	0	0
20.	Swoboda						1950	3	0	0	0
21.	Szamoty	4,57					1950	3	23	69	6176
SUMA		28,16	0,47	4,65	13,12	10,20	-	-	185	551	49 287

Zapotrzebowanie na nową zabudowę

Uwzględniając przeprowadzone analizy ekonomiczne, środowiskowe, społeczne, prognozy demograficzne, jak również przy uwzględnieniu możliwości finansowania, głównymi czynnikami wpływającymi na zapotrzebowanie gminy w zakresie lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej są:

- prognozowany wzrost liczby mieszkańców gminy,
- prowadzona przez gminę polityka związana ze stopniowym zwiększaniem ilości nowych miejsc pracy, w tym m.in. terenów pod zabudowę produkcyjno-usługową i usługową,
- stopniowe zwiększanie atrakcyjności gminy w zakresie usług sportu i rekreacji, infrastruktury społecznej i technicznej,
- dostępność środków z różnych programów operacyjnych,
- zmiany strukturalne w rolnictwie, odchodzenie od produkcji w małych gospodarstwach rolnych i zmiany w źródłach dochodów.

Ponadto polityka gminy zmierza do:

- kontynuacja zabudowy na terenach wyznaczonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a dotychczas nie zabudowanych,
- koncentrację zabudowy w ramach istniejących jednostek osadniczych (miejscowości)
- wzrost udziału budownictwa jednorodzinnego, w tym rezydencjonalnego, jako najbardziej pożądanej przez mieszkańców formy zabudowy,
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy mieszkaniowej jako zjawiska niekorzystnego z punktu widzenia wyposażenia terenów w infrastrukturę techniczną poprzez:
- wypełnienie zabudową istniejących struktur przestrzennych,
- przyjęcie nadrzędnej zasady równoległej realizacji infrastruktury technicznej przy uruchamianiu nowych terenów zabudowy mieszkaniowej, przy jednoczesnym planowaniu nowej zabudowy na terenach położonych poza zwartą strukturą funkcjonalno-przestrzenną w formie ekstensywnej.

Sporządzając niniejszą analizę, biorąc pod uwagę dynamikę zmian uwarunkowań faktycznych, jak i prawnych, a także zmieniających się potrzeb społecznych, mających wpływ na kształtowanie struktury funkcjonalno - przestrzennej gminy, określając zapotrzebowanie na nową zabudowę autorzy przyjęli perspektywę czasową wynoszącą 30 lat. Szacując stan liczby ludności w roku 2046 wykorzystana została Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 sporządzona przez Główny Urząd Statystyczny w roku 2014 oraz własna – autorska prognoza. Zgodnie z sporządzoną prognozą liczba ludności gminy Szamocin w roku 2046 wyniesie 8 584 osób. Kolejnym czynnikiem wpływającym na wzrost zapotrzebowania na nową zabudowę jest spadek liczby gospodarstw domowych dwu – i wielorodzinnych. Według Narodowego Spisy Powszechnego, przeprowadzonego w 2011 roku udział gospodarstw wielopokoleniowych wynosił 10%. Zakładając, że w perspektywie do roku 2030 udział ten spadnie do 4%, około 4% mieszkańców gminy będzie potrzebowało nowych mieszkań, tj. ok. 200 osób.

Podsumowując, w perspektywie 30-letniej szacuje się:

- prognozowany wzrost liczby ludności na podstawie analiz demograficznych – 300 mieszkańców;
- prognozowana liczba ludności potrzebujących nowych mieszkań w związku ze spadkiem ilości gospodarstw wielorodzinnych – 300 osób;
- prognozowana liczba ludności związana z rozwojem istniejących stref aktywności gospodarczych – 200 osób.

Tabela 20. Zapotrzebowanie na nową zabudowę w perspektywie 30 lat na podstawie przeprowadzonych analiz (opracowanie własne).

bilans terenów pod zabudowę - w ilości powierzchni użytkowej zabudowy (w m ²)	zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w perspektywie 30 lat na podstawie przeprowadzonych analiz				powierzchnia użytkowa zabudowy mieszkaniowej na terenach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy (w m ²)	powierzchnia użytkowa zabudowy mieszkaniowej na terenach przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w art. 10 ust. 5 pkt 2, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy (w m ²)
	kategoria	prognozowana wielkość	prognozowana przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania / budynku mieszkalnego za 30 lat (w m ²)	maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy (w m ²)		
26 144	prognozowany wzrost liczby ludności na podstawie analiz demograficznych	1464 mieszkańców	109	214 076	138 645	49 287
	prognozowana liczba ludności potrzebujących nowych mieszkań w związku ze spadkiem ilości gospodarstw wielorodzinnych	300 mieszkańców				
	prognozowana liczba ludności związana z rozwojem istniejących stref aktywności gospodarczych	200 mieszkańców				

Tabela 21. Zapotrzebowanie na nową zabudowę w perspektywie 30 lat na podstawie przeprowadzonych analiz z uwzględnieniem niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz o 30%
(opracowanie własne)

bilans terenów pod zabudowę - wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy (w m ²)	zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w perspektywie 30 lat na podstawie przeprowadzonych analiz z uwzględnieniem niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz o 30%.				powierzchnia położonych na terenie gminy obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy (w m ²)	powierzchnia położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w art. 10 ust. 5 pkt 2, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy (w m ²)
	kategoria	prognozowana wielkość	prognozowana przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania / budynku mieszkalnego za 30 lat (w m ²)	maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy powiększone o 30% (w m ²)		
90 366	prognozowany wzrost liczby ludności na podstawie analiz demograficznych	1464 mieszkańców	109	214 076 * 1,3= 278 298	138 645	49 287
	prognozowana liczba ludności potrzebujących nowych mieszkań w związku ze spadkiem ilości gospodarstw wielorodzinnych	300 mieszkańców				
	prognozowana liczba ludności związana z rozwojem istniejących stref aktywności gospodarczych	200 mieszkańców				

Tabela 22. Wyniki analizy - zestawienie
(opracowanie własne)

katgoria terenu	maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową , powiększone o 30% (w m ² powierzchni użytkowej zabudowy)	powierzchnia obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy (w m ² powierzchni użytkowej zabudowy)	powierzchnia obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w art. 10 ust. 5 pkt 2, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, (w m ² powierzchni użytkowej zabudowy)	powierzchnia terenów które należy wyznaczyć do zabudowy w projekcie Studium (w m ² powierzchni użytkowej zabudowy)	powierzchnia nowo wydzielonych terenów w podziale na funkcje zabudowy (w m ² powierzchni użytkowej zabudowy)
MN	383	189	66	128	74,24
MNE					24,32
MNU					10,24
MU					8,96
MW					0
RM					11,52
PE	X	X	X	X	24,11
U	109 650	46 800	32 100	30 750	4,1
UP	437 745	160 440	13 125	264 180	25,16
US/UT	42 660	9 750	8 610	24 300	8,1

Tabela 23. Wyniki analizy - zestawienie
(opracowanie własne).

kategoria terenu	maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową , powiększone o 30% (w ha)	powierzchnia obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy (w ha)	powierzchnia obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w art. 10 ust. 5 pkt 2, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy (w ha)	powierzchnia terenów które należy wyznaczyć do zabudowy w projekcie Studium (w ha)	powierzchnia nowo wydzielonych terenów w podziale na funkcje zabudowy (w ha)
MN	383	189	66	128	74,24
MNE					24,32
MNU					10,24
MU					8,96
MW					0
RM					11,52
PE	X	X	X	X	24,11
U	14,62	6,24	4,28	4,1	4,1
UP	41,69	15,28	1,25	25,16	25,16
US/UT	14,22	3,25	2,87	8,1	8,1